

5
C28

1936.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 25

Asiainhoitaja Yrjötilä

19/12 1936

Prahassa 19 päivänä joulukuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 1046.

ULKOASIAINM.		
25/328 P. S. = 26.		
22/12-36		
5	C 28	

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle tämän ohella lähettää
raporttinsa no. 25 aiheesta:

"Tšekkoslovakian ja Saksan väliset suhteet. Sotapsykoosi."

Asiainhoitaja: *Alf Junttila*

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

P r a h a ssa 19 p:nä joulukuuta 1936.

Asia: Tšekkoslovakian ja Saksan väli-
set suhteet. Sotapsykoosi.

ULKOASIAIN	
25/12-36	
27/12-36	
S	C 28

Keskustellessani äskettäin Saksan lähettilään Eisenlohrin kanssa Tš:n ja Saksan välisistä suhteista, jotka ovat täällä jatkuvasti yleisen mielenkiinnon kohteena, hän sanoi Tš:n koettavan ulospäin esittää asiat niinkuin kaikki olisi tehty hyvien suhteiden aikaansaamiseksi Saksan kanssa. Mainosjulkaisuilla y.m. koetetaan kiinnittää maailman huomiota siihen, että Tšekkoslovakiaa muka uhkaa vaara Saksasta käsin. Näin tehdään parhaillaan Englantiin nähden samoin kuin aikaisemmin Italian suhteen. Sen nootin johdosta, jossa Saksa ilmoitti lupuvansa sen jokien kansainvälisestä järjestelystä, oli Tš:n taholta pantu vastalause, mutta sangen lievässä muodossa, jota tiedoittajani erikoisesti korosti.

Varsinkin sen jälkeen kun Eden eräessä muutamia kuukausia sitten pitämässään puheessa viittasi siihen, että Englanti on valmis turvaamaan Euroopassa vain Belgian ja Hollannin itsenäisyyden, on Tš:n ulkopolitiikan johto koettanut saada englantilaiset enemmän kiinnostumaan Tonavan laakson ongelmaan. Edenin 15/12 Bradfordissa pitämä uusi ulkopoliittinen puhe on siksi täällä herättänyt suurta tyydytystä. Lehdistö näkee siinä Saksaan kohdistuvan varoituksen tulkiten sen siten, että Saksa, jos se hyökkää Tš:n kimppuun ja onnistuu murtaamaan sen sotilaallisen voiman ennenkuin Ranska ja Venäjä ovat ehtineet apuun, joutuu sotaan myös Englannin kanssa.

Eräänlaista sotapsykoosia ylläpitävä lehdistö kirjoittaa jo siinä äänensävyssä ikäänkuin Saksan hyökkäys olisi aivan lähipäivinä odotettavissa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Presidenttiä lähellä oleva "Lidové Noviny" teki jo yksityiskohtaisesti selkoa siitä, mitkä alueet joutuisivat sotatantoreeksi todeten, että keskellä valtakuntaa asuva tšekkiläinen väestö tulisi sodasta vähimmin kärsimään. Lehti on myös kinnittänyt huomiota tunnetun amerikkalaisen lehtimiehen E.A. Mowrerin vastaisen sodan kulusta julkaisemaan seuraavaan otaksumaan: "Edellytämme, että Saksa hyökkää Tšheaan. Tš. tekee vastarintaa, mutta Saksan raskaat koneet onnistuvat jo ensimmäisinä päivinä pitkälle etenemään. Brittiläiset tarjoutuvat luonteenomaisen joviaalisessa kyynillisyydessään sovittamaan suden ja lampaan välillä. Saksalaiset, jotka ovat miehittäneet maan, keskeyttävät sotatoimet. Sillä pohjalla että he saavat ainakin osan ryöstetystä alueesta solmitaan siten rauha". Lehti huomauttaa tämän johdosta loukkaantuneena läntisille ystävilleen, että niin kauan kuin vihollinen on maassa ei neuvotella ja vakuuttaa, että maan puolestusta on viime vuosina niin parannettu että voidaan jopa voitokkaastikin vastustaa vihollista. Ovatkohan nämä tšekkiläisten johtavien lehtien yleistä levottomuutta herättävät artikkelit, jotka jo suuresti muistuttavat kommunistilehtien sävyä, paikallaan?

Tš:n ja Saksan suhteista on täällä viime aikoina voitu havaita toisenkinlaisia ilmauksia. Poliittisille piireille antoi paljon puneenainetta "Prager Presse"ssä 29/11 julkaistu tri Benešin inspiroima pääkirjoitus "aiheettomasta sodan pelosta". Korostettuaan, että Venäjä tarvitsee rauhaa ja että se tosissaan ja vilpittömässä mielessä harjoittaa rauhan politiikkaa, artikkelin kirjoittaja huomauttaa Saksasta, että silläkin on omat sisäiset vaikeutensa ja että se tarvitsee aikaa ja rauhaa uuden järjestelmän lujittamiseksi ja järkevän tasapainon aikaansaamiseksi. "Sitäpaitsi on myös totta, mitä min. Goebbels äskettäin lausui, että Saksa ei voisi sodalla voittaa mitään positiivista ja että sota tulisi niin paljon maksamaan, että sen tulos olisi joka tapauksessa negatiivinen." Artikkelin sävy Saksa kohtaan oli poikkeuksellisen sovinnollinen ja asiallinen. Kaksi viikkoa myöhemmin oli samassa lehdessä niinikään presidentin inspiroima jollei suorastaan kirjoittama artikkeli Tš:n kansallisuuspolitiikasta. Siinä esitettyjä ajatuksia kehittäli sitten min. Krofta edelleen eräässä esitelmässä,

jonka hän pari päivää myöhemmin Karlsbadissa piti. Sudeettisaksalaisen alueen irrottamista Tš:sta hän piti a priori mahdottomana ratkaisuna. Hän ei uskonut, että kolmas valtakunta haluaa itseensä yhdistää Tš:n saksalaisia, koska he vain osaksi ovat saksalaisen teorian mukaan rotupuhtaita. Saksalaisten asemaa ei voi järjestää Sveitsin malliin eikä myöskään voida myöntää autonomiaa. Vain järkevä ja oikeudenmukainen, todella demokraattinen kansallisuuspolitiikka voi Kroftan mielestä myötävaikuttaa siihen, että sudeettisaksalaiset tulevat pitämään Tš:aa pysyvällään kotimaanaan. Kaikki mahdollisuudet siihen tarjoaa hallitusmuoto. Hallitusmuodon soveltaminen on myös tri Benešin mielestä ainoa ratkaisu.

Ministeri Krofta puhui 14/12 Prahan saksalaisessa teollisuusklubissa keski-Euroopan taloudellisista ongelmista korostaen erikoisesti, ettei milloinkaan eikä myöskään nyt ole tarkoitus vastustaa taloudellista yhteistoimintaa Saksan kanssa, "koska olemme täysin tietoisia Saksan taloudellisesta merkityksestä keski-Euroopalle ja sen oikeutetuista intresseistä Tonavan laaksossa samoin kuin Balkanilla".

Muun sudeettisaksalaisten johtajista vastasi heti seuraavana päivänä Kroftan Karlsbadin puheeseen: "Meille on ratkaisevaa, ovatko tämäläiset puheet propagandatarkoituksessa pidetyt ja suorastaan ulkomaita varten vai sudeettisaksalaisille. Niin suurella tyydytyksellä kuin tervehdimmekin kaikkia oireita, jotka osoittavat epäoikeutettua järkiintymistä tšekkiläisten taholla, on meidän vaadittava, että siirrytään teoriasta käytäntöön.... Jokaiselle joka meidän kanssa haluaa puhua, voimme vain sanoa: Kääntykääpäs Henleinin puoleen. Emme pidä sitä esteenä, että Henlein ei ole parlamentin jäsen, vaan se seikka on meille ratkaiseva, että hän on puolueemme johtaja ja kaikkien niiden luottamusmiehen, jotka lähettivät parlamenttiin edustajina ja senaattoreina 67 miestä".

Kunnianarkuussyistä tšekkiläiset poliitikot tuskin tulevat ottamaan varten tätä neuvoa, sillä he eivät tahdo olla missään tekemisissä Henleinin kanssa.

Tšekkiläisessä diplomaattikunnassa kysytään, mitä on tekeillä, onko mah-

2
1
dollisesti kysymys ulkopoliittisen suuntauksen tarkistuksesta. Min. Eisenlohr vakuutti minulle, että kaikki on ennallaan, mutta että muuan johtava tšekkiläinen poliitikko oli itse päästänyt liikkeelle huhun, että Saksan kanssa neuvoteltaisiin. Černin-palatsissa ollaan sangen vaiteliaita. Olen kuitenkin saanut sieltä samoinkuin armeijan päälliköltä kuulla, että Saksan nykyistä järjestelmää nälviviltä emigranteilta aiotaan tukkia suu. Kolme emigranttilehteä "Der neue Vorwärts", tri Strasserin "Die deutsche Revolution" ja itävaltalainen "Die neue Arbeiterzeitung" on päätetty kieltää tai lakkauttaa.

Ruotsin lähettiläs väitti täysin luottamuksellisesti saaneensa kuulla, että kaikista peruutuksista huolimatta Tš:n ja Saksan välillä on tekeillä "sanomalehtiyhökkäämättömyyssopimus". Sen tarkoituksena on saada "Völkischer Beobachter" y.m. lopettamaan Tš:aan kohdistuvat syytökset kommunismin levittämisestä jne. Tš. taas puolestaan lupaa pitää sen alueella ilmestyvät emigranttilehdet kurissa. Tri Beneš oli valmistanut maaperää tälle uudelle suuntaukselle viime syyskuussa Reichenbergissä pitämällään puheella /vert. lähetystön rap. no.19/ sekä yllä mainituilla artikkeleillaan.

Tš:n suhdetta Saksaan tarkastettaessa on huomioitava sen sekä sisä- että ulkopoliittinen aspekti. Tš:n saksalaisethan muodostavat neljännes osan maan koko väestöstä ja 72 % niistä lukeutuu Henleinin puolueeseen, puolueeseen joka saa ohjeensa Saksasta. Kaikissa puolueen puheissa vakuutetaan lojaalisuutta Tš:n tasavallalle, mutta muuten ne ovat joksenkin samanlaiset kuin natsien puheet Saksassa ennen ja jälkeen Hitlerin valtaan tuloa. Heidän taloudelliset etunsa käyvät tosin yhteen Tš:n kanssa, koska ovat pakotetut täällä elämään. Sitävastoin heidän kulttuuri-y.m. harrastuksensa ovat ristiriidassa valtakunnan kanssa. Tšekkiläistytämispolitiikka on vahvistanut Henleinin liikettä. Kun liikkeen päämäärässä, autonomiasta on pidetty paljon ääntä ja sitä yhä toistettu, oli tri Benešin pakko viime syksynä myöntää, että virheitä oli tehty ja että saksalaisten asema kaipaa korjaamista. Puolalainen virkaveljeni arveli että Tš:llä on nyt halua järjestää suhteensa Saksaan, jota se pelkää, mutta nyt ei enää käy päinsä se, mikä Weimarin järjestelmän aikana olisi ollut mahdollista.

M. J. Junttila.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lahetystai raportti n:o 27.

Asiainhoitaja Yöntilä

10/12 1936.

Prahassa 10 päivänä joulukuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 1032.

24 / 328 Pal. S 26.

16/12 -36 3

5 C28

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle oheisena lähettää ra-
porttinsa no. 24 aiheesta

"Tšekkoslovakian ja Ranskan kauppasopimusneuvottelut."

Asiainhoitaja:

Wjontilä

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

P r a h a ssa 10 p:nä joulukuuta 1936.

24 228 Sal. B 26

Asia: Tšekkoslovakian ja Ranskan

15/12.36

kauppasopimusneuvottelut.

5 C28

Marraskuun lopussa Pariisissa alkaneet Tšekkoslovakian ja Ranskan väliset kauppasopimusneuvottelut keskeytettiin odottamatta ja Tš:n valtuuskunnan johtaja min. Machaty palasi Prahaan selostamaan hallitukselleen tilannetta. Syntyneitä pulmaa pidetään erittäin vakavana, jopa pelätään sen voivan johtaa molempien maiden kaupallisten suhteiden katkeamiseenkin.

Mun molemmat valtuuskunnat eivät päässeet yksimielisyyteen periaatteellista laatua olevista kysymyksistäkään, joutuu asia nyt molempien maiden hallitusten pohdittavaksi. Erimielisyys johtuu siitä, että Tš. vaatii kauppa- ja maksutaseen, joka on ollut Tš:lle erittäin epäedullinen tuontiylijäämän noustessa viime vuosina yhteensä miljäärdiin kruunuun, ehdotonta tasoitusta. Tš:n valtuuskunnalle oli myöskin annettu ohjeeksi pitää tästä periaatteesta ehdottomasti kiinni ja vasta Ranskan hyväksyttyä tämän olisi ryhdyttävä neuvottelemaan muista kysymyksistä. Ranska ei kuitenkaan hyväksynyt Tš:n kantaa ja seurauksena oli neuvottelujen keskeyttäminen.

Tš:n hallitus etsii nyt mahdollisuutta jatkaa neuvotteluja yksityiskohdista luopumatta siltä ehdotonta maksutasoitusta koskevasta periaatteestaan ja tutkii samalla, tarjoaako Ranskan nykyinen kauppa- ja tullipolitiikka ensinkään mahdollisuutta sovinnolliselle ratkaisulle. Hallituksessa esiintyvä vastus kaikkiin myönnytyksiin nähden ja talouspiirien panostus ovat siksi voimakkaat, että väliaikainen ratkaisu tuskin voi tulla kysymykseen.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Näin ollen ovat pakkotoimenpiteet joutuneet kysymyksen pohdinnassa etualalle ja Tš:n voimakkaimpina kaupallisena aseena mainitaan pakkoclearing.

Huolimatta kauppasopimusneuvotteluissa syntyneestä vakavasta ~~iii~~ pulasta ei tilannetta kuitenkaan vielä pidetä toivottomana, sillä arvellaan Ranskankin koettavan välttää kauppasuhteiden kärjistymistä. Olihan Ranskan hallituksen taholta Tš:n sosialiministerille, ins. Nečas'ille hänen käydessään hiljattain Pariisissa luvattu, että hallitus tulee tekemään voitavansa tyydyttääkseen liittolaisensa oikeudet vaatimukset, vaikka tätä lupausta ei toistaiseksi ole käytännössä toteutettu. Hiukan apealla mielellä todetaan Tš:n hallituksen taholla, että Ranska suhtautuu kauppaansa Saksan kanssa, joka jatkuvasti on pysynyt Ranskalle suuresti tuontivoittoisena, joksenkin välinpitämättömästi ryhtymättä minkäänlaisiin vastatoimenpiteisiin, mutta ei osoita ystävälliseen ja liittolaiselleen keski-Euroopassa ja sen talous- ja finanssivaikeuksille mitään ymmärtämystä.

Luottamuksellisesti saadun tiedon mukaan on tilanteen kärjistymiseen suureksi osaksi vaikuttanut Ranskan autoteollisuuden etuoikeutetun aseman lopettaminen Tš:ssa. Keskin kertaisen, 6-hengen auton tulli on Tš:ssa n.35-40.000 Kč eli enemmän kuin auton hinta. Ranska on tähänasti voinut menestyksellisesti sijoittaa autojaan Tš:aan, sen vuoksi että tullimaksu on sille kiertoteitse palautettu. Tästä diskriminoimisesta on kuitenkin Amerikan lähetystö saanut vihiä ja sen johdosta pannut vastalauseen.

Ranskan ja Tš:n kauppapoliittinen selkkaus on tietenkin antanut lisää yllykettä niille piireille, kuten agraareille, jotka vaativat ulkopoliittisen suuntauksen muuttamista ja ennen kaikkea parempien suhteiden aikaansaamista Saksan kanssa. Huolimatta viime aikoina jälleen liikkeellä olleista huhuista, että Tš. olisi äskettäin Berliinissä tässä suhteessa tunnustellut maaperää ja tehnyt joitakin esityksiäkin, joihin Wilhelmstrasse ei edes liene vastannut, on vaikeata kuvitella, että presidentti Beneš muuttaisi tähänasti johdonmukaisesti ajamansa politiikan suuntaa.

Yllämainittu selkkaus on epäilemättä pannut Tš:n ja Ranskan poliittisen ystävyuden kovalle koetukselle. Tš:n lehdistön johtopäätökset tämän liitto-

suhteen käytännöllisestä arvosta eivät ole Tš:lle kovin rohkaisevia. Todetaan, että Ranska ei osaa antaa kyllin arvoa liitolleen Tš:n kanssa ja sen poliittiselle merkitykselle keski-Euroopassa, kun se hädässä olevan ystävänsä hylkää. Siksi kysytään, onko Ranska omaksunut sille tähänasti tuntemattoman englantilaisen periaatteen " raha on raha" ja aikooko se kauppapolitiikassaan kulkea toisia teitä kuin varsinaisessa ulkopoliitiikassaan.

Wjontila.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C28.

ASIA: _____

Paikassa olevan lähetystön rap. n:o 23.

Asiantuntija Yontila.

27.11.1936.

Prahassa 3 päivänä marraskuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 928.

23 328/ae: 36		
8/11.36	-2	LII
RYHMÄ	LUOKA	ASIA
5	CaX	

Ulkosainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää tämän ohella
raporttinsa no. 23 aiheesta

" Tšekkoslovakian ulkopoliittinen suuntautuminen."

Asiainhoitaja:

Alföntili

P r a h a

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

P r a h a ssa 3 p:nä marras kuuta 19 36.

Asia: Tšekkoslovakian ulkopoliittinen
suuntautuminen.

ULKOASIAINMINISTERIÖN 23 828/ae. 36	36
8/11-36-2	
5 C28	

Sen johdosta että Tš. viime aikoina on yhä enemmän joutunut suurpoliittisten keskustelujen ja eräiden valtojen taholta suunnatun vihamielisen propagandan kohteeksi, on maan hallituksen taholla pidetty tarpeellisena useissa tilaisuuksissa tehdä selkoa sen ulkopoliittisesta suuntautumisesta. Kuluvana syksynä on lisäksi julkaistu kokonaista viisi mainoskirjasta, joissa valaistaan puolalaista vähemmistöä Tš:ssä, Tš:n suhdetta Neuvostoliittoon ja Saksaan, sudeetisaksalaista probleemia, Tš:n strategista merkitystä länsi-Euroopalle ja kollektiivisen turvallisuuden pulaa.

Näistä kysymyksistä ovat yksin lokakuun aikana ulkoasiainministerin lisäksi miltei kaikki muutkin hallituksen jäsenet julkisuudessa lausuneet mielipiteensä. Seuraavassa pyydän saada selostaa min. Kroftan ulkopoliittista selontekoa sekä esittää muutamia otteita ~~muut~~ p:n ministerin lausunnoista.

Oikeusministeri Derer esitti käsityksensä bolshevismista ja sen vaikutuksesta maan sisäpolitiikkaan seuraavaan tapaan: Onolemassa tärkeitä oireita, jotka viittaavat siihen että Venäjän bolshevismiin suunnanmuutos on vilpittömästi tarkoitettu ja että Moskova haluaa pysyväisesti yhtyä eurooppalaiseen järjestykseen rauhaa luovana eikä rauhaa häiritsevänä tekijänä. "Vanhojen kommunistien teloituksetkin ovat todistuksena siitä, että Venäjän kommunistinen vallankumous on kehittymässä fascistiseksi ja kansalliseksi bolsheviikkijärjestelmäksi. Myöskin Ranskan ja Tš:n kommunistien kannanotoista käy selville se tosi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

18/11/36

asia, että Moskovan bolshevismi pitää tärkeänä, että sen haaraosastot Euroopassa mukautuvat kansojen isänmaallisten tarpeiden mukaan. Mutta Venäjän oma etukaan ei näytä olevan ulkopoliittisessa hyökkäyksessä, vaan enemmän isänmaan puolustuksessa. Hän torjui väitteet siitä, että tš:n sosialidemokratialla olisi henkistä tai poliittista yhteyttä kommunismin kanssa. Rärimmäisen oikeiston ja vassemiston uhatessa demokratiaa kansanrintaman muodostama hallitus osoittautuisi Tš:ssä heikoksi. Siksi maan sos. dem. puolue on valinnut toisen tien, hallitustavastuun jakamisen demokraattisten puolueiden kanssa, mikä tekee mahdolliseksi ulkomailta käsin johdettujen puolueiden syrjäyttämisen valtion johdosta. Puolue pitää silti kiinni luokkataistelusta, mikä ei kuitenkaan merkitse luokkaa tai kansalaissotaa.

Sosiaaliministeri Nečas taittoi ulkopoliittisessa esityksessään peistä kansainliiton puolesta lukien sen ansioksi m.m. Karjalan kysymyksen ratkaisun. Puolivirallisessa "Prager Presse"ssä oli tämä sosialiministerin ulkopoliittista asiantuntemusta omalla tavallaan valaiseva kohta näin kuuluva: "Kansainliiton viholliset, etenkin diktatuurivaltiot, yrittävät horjuttaa sen merkitystä väittäen liiton saaneen tähänasti vain vähän positiivista aikaan ja ettei sen ole onnistunut menestyksellisesti ratkaista Japanin - Kiinan eikä Italian- Abyssinian selkkausta. Tällöin ummistetaan silmät sille suunnattomalle työlle, jonka Kansainliitto on saavuttanut sovittamalla kokonaisen sarjan riitakysymyksiä, kuten Irakin-Turkin, Kolubian- Perun kysymykset, Eupenia ja Malmédytä koskevat selkkaukset, Kreikan - Bulgarian, K a r j a l a n / Suomen- Neuvostoliiton/, Ahvenanmaan kysymyksen jne. Jokainen näistä selkkauksista oli vähällä johtaa laajakantoisiin seurauksiin".

Min. Kroftan parlamentin ulkoasiainvaliokunnissa esittämä poliittinen katsaus näyttää tällä kertaa herättäneen tavallista suurempaa huomiota, ei ainoastaan sekavan kansainvälisen tilanteen, vaan myös sen johdosta, että laajoissa piireissä Tš:ssä on vaadittu muutosta ulkopoliittisessa suuntautumisessa. Poliitikansa arvostelijoille Krofta vastasi seuraavaan tapaan:

Ulkopoliitikkaamme moititaan Kansainliiton yliarvioimisesta. Tähänastisista liittosopimuksistamme sanotaan, että ne ovat riittämättömät ja että niillä käy-

tännössä on vain pieni merkitys. Vaaditaan tosin niiden säilyttämistä, mutta samalla suositellaan parempien suhteiden aikaansaamista maantieteellisesti läheisiin valtioihin, etenkin Saksaan, Italiaan ja Puolaan. Olemme aina pyrkineet lisäämään valtiomme turvallisuutta puolustusliitoilla. Emme ole myöskään milloinkaan pitäneet puolustussopimuksemme riittävinä. Olemme myös tietoisia siitä, että Saksan varustelujen vuoksi tärkeimpien liittosopimuksemme käytännöllinen merkitys suuresti vähenisi, ellei niitä asianmukaisesti täydennettäisi. Siksi olemme pyrkineet aikaansaamaan nä. itä- ja Tonavan sopimukset. Kun tämä epäonnistui teimme keskinäisen avunantosopimuksen Neuvostoliiton kanssa. Toivomme ja pyrimme siihen, että suhteemme kaikkiin naapureihin, siis myös Saksaan ja Puolaan sekä Italiaan, olisivat mitä parhaat. Selitän jyrkästi, että ulkopoliittikkamme kieltäytyy periaatteellisesti asettamasta suhteensa muihin/riippuvaksi niissä vallalla olevasta poliittisesta järjestelmästä. Siinä asiassa pikku ententent valtiot ovat täysin yksimieliset. Tš:n ulkopoliittikka ei tule myöskään liittymään mihinkään bolshevismin- tai fascismin vastaiseen rintamaan. Torjumme jyrkästi väitteet, että olisimme tiettyjen vieraiden valtioiden välikappaleena. Aikaisemmin meidät leimattiin Ranskan vasalleiksi, nyt kun muoti on muuttunut olemme muka Neuvostoliiton käskyläisiä. Näinhän sanotaan muistakin valtiosta, joilla on niitä vahvempia liittolaisia. Valtiomme on aina noudattanut tš. politiikkaa eikä mitään muuta, niin on myös vastaisuudessa oleva.

Pysymme velvollisuuksillemme uskollisina ja seuraamme tarkasti nykyistä kehitystä, jotta tietäisimme, missä määrin se vaatii ulkopoliittikkaamme siihen mukautumaan.

Krofta katsoi Belgian kuninkaan äskeisen puheen merkitsevän periaatteellista muutosta tähänastisessa puolustusjärjestelmässä ja oleellisesti vaikeuttavan unta Locarno koskevia neuvotteluja. Tš. ei voi eikä aio seurata Belgian esimerkkiä. "Meillä ei ole takeita eikä edes toivoa, että joku Euroopan valtio suojelisi meitä hyökkääjiltä, jollemme etukäteen turvaa itsellemme sen apua si-
toutumalla avunantoon sen joutuessa hyökkäyksen alaiseksi".

Mr Edenin Genève'issä esittämän lausunnon johdosta rauhansopimusten tar-

kistamisesta Krofta huomautti, että pikku entente ei ole milloinkaan edustanut sellaista kantaa, että rauhansopimusten luoma oikeusjärjestys olisi ehdottomasti täydellinen ja muuttumaton sekä jatkoi: "Emme voi kuitenkaan suostua siihen, että Kansainliiton yleiskokous anastaa itselleen oikeuden paktin 19 art. nojalla sekaantua valtioittemme alueelliseen koskemattomuuteen, vaikkapa vain teoreettisen keskustelun muodossa". Jos tyytymättömiä valtoja yritettäisiin ruveta tyydyttämään, saataisiin vain lisää tyytymättömiä, mikä vaarantaisi rauhaa. Kosketellessaan eräiden valtioiden /Saksan, Unkarin ym./ taholta Tš:aa vastaan harjoitettua vihamielistä propagandaa, joka väittää, että Tš. varustautuu hyökkäämään naapuriensa kimppuun, että se rakentaa tukikohtia Neuvostoliiton lentäjiä varten, että maa jo vilisee Neuvostoliiton upseereja tai että se levittää bolshevismia joka taholle, Krofta lausui mm.:

Ne ovat kaikki pelkkää keksintöä, jota levitetään sangen läpimäkyvässä tarkoituksessa, mutta kun samoja asioita toistetaan joka päivä kautta maailman, ruvetaan niitä uskomaan. Tällainen vihamielinen propaganda ei ole vaaraton varsinkin kun sitä suosivat sellaiset piirit, jotka hyvällä tahdolla voisivat vakuuttautua huhujen paikkansapitämättömyydestä. Hän torjui niinkään tavanmukaiset huhut pikku ententen keskuudessa muka vallitsevista erimielisyyksistä vakuuttaen, että liitto, joka perustuu tiettyihin poliittisiin realiteetteihin /Unkarin tarkistusvaatimusten vastustamiseen/, on yhtä luja kuin ennenkin.

Rumanian kuninkaan lokakuun lopussa Prahaan tekemän matkan tarkoituksena oli mielestäni epäilemättä myös koettaa hälventää näitä samoja huhuja. Vaikkakin käynnin johdosta julkaistussa kommuniqueassa todetaan täydellisen yksimielisyyden vallitsevan pikku ententen valtioiden kesken ja että liittoa aloitetaan vielä kehittää ja täydentää, ei siihen tšekäläisessä diplomaattikunnassa oikein uskota. Unkariin nähden Tš., Rumania ja Jugoslavia ovat tietenkin edelleenkin samalla kannalla, mutta suhtautumisessa Neuvostovenäjään ne ovat jo eri linjoilla. Mikäli väitetään, mitä en kuitenkaan ole voinut kontrolloida, lienee kuningas Carol koettanut vaikuttaa Černin palatsiin, jotta sen avunantosopimusta Moskovan kanssa heikennettäisiin.

Saksan ja Itävallan sopimuksen Krofta katsoi voitavansa niinkin tulkita, että sen kautta keski-Euroopassa jännitystä ylläpitäneet syyt - Anschluss ja Habsburgien kysymys - on toistaiseksi poistettu päiväjärjestyksestä. Suhteet Saksaan hän voisi leimata korrekteiksi jopa hyviksi, ellei olisi olemassa edellämainittua propagandaa. Itävallalle hän antaa lievän muistutuksen Saint-Germainin sotilasyrkäliien loukkaamisesta. Suhteet Puolaan ovat jonkun verran parantuneet. Min. Beck oli äskettäin Genève'issä vakuuttanut, että Prahan lähettilään paikan täyttämättä jättäminen, mikä on kestänyt kohta vuoden, ei johdu periaatteellisista, vaan teknillisistä syistä. Krofta arveli, että Puolan ja Ranskan välisen liiton vahvistumisen pitäisi loogillisesti johtaa Puolan ja Tš:n välisen jännityksen laukeamiseen. Bulgaria on useissa tilaisuuksissa esittänyt halunsa järjestelmälliseen yhteistyöhön pikku ententen kanssa. "Baltian maiden edustajat eivät myöskään salaa haluaan nähdä yhteistoimintansa pikku ententen kanssa muodustavan säännöksi kaikissa yleisluontoisissa kysymyksissä."

Puolan asiainhoitaja Chodacki väitti, että Prahan ja Varsovan välit ovat päinvastoin huonontuneet sen kohtelun vuoksi, joka viime aikoina on tullut Tetschenin puolalaisten osaksi, mikä ei ole sopusoinnussa molempien maiden välisen vähemmistö sopimuksen kanssa. Välien parantumista eivät osota myöskään ne epäluokuisat, sangen jyrkkäsanaiset vastalauseenootit, jotka Puolan lähetystö on viime aikoina jättänyt Puolan kansalaisten tarkoitusten johdosta. Kroftan lausunto suhteista Puolaanhan antoi lisäksi aihetta väittelyyn molempien maiden tietotoimistojen välillä. Mainittakoon tässä yhteydessä vielä, että Chodacki jäi mielenosoituksellisesti pois kaikista kunigas Carolin kunniaksi järjestetyistä tilaisuuksista, koska häntä ei ollut kutsuttu päivällisille, joilla olivat läsnä mm. lähettiläät, vaan ainoastaan illanviettoon.

Kroftan katsauksen johdosta on täällä aluksi lehdistössä käyty ulkopoliittinen väittely siirtynyt eduskuntaan, jossa siitä vielä tällä viikolla tul-
laan keskustelemaan.

Agraarien pää-äänenkannattaja "Venkov", joka ensimmäisenä tä. lehdistä oli vaatinut ulkopoliittisen suuntautumisen muuttamista, totesi eduskuntakeskusteluista käyneen ilmi, että Tš:n pikku entente liittolaiset eivät ole velvolliset

Tš:aa auttamaan Saksan hyökätessä sen kimppuun. Lehti kiinnittää toistamiseen huomiota siihen, että Ranskan on hyvin vaikea tulla Tš:n avuksi samoin kuin siihen, että venäläisen sotaväen läpimarsi Rumanian kautta ei ole taattu, minkä johdosta Venäjän avunantosopimuksen arvo on kyseenalainen. Koska koko maailma puclustautuu sekä marxilaisuutta että bolshevismia vastaan, on otettava huomioon maailman politiikassa tapahtuneet muutokset. Lehti suosittelee uusina poliittisina ystävinä Puolaa ja Italiaa sekä vaatii liittosopimusten täydentämistä.

Agraaripuolueen pääsihteeri Zilka, joka ulkopoliittikan suunnasta oli lehdistössä melko kiivaasti väitellyt sosialidemokraattien kanssa, esiintyi eduskunnassa jonkun verran hillitymmin sen johdosta, että pääministeri Hodža /agr./ oli pyrkinyt sovittamaan hallituspuolueiden keskuudessa vallitsevat erimielisyydet. Zilkan lausunto, jonka hän esitti koko puolueen nimessä, oli monessa suhteessa huomattava. Hän sanoi olevansa sitä mieltä, että ulkopoliittikan käsitteessä täytyy tapahtua muutos. Valtion päämääriä ei saa sekoittaa ulkopoliittikan käsitteen kanssa. Maalaisliitolle ovat valtion päämäärinä riippumattomuus ja tasavallan koskemattomuus, rauha maassa ja kansojen kesken sekä demokratia. Nämä päämäärät ovat muuttumattomat, mutta tie jota kulkien hallitus ^{tahtoo} siihin tulla, voi tilanteen mukaan muuttua. Eurooppa varustautuu v. 1936 enemmän kuin v. 1914. Myös Tš:n on siihen otettava osaa, sillä muuten se tuhoitaisiin. Yleistä mielipidettä on siinä mielessä muokattu, että jokainen, joka vastustaa bolshevismia, leimataan Hitlerin aatteiden kannattajaksi. Tämän johdosta Z. pani puolueen nimessä jyrkän vastalauseen. Puhdasoppinen marxilaisuus on ytimeltään epädemokraattinen. Sen päämäärä on köyhälistön diktatuuri. Huolimatta osallisuudestaan hallituksessa eivät sosialistitkaan ole sanoutuneet irti tästä diktatuurista, kuten heidän ohjelmastaan ilmenee. Viime aikoina on ollut havaittavissa pyrkimystä kansanrintaman muodostamiseen, josta Espanja on esimerkkinä. Espanjassa asiat eivät olisi kehittyneet niin pitkälle kuin mitä ne ovat, jos siellä olisi ollut sellainen demokraattinen keskustapuolue kuin mitä on Tš:n maalaisliitto.

Maalaisliitto haluaa hyvää yhteiselämää saksalaisten ja tšekkien kesken. Se voi perustua vain siihen, että kaikki kansalaiset ovat yhdenvertaiset ja ~~ja~~ yhdessä muodostavat kokonaisuuden. Kansallisten autonomiojen myöntäminen on mah-

dottomuus. Tš:n suhteet Ranskaan perustuvat vanhaan perinnäiseen ystävyYTEEN, mutta on kovin valitettavaa, että Ranska ei osoita minkäänlaista ymmärtä-
talou
mystä Tš:n ~~taloudellista~~ hätää kohtaan ja että se on 18 vuodessa tehnyt nuoren
valtion 6 miljardia kruunua köyhemmäksi. Ulkopoliittinen kehitys tekee aseel-
lisen yhteenoton Venäjän ja Saksan välillä mahdolliseksi. Näiden kolossien
välissä olevat maat tullevat silloin olemaan sotänäyttämönä. "Omassa intressis-
sämme on meillä oikeus vaatia, että hallitus tekee voitavansa tämän vaaran
torjumiseksi. Olemme sitä mieltä, että tässä tarkoituksessa on pyrittävä muo-
dostomaan rauhaa harrastavien valtioiden ryhmitys Itämereltä aina Mustalle mer-
relle saakka. Olemme aina kannattaneet ystävyyttä Puolan kanssa ja valittai-
simme, jossens hallitus ei käsittäisi hyfää tahmeamme. Me vaadimme, että ulko-
asiainministeriö tarkasti noudattaa Kroftan katsauksessa esitettyjä suuntaviil-
voja".

Tš:n maalaisliiton, maan suurimman puolueen edellä oleva kannanilmaisu, jolla se erinäisin varauksin hyväksyy ulkoasiainministeriön ohjelman, on sangen merkittävä. Vaikka se ei ole puettu aivan selvään muotoon, viittaa se sentään tietä uuteen ulkopoliittiseen suuntautumiseen. Puolue ei tarkoittane täydellistä luopumista Ranskan liittosta, mutta mahdollisimman suuren puolueettomuuden aikaansaamista Venäjän ja Saksan välisen aseellisen selkkauksen varalta.

Muidenkin puolueiden taholta esitettiin Ranskalle suoria totuuksia syytämällä sitä välinpitämättömyydestä liittolaisiaan kohtaan varsinkin taloudellisis-
sissa neuvotteluissa, minkä katsottiin voivan heikentää Ranskan poliittista vaikutusta. Oikeiston taholta korostettiin, että Saksalla on nyt liittolaisia ja että Ranska on eristetty, toisin sanoen että kolmiliitto on uudistettu, mutta ympärysvaltain liittoa ei ole enää olemassa.

Loppulausunnossaan Krofta totesi, että Mussolinin viimeinen Milanossa pitämä puhe on jyrkässä ristiriidassa Tš:n ulkopoliitiikan kanssa, mitä hän ei kuitenkaan pitänyt yllätyksenä, koska sellaista on samalta taholta ennenkin sat-
tunut. Joka tapauksessa Tš:n on otettava lukuun, että Italia on nyt valmis te-
hokkaammin tukemaan Unkarin tarkistusvaatimuksia. Sen kanssa taas ristiriidassa on Italian pyrkimys lähentyä Jugoslaviaa, sillä Rumanian ja Tš:n alueilla suu-
rennettu Unkari merkitsee Jugoslavialle vaaraa.

Anttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 22.

Asiainhoitaja Yönteli

14/10 1936.

Prahassa 14 päivänä lokakuuta 1936 .

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 885.

ULKOM. LÄHETYSTÖ		
22 / 328 Lat. - 1936		
19/10 - 36	3	
5 C28		

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle tämän onella lähettää
raporttinsa no. 22 aiheesta

"Tšekkoslovakian devalvointi ja sen vaikutus talouselämään".

Asiainhoitaja:

Ajontila

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

P r a h a s s a 14 p:nä loka kuuta 1936.

22 328 Sal. S 36

19/10.36

Asia: Tšekkoslovakian devalvointi ja
sen vaikutus talouselämään.

5 C28

Kuluvan lokakuun 9 päivänä annetulla lailla vahvistettiin Tš:n kruunun arvo vähintään 30,21 ja enintään 32,21 milligrammaksi hienoa kultaa. Hallitus valtuutettiin näiden rajojen puitteissa asetuksella tarkemmin määräämään kruunun suhde kultaan. Samana päivänä annetulla asetuksella tämä arvo vahvistettiin 31,21 milligrammaksi hienoa kultaa, joten kruunun arvoa alennettiin 16 %. Useilla tahoilla esitetyt vaatimukset kruunun liittämistä puntaan raukesivat valtiopankin vastustuksen johdosta. Kun ottaa huomioon myös helmikuussa 1934 toimeenpannun devalvaation, on Tš:n kruunu menettänyt vuoden 1929 arvostaan yhteensä 30 %.

Odotettavissa olevan hintatason kohoamisen estämiseksi hallitus piti tarpeellisena jo samana päivänä, jolloin devalvaatiolaki säädettiin, turvautua hätäasetuksen antamiseen. Siinä kielletään jyrkästi kaikenlaisten tarvikkeiden hintojen perusteeton korottaminen. Joka rikkoo asetuksen määräyksiä, rangaistaan sakolla aina 50.000 kruunuun tai vankeudella kuuteen kuukauteen saakka tahi riistetään oikeus elinkeinon harjoittamiseen. Perusteettomina hintain korotuksina pidetään m.m. niitä, jotka johtuvat pelkästään rahanarvon muutoksesta. Tavarain laadun huonontaminen vanhan hinnan pysyessä ennallaan sotii myös asetuksen määräyksiä vastaan, joiden valvonta on uskottu teollisuuden, kaupan, käsityön, maatalouden, työntekijäin ja kuultajien edustajista kokoonpannulle tarkastuselimelle.

Tämä asetus rangaistuksineen on epäilemättä omiaan erällä aloilla

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

estämään perusteettomat hintain korotukset varsinkin vähittäiskaupassa kotimaisilla tuotteilla. Sen sijaan se ei voi samassa määrin vaikuttaa tuontitavaroitten ja niistä riippuvaiden tarvikkeiden hinnan muodostumiseen. Jo ennen devalvoitua oli havaittavissa nousukonjunktuurin oireita. Siksi on kyseenalaista, voidaanko hintojen pakollisella jarrutuksella edistää uusien pääomien muodostumista ja lisätä kansallisvarallisuutta jne. Tullien alenamisesta ei ole toistaiseksi kuulunut mitään, vaikkakin hallitus on periaatteellisesti asettunut sille kannalle, että kauppavaihtoa haittaavat esteet olisi mahdollisuuksien mukaan vähitellen kumottava yhteistoiminnassa länsivaltojen kanssa.

Ainoastaan erinäisiin valuuttasäännöstelyn höllentämistä koskeviin toimenpiteisiin on jo ryhdytty, joita voi pitää ensimmäisinä askeleina vapaamielisempää tuontipolitiikkaa kohti. On kumottu viime syyskuussa annettu asetus, jolla miltei kaikkien tärkeimpien raaka-aineiden tuonti, myös tekstiiliteollisuuden, oli saatettu valuuttasäännöstelyn alaiseksi, jolla oli oikeus määrätä mistä maasta mikin raaka-aine oli tuotava. Valuuttakomissio on saanut määräyksen tästä lähtien noudattaa deviisien jaossa m.m. seuraavia ohjeita: Valuuttahakemuksiin tuontia varten Jugoslaviasta, Rumaniaista, Bulgariasta, Turkista, Kreikasta, Saksasta, Itävallasta, Virosta, Latviasta, Italiasta ja Espanjasta on suhtauduttava vapaamielisesti. Valuuttahakemukset tuontia varten USA:sta, Englannista, Ruotsista, Norjasta, Suomesta ja Sveitsistä on ratkaistava viipymättä ja deviisimäärää rajoittamatta. Hallitus on tosin asettanut erikoisen komitean tuonti- ja valuuttasäännöstelyn yksinkertaistuttamiseksi, mutta katsoen asian monimutkaisuuteen ja kun valtiopankki pitää edelleen kiinni jälkimmäisestä säännöstelystä, tosin lievennetyssä muodossa, kestää vielä kauan ennenkuin muutoksia tässä suhteessa saadaan aikaan.

Devalvoinnin aiheuttama tilanne on tietenkin ollut pohdittavana eri taloudellisissa järjestöissä, jotka ovat siihen määränneet kantansa ja tuoneet julki toivomuksensa.

Tän kauppakamarien edustajien yhteisessä kokouksessa pidettiin devalvoitua kansainvälisten olosuhteiden aiheuttamana, mutta ilahduttavan toimenpiteenä, koska se viittaa ulkomaankaupan nykyistä vapaampaan suuntaan. Kauppa-

kamarit toivovat siksi, jos tämä toimenpide siihen liittyvine hinta- ja sosiaalipoliittisine ongelmineen todella johtaa maailmankaupan vapautumiseen, että hallitus tekee voitavansa myötävaikuttaakseen sellaisten kansainvälisten sopimusten aikaansaamiseksi, joiden avulla vapaata tavaravaihtoa haittaavat esteet saataisiin poistetuiksi. Kamarit yhtyvät teollisuuden esittämään vaatimukseen, että jälleen on pyrittävä luomaan edellytyksiä suosituimmuuteen perustuvien pitkäaikaisten kauppaja-tariffisopimusten uusimiselle.

Kamarit lausuvat vakautustoivomuksen, että kruunun arvo olisi nyt lopullisesti vahvistettu ja että varsinkin poliittiset tekijät maassa omaksuisivat saman kannan, jotta talouselämä pääsisi rauhallisesti kehittymään uuden raha-arvon luomalla pohjalla. Jotta devalvointi vastaisi tarkoitustaan, on kuitenkin vaadittava ulkomaankaupan vapauttamista nykyisestä säännöstelystä. Säännöstelyn poistamisen pitäisi koskea kaikkien tuontitavaroitten, myös maataloustuotteiden tuontia. Tarpeen vaatiessa olisi samalla tullija-tuontimaksuja alennettava. Niiden maiden kanssa, jotka eskettäin toimeenpanivat devalvoinnin, olisi ryhdyttävä neuvotteluihin Tš:n vientiä estävien säännöstelytoimenpiteiden poistamiseksi.

Koska Tš:n vienti eräillä markkinoilla kohtaa kilpailua sellaisten maiden taholta, jotka ovat alentaneet rahan arvoaan huomattavasti enemmän kuin Tš., olisi hallituksen edelleen omistettava erikoista huomiota näihin markkinoihin. Valtion raha-asioiden saattaminen todelliseen tasapainoon on myös devalvoinnin onnistumisen ehtona. Mitä hintojen valvontaan tulee, kauppakamarit vaativat, että valvonnan soveltamisessa olisi ehdottomasti otettava huomioon vain taloudellisia näkökohtia ja että valvontaviranomaiset suorittaisivat tehtävänsä yhdessä taloudellisten järjestöjen kanssa.

Kauppiaskunnan pitämässä neuvottelukokouksessa tehostettiin sitä seikkaa, että useilla tuojilla on maksusitoumuksia ulkomaihin nähden, mutta samanaikaisesti ovat myyneet kotimarkkinoilla etukäteen tavaraa kruunun aikaisemman kurssin mukaan laskettuihin hintoihin. Näitä sitoumuksia ei ole voitu täyttää, koska valtiopankin käytännön mukaan tuojat eivät ole saaneet termiini-

deviisejä. Tuontia clearingmaista ei taas ole voitu maksaa senvuoksi, että clearingmaksut joksikin aikaa keskeytettiin. Tuontisopimukset asiapapereita vastaan täytyi valtiopankin painostuksesta muuttaa kolmen kuukauden rembursseiksi, joten suuri osa tuontimaksuista on jäänyt suorittamatta. Näin ollen tuontitukkukauppa voi joutua kärsimään suunnattomia tappioita, koska se ei ole saanut täyttää ulkomaisia maksusitoumuksiaan ja kun se toiselta puolen on hankinnoistaan kotimaisille ostajille sidottu vanhoihin hintoihin. Tuontiliikkeiden pelastamiseksi niitä täten uhkaavista tappioista on finanssiministeriössä valmistella ehdotus asetukseksi, joka tulisi oikeuttamaan tuojat vaatimaan kotimaisilta asiakkailtaan devalvoinnista aiheutuneita jälkimaksuja. Mikäli ostaja ei suostuisi tällaisiin lisämaksuihin, on tuojilla oleva oikeus purkaa sopimus.

Teollisuuden taholla kuitenkin vastustetaan tällaisen asetuksen antamista ja asetetaan sille kannalle, että tarkoitukseen olisi yksinomaan käytettävä valtiopankin devalvaatiovoittoa.

Mitä tekstiiliteollisuuteen tulee, joka kuluvana syksynä on puolustuslaitokselta saanut suuria tilauksia kiinteihin hintoihin, on jälkimmäinen ilmoittanut olevansa periaatteellisesti valmis sille korvaamaan osan devalvoinnin aiheuttamista tappioista. Mainittakoon tässä yhteydessä, että toiminimi Rolný, joka on ehkä Tš:n huomattavimpia konfektiteollisuuden alalla toimiviä liikkeitä, on sanomalehdissä ilmoittanut, että sillä on 10 milj. kruunun arvosta valmiita vaatteita ja että se tukeakseen osaltaan hallituksen pyrkimyksiä ei aijo korottaa hintoja.

Tš:n puuvillakehräämöt ovat päättäneet korottaa 20 %:lla etupäässä clearingmaihin menevien lankojen hintoja. Ammattiipiirien laskelmien mukaan devalvaatio on aiheuttanut puuvillakehräämöille 60 milj. Kč tappiota. Näiden on näet ollut pakko ostaa puuvillaa kolmen ja kuuden kuukauden remburssiluotolla ja joutuvat nyt maksamaan luottonsa korotetun punta- ja dollarikurssin mukaan. Kun puuvillalankojen ennakkomyynti on tapahtunut kiinteihin hintoihin, ei kurssitappiota voida korvata hintakorotuksillakaan, minkä johdosta puuvillateollisuus toivoo hallituksen toimenpiteitä tappion pienentämiseksi.

Paperiteollisuuden taholta on ilmoitettu, että se on valmis pysyttämään hinnat entisellään, mutta vain sillä ehdolla, että paperipuun hintoja ei koroteta. Mahdollisen korotuksen estämiseksi olisi paperipuun vientiä sallittava ainoastaan siinä tapauksessa, että kotimainen raaka-ainetarve on täydellisesti tyydytetty.

Kruunun devalvointi merkitsee ulkomaille suoritettavien rahtimaksujen nousua, mikä vaikuttaa epäedullisesti varsinkin vientiteollisuuden kilpailukykyyn ulkomailta. On laskettu, että tuonnin ja viennin rahtikulut tulevat lisääntymään n. 80 milj. kruunulla vuosittain. Esimerkkinä ulkomaan osuudesta TŠ:n tavarankuljetukseen mainitaan, että rahtikuluista Prahan ja Hampurin välillä, jotka nousevat n. 143 milj., tulee vain 37 milj. kruunua TŠ:n osalle. Vienti-tavaroille myönnettävistä rahtialennuksista TŠ:n rautateillä lienee neuvotteluja käynnissä.

Nahkakäsineiteollisuus katsoo, ettei kruunun devalvointi paranna sen vientimahdollisuuksia, koska varsinkin Italian kilpailu liiran arvon alentamisen jälkeen tulee olemaan entistä ankarampi. Suuri osa viennistä on myös suuntautunut Ranskaan, Hollantiin ja Sveitsiin, joissa maissa Tšekkoslovakialaisten nahkakäsineiden hinnat nyttemmin tulevat nousemaan 10 -15 %:lla, joten on luultavaa, että Saksa ja Unkari valtaavat suurimman osan näistä markkinoista TŠ:ltä.

Tulitikkuteollisuus, jonka vienti etupäässä suuntautuu Välimeren maihin, Afrikkaan ja Englantiin, ei myöskään odota vientinsä vilkastumista devalveinnin seurauksena etupäässä Japanin harjoittaman ankaran kilpailun takia.

Posliiniteollisuuden taholla pidetään devalvoinnin tuottamaa etua riittämättömänä viennin elvyttämiseksi ja korostetaan veropalautusten tapeellisuutta.

Viljan hintoja ei tulla nostamaan ainakaan ennen uutta vuotta. Hintojen määrääminen on kokonaan valtion viljamonopolin käsissä.

Raskas teollisuus ei myöskään tule muuttamaan hintojaan. Metalliteollisuudessa etenkin kupariin nähden tullaan hinnoissa ottamaan huomioon raaka-aineen kallistuminen.

Pankkipiirit eivät tietenkään ole erikoisen ihastuneita devalvointiin, koska niiden saatavien arvo on todellisuudessa laskenut. Arvopaperien suunta

pörssissä on devalvaation jälkeen ollut heikkenevä.

Tš:n ja Italian välillä viime elokuun 31 päivänä sovitussa modus vivendissä sovitut arvokiintiöt on molemmissa maissa toimitetun devalvoinnin johdosta päätetty korottaa 25 %.

Mitä Suomen ja Tš:n väliseen kauppavaihtoon tulee, on ilmeistä, että Tš. on nyt oleva meidän markkinoillamme vielä kilpailukykyisempi kuin tähän-
asti ja yhä suuremmissa määrin lisäävä vientiään sinne. Sitävastoin kruunun arvon lasku vaikuttaa haitallisesti Suomen Tš:aan suuntautuvaan vientiin. Esimerkiksi suomalaisten separaattorien hinnat ovat jossain määrin riippu-
vaiset tšekäläisen Škodan hinnoista, joita toistaiseksi ei vielä ole nostettu. Eläimistä saatujen elintarpeiden sijoittaminen tänne tulee myös kohtaamaan hintavaikeuksia. Juuston tuonnista on lähetystö yksityiskohtaisemmin tehnyt selkoa kirjelmässään no:t 860 ja 868 .

Myöntäjä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 21

ASIA: _____

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 21.

Aasianhätäjärjestelmä

4/10 1936.

Prahassa 1 päivänä lokakuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 847.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
21 / 328 Pals. 1936.		
6/10-36		
5	C 28	

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i .

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle oheisena lähettää
raporttinsa no. 21 aiheesta

•/• "Devalvoimishankkeet Tšekkoslovakiassa".

Asiainhoitaja:

Montili

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen

RAPORTTI n:o 21.

P r a h a ssa 1 p:nä loka kuuta 19 36.

21 328 Sal. 8 = 36.

Asia: Devalveimishankkeet Tšekkoslo-
vakiassa.

6/10-36

5 C 28

Kun Tš:ssa helmikuussa 1934 toimeenpantu kruunun devalvaatio, jolla sen arvoa alennettiin 16,67 % eli 1/6, ei ole vastannut siihen kiinnitettyjä odotuksia, esitettiin viime toukekuussa tšekäläisten sosialidemokraattien taholta vaatimus kruunun sitomisesta puntaan pohjoismaiden esimerkkiä noudattaen. Asian yhteydessä valtiopankkia vastaan tehtyjen hyökkäysten johdosta muuan sen johtajista tri Herna keitti eräässä sanomalehtiartikkelissa tilastollisen aineisten perusteella todistella, että Skandinavian maat eivät kelpaa Tš:lle esikuvaksi, koska Norjan, Ruotsin ja Suomen setelipankkien luottototeimet ovat devalvaation jälkeen olleet huomattavasti pienemmät kuin vuonna 1929. Sosialistien aloite raukesi silloin, mutta jäi edelleen puolueohjelmaan.

Kysymys on jälleen tullut päiväjärjestykseen Ranskan ja sitä seuranneen Sveitsin frangin devalveinnin johdosta. Sosialistien taholta ajetaan innokkaasti jälleen liittymistä puntaryhmän maihin. Maalaisliiton taholla halutaan myös, että kruunun arvoa alennetaan, vaikkakin puolueen kanta jossain määrin eroaa edellisestä. Kaikki hallituspuolueet ovat asianomaisilta puoluelimiltään hankkineet myös tarkempia ohjeita.

Hallitus, joka on pitänyt asiasta jatkuvia neuvotteluja, joita teknillisesti on haitannut se seikka, että valtiopankin johtaja professori Engliß on vilustumisen takia vuoteen omansa, vakuuttaa edettävänsä tilanteen kehitystä ulkomaille ja harkitsevansa huolellisesti, mihin toimenpiteisiin tarpeitukseen-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mukaisuus ja maan kokonaistalouden edut vaativat ryhdyttäväksi. Edelleen selitetään, että Tš:n finanssi- ja talousasema on siksi vankka, ettei sisäisen talouden eikä kotimarkkinoiden kannalta katsottuna ole syytä ryhtyä minkäänlaisiin valuuttateknillisiin toimenpiteisiin.

Että Prahassa ei kiirehdiä päätöksen tekoa, johtuu osaksi siitä, että odotetaan, mihin talouspoliittisiin päämääriin valuuttatoimenpiteet muissa maissa mahdollisesti johtavat. Huomio näkyy täällä kehdistuvan myös sen uuden kauppapoliittisen järjestelmän valmistuksiin, joihin Ranskan hallitus viittasi - kiintiöiden ja valuuttarajoitusten kumoamiseen. Diplomaattista tietä Ranskan^{on} lisäksi Tš:lle esittänyt toivomuksen, että se selittäisi olevansa valmis yleisen valuuttasopimuksen aikaansaamiseen. On annettu ymmärtää, että Ranskan taholta olisi edotettavissa kauppapoliittisia myönnytyksiä sekä mahdollisesti myös finanssiapua.

Koska Tš:n kauppavaihte Saksan kanssa on suurin, on täällä tehty ehdot^{että} tus, uusjärjestelyssä olisi lähinnä pidättävä silmällä näitä kauppasuhteita. Samoin olisi otettava huomioon, miten devalvaatio tulisi vaikuttamaan taloudellisiin suhteisiin muihin Toivon maihin. Siksi on Rumanian ja Jugoslavian valtiopankkien johtajat kutsuttu Prahaan neuvotteluihin. Prahassa pidetään tärkeänä kesketuksen ottamista pikku ententen kanssa ja mahdollisesti yhteisen päätöksen aikaansaamista niiden kanssa.

Tätä kirjoitettaessa ovat Tš:n hallituspuolueet päässeet periaatteelliseen yksimielisyyteen siitä, että kruunun arvoa on alennettava. Erimielisyydet koskenevat vain ajankohtaa ja devalvoinnin suuruutta. On kysymys 15 - 30 %:sta.

W. J. J. J.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 20.

Asiainhoitaja Järtilä

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

P r a h a s s a 25 p:nä syys kuuta 1936.

20 / 228 Jul. B. 36

Asia: Huhut Saksan ja Tš:n välisistä
neuvotteluista.

20/9.36

5

C 28

Lemalta palattuani olen keskusteluissa Černin palatsissa ja eräiden tšekäläisten virkaveljieni kanssa keettanut päästä selville, mitä perää on niissä huhuissa, joita aina Berliinin-Wienin sopimuksen selmimisestä lähtien on ollut liikkeellä siitä, että Saksa olisi tehnyt ehdotuksen Berliinin ja Prahan suhteiden järjestämiseksi.

Ulkoasiainministeriön sijainen tri Wellner, jonka luona kävin min. Kreftan ollessa Genève'issä, vakuutti että Saksan ja Tš:n välillä ei ole viireillä mitään poliittisia neuvotteluja lukuunottamatta niitä, joita hän itse oli äskettäin käynyt Elben jokea keskevan statutin muuttamisesta.

Saksan lähettiläs Eisenlehr vastasi samaan suuntaan lisäten, että Bad-Elsterissä aloitettuja neuvotteluja parhaillaan jatketaan Wienissä. Saksa keottaa seivinnellä saada tämän Versaillesin sopimuksessa olevan nöyryyttävän kehdan muutetuksi. Hänen neuvottelunsa Černin palatsissa olivat pääasiallisesti keskeneet niiden, yhteensä 40 saksalaisen kansalaisen - turistien jopa kuuluseikien, - vapauttamista, jotka viime kesästä lähtien ovat täällä vangittuina.

Ulkoasiainministerin kabinettipäällikkö oli joku aika sitten Ruotsin asianshoitajalle niinikään demonteinut, että Tš. olisi Berliinistä saanut muuta kutsua neuvotteluihin kuin mitä Hitler oli viime maaliskuun julistuksessaan esittänyt. Hän oli kuitenkin maininnut, että Tš:n Berliiniin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

P r a h a s s a 25 p:nä syys kuuta 1936.

20 / 328 J. J. J. 36

Asia: Huhut Saksan ja Tš:n välisistä
neuvotteluista.

20/9.36

5

C 28

Lemalta palattuani olen keskustelluissa Černin palatsissa ja eräiden tšekkiläisten virkaveljeni kanssa keettanut päästä selville, mitä perään niissä huhuissa, joita aina Berliinin-Wienin sopimuksen selmimisestä lähtien olen ollut liikkeellä siitä, että Saksa olisi tehnyt ehdotuksen Berliinin ja Prahan suhteiden järjestämiseksi.

Ulkoasiainministeriön sijainen tri Wellner, jonka luona kävin min. Kreftan ollessa Genève'issä, vakuutti että Saksan ja Tš:n välillä ei ole vielä mitään poliittisia neuvotteluja lukuunottamatta niitä, joita hän itse oli äskettäin käynyt Elben jokea keskevan statutin muuttamisesta.

Saksan lähettiläs Eisenlehr vastasi samaan suuntaan lisäksi, että Bad-Elsterissä aloitettuja neuvotteluja parhaillaan jatketaan Wienissä. Saksa kehtaa seivinnellä saada tämän Versaillesin sopimuksessa olevan nöyryttävän kehdan muutetuksi. Hänen neuvottelunsa Černin palatsissa olivat pääasiallisesti keskeneet niiden, yhteensä 40 saksalaisen kansalaisen - turistien jopa keulupeikien - vapauttamista, jotka viime kesästä lähtien ovat täällä vangittuina.

Ulkoasiainministerin kabinettipöytäkirja oli joku aika sitten Ruotsin asiainhoitajalle niinikään dementeinut, että Tš. olisi Berliinistä saanut muuta kutsua neuvotteluihin kuin mitä Hitler oli viime maaliskuun julistuksessaan esittänyt. Hän oli kuitenkin maininnut, että Tš:n Berliinin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lähettiläs eli antanut Černin palatsin ymmärtää, että jotain eli ilmassa. Tš:n V_arsevan lähettiläs eli myös "linnaa" tiedoittanut saaneensa keskustelusta saksalaisen kollegansa kanssa sen käsityksen, että Saksan aloite hyökkäämättömyys- tai vastaavanlaiseksi sepimukseksi mahdollisesti eli edetettävissä.

Vaikkakin Saksa olisi Tš:lle tehnyt jenkun tämäläpäläisen ehdetuksen, täytyisi siihen liittyä ehteja, kuten luepuminen setiläliitesta Neuvestevenäjän kanssa ja autenemian myöntäminen sudeettisaksalaisille. Näitä ehteja, jeista sanemälähdistössäkin en mainittu, ei Tš. tietenkään veisi hyväksyä. Senhän olisi sillein luevuttava kekenaan tähänastisesta ulkepelitiikastaan ja liitteläisistä. Tšekkeslevakianhan olisi vaikea luettaa yksin Saksaan ja esimerkiksi sen kanssa mahdollisesti tehtyyn kaksipuoliseen hyökkäämättömyyssepimukseen. Aseellisen selkkauksen syttyessä keski-Eureepassa en ilmeistä, että Tš. joutuisi ensimmäisenä setatantereeksi ja sillein sepimuksen arve olisi vain mitätön paperi.

Myöntäminen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C28

ASIA: _____

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 19

Asiainhoitaja Yöntä

25/9 1936

Prahassa 25 päivänä syyskuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 829.

ASIAINMINISTERIÖ		
20 / 328 Sal. B = 36.		
30/9-36	?	Li
5	C 28	

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää tämän ohella raperttinsa no:t 19 ja 20 aiheista

./.

"Presidentti Beneš ja sudeettisaksalaiset" ja

./.

"Huhut Saksan ja Tšekkoslovakian välisistä neuvotteluista".

Asiainhoitaja:

W. Jönkä

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

P r a h a s s a 25 p:nä syys kuuta 19.36.

Asia: Presidentti BENEŠ ja
sudeettisaksalaiset.

Ulkomaasiainministeriön	
20/328 JalnD - 36.	
20/9-36	
5	C28

Kuten lähetystön eräissä raporteissakin on ollut aihetta tiedoittaa, leimataan Černin palatsissa Tš:n ja Saksan suhteet "korrekteiksi" ja lisätään: "Mitä ^{en} varsinaista konfliktin aihetta ei ole olemassa".

Sudeettisaksalaisessa probleemissakaan ei näin ollen haluta nähdä tällaista konfliktin aihetta. Että se kuitenkin, sudeettisaksalaisten viime kuukausina ulkomailta harjoittaman voimakkaamman propagandatoiminnan johdosta, on yhä suuremmissa määrin alkanut asakaruttaa korkeinta tahoa, ilmenee siitä, että presidentti Beneš vastapainoksi Henleinin matkoihin Lontooseen, jossa m.m. Vansittart on ottanut hänet vastaan, ja Saksaan Hitlerin luo, on itse matkustanut pohjois-Böömin hädänalaisille seuduille ja tällöin pitänyt muutamia poliittisia puheita, joiden jälkimmäinkeja parin viikon aikana on näkynyt tšekäläisessä lehdistössä. / Henleinin käynnin johdosta Lontoossa lähettiläs Jan Masaryk sai tehtäväkseen antaa Englannin viranomaisten ymmärtää, että saksalaisen agitaattorin näin virallinen vastaanotto oli Prahassa tehnyt kiuksallisen vaikutuksen/.

"Eikämme liioitelko kansallista taistelua", näillä sanoilla Beneš aloitti rauhoittavasti ja kehottavasti ensimmäisellä saksalaisella paikkakunnalla, Reichenbergissä pitämänsä puheen, "pitäkääme se järjellisissä rajoissa ja järjellisessä muodossa".

"Kansalliset kysymykset Tš:ssa samoin kuin muualla ovat maan sisä-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedotuksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkomaainministeriön tiedotuksiin.

siä asioita, joihin millään vieraalla valtiolla ei ole oikeutta sekaantua. Kansainliitto vähemmistösovimusten valvojana on ainoa ulkomainen elin, jolla on valta lausua mielipiteensä asiasta. Vähemmistökysymykset meillä eivät ole taistelua olemassaolosta, vaan poliittisesta vallasta".

"Minä en pelkää kansallisia riitoja meillä. Tulemme me ratkaisemaan tavalla, joka parhaiten vastaa omia olojamme. Siksi en hyväksy sellaisia äskusanoja kuin autonomia tai federatiiviset pyrkimykset. Demokratiamme puitteissa ovat kaikki edellytykset olemassa ongelman ratkaisemiseksi. Olemme järkevän desentralisoidun periaatteen kannalla, johon sisältyy tarkoituksenmukainen taloudellinen ja hallinnollinen regionalismi."

Beneš myöntää erinäisiä virheitä tehdyn Tš:n taholta. Ei ollut oikein tuoda tš. työläisiä hätäaputoihin saksalaisille alueille. Mutta näin ei tulisi enää tapahtumaan. Suurimmat vaikeudet koskevat kuitenkin valtion virkamiehiä ja virkailijoita. Tässä on kysymys luottamuksesta, joka on ensin hankittava, ja siksi vaaditaan aikaa ja kärsivällisyyttä. Beneš myönsi, että hätä on suuri pohjois-Böömissä, mutta lupasi jo täksi syksyksi lisää hätäaputyötä esittäen samalla varman uskensa, että vahva ja terve Tš. - demokratian vilkkumajakka - tulevaisuudessakin kykenee turvaamaan asemansa ja löytämään tien päästääkseen pulasta.

Huolimatta kansainvälisestä korkeajännityksestä Beneš kajahutti jälleen toivehikkaan fanfaarinsa: "Älkää usko, että joku julkeaa huomenna hyökätää Tš:n kimppuun. Älkää usko, että käymme setaa kehti eikä että meillä ja meidän ympärillämme tapahtuu muutoksia. Se joka sellaista puhuu joko haluaa synnyttää paniikkia tai tavoittelee epäpuhtaita henkilökohtaisia tai poliittisiä päämääriä. En tosin sulje pois mahdollisuutta konflikteihin ainiaakäs, mutta ne eivät ole ensiksikään mikään fataliteetti tai välttämättömyys eivätkä aktuelleja eikä lähellä, ja toiseksi olemme me samoin kuin ystävämme valmiit valtiota viimeiseen hengenveteen niin puolustamaan, että sellainen konflikti ei hyökkääjälle mitään tuettaisi. Ja juuri siksi voidaan konfliktejä estää".

Reichenbergin puheensa presidentti lopetti saneilla: "Tšekkien ja

saksalaisten yhteiselämä maassamme on kohtalon määrämä. Onke meidän tätä yhteiselämää teisellemme katkereitava vai helpetettava ? Valtien päämiehenä haluan olla välittäjänä saksalaisten ja tšekkien välillä ja tahden, että Te tiedätte "Bass ich der Ihre bin".

Železný Brod'issa pitämässään puheessa, joka on ulkepeliiittisesti tärkein, Beneš teki selkea maan ulkepeliiittisista suuntaviiveista tehostaen Tš:n historiallista ja maantieteellistä tehtävää tasapainen ja rauhan säilyttäjänä. Maan ulkepolitiikka lepää kelmella pilarilla: 1/ Kansainliitte; 2/ pikku entente, jesta hän lausui : " Die Konstellation der Kleinen Entente ist dauernd, unverrückbar und wird weiter verstärkt werden"; 3/ ne valtiot, jotka eivaltavat tämän Tš:n eureeppalaisen tehtävän ja jotka haluavat sitä tukea ja myötävai-kuttaa uuden Euroopan pystyissä pitämiseen.

Seuraa sitten lyhyt katsaus Tš:n suhteisiin muntamiin tärkeimpiin maihin; "Unsere Blicke waren stets ver allem vier eurepäischen Faktoren zuge-wendet: Polen, Italien, Deutschland und der Sevjetunien. Zu England war unser Verhältnis stets einwandfrei und es wurde stets durch das Verhältnis und die Zusammenarbeit mit Frankreich gelöst. Wir suchten lange loyal und mit wahrhaft gutem Willen eine Zusammenarbeit mit Polen und sedann mit Italien. Ich heffe, dass wir in der weiteren eurepäischen Entwicklung wieder zusammenkommen werden. Mit der Sevjetunien ist uns dies in den Jahren 1934 und 1935 gelungen. Dies ist eine Arbeit für die Erhaltung des Friedens im westlichen und östlichen Eueropa; andere Ziele haben wir dabei nicht. Alle phantastischen Gerüchte darüber, was alles zwischen uns und Moskau geschieht, sind tendenziöse Erfindungen. Auch die Darlegungen darüber, dass wir zum Werkzeug kommunistischer Politik in Europa geworden sind, sind einfach lähherlich".

Lepuksi kehitettin Benešin kantaa Saksaan nähden, "Tš:lle tärkeämpään maahan". Varmaankin tehdäkseen hyvän vaikutuksen Wilhelmstrassella Beneš leimasi sillein tällöin esitetetyt väitteet Saksaan uhkasta Tš:n elomassaaeaa vastaan mie-llettömiksi: "Saksan hyökkäys Tš:aa vastaan synnyttäisi heti eureeppalaisen ka-tastrefin ja sitä ei teive kukaan".

Ranskan ja Saksan yhteisymmärrys on Tš:lle elinkysymys. Berliinin

ja Pariisin lähentyminen merkitsisi automaattisesti menen Berliinin ja Prahan välisen, yleisestä eureoppalaisesta jännityksestä johtuvan vaikeuden ratkaisua. Tästä tieteisena en keke meidän politiikkaamme johdettu. Rauhallinen yhteisteiminta Saksan kanssa on mahdollinen, välttämätön ja aivan luennellinen."

"Meidän politiikkamme ei siis millään tavoin estä meitä pääsemästä Tš:n ja Saksan suhteiden lepulliseen järjestelyyn. Syksyksi valmistetut Lecarne-neuvottelut saattavat varmasti peistaa menta vaikeutta, jotka yleiseureoppalaiselta kannalta ovat ehkä vielä tiellä, niin että neuvottelut Saksan kanssa - mahdollisesti valtakunnankansleri Hitlerin 1/5 1935 antaman julistuksen ja maaliskuussa tänä vuonna annettujen selitysten pohjalla - voisivat muodostua Lecarne-neuvottelujen loogilliseksi täydennykseksi. Ei ole sen vuoksi mitään syytä, jonka vuoksi yhteisteiminnassamme muiden valtioiden kanssa olisi jotain muutettava, valtioiden, joiden kanssa tulevaisuudessakin tulemme työskentelemään rauhan säilyttämiseksi".

Edelläselestetuissa puheissa pistää etenkin silmään presidentin selvempi kannanotto sudeettisaksalaiseen kysymykseen, kannanotto, joka sudeettisaksalaisen lehdistön kommentaarista päättäen ei ole kuitenkaan laajemmissa piireissä herättänyt suurempaa tyydytystä. Näissä piireissä ei haluta nähdä tuossa engelmassa yksinomaan tavallista vähemmistökyseymystä, jonka voisi ratkaista muodellisesti täyttämällä vähemmistöseppimuksen minimivaatimukset. Myönnetään, että kansallisia kysymyksiä muodellisesti voitaisiin pitää yksinomaan sisäpoliittisena, jos Tš:n valtio olisi omasta voimastaan syntynyt. Mutta kun se on mukana kansainvälinen luoma, ei saa terjua mahdollisuutta pyrkiä sudeettisaksalaisen engelman ratkaisemiseen myös kansainvälistä tietä. Siksi on todennäköistä, että edelleenkin tullaan vaatimaan radikaalisempia toimenpiteitä kuin mitä presidentti edellytti. Henleinin herättämästä kansallisesta liikkeestä, jonka tunnussanana on "Wir waren Deutsche, wir sind Deutsche, wir werden Deutsche bleiben", pyritään väkisin tekemään kansainvälinen kysymys.

Ulkepoliittiset lausunnot, että Tš:ssa eltaisiin halukkaita suuremmissa eureoppalaisissa puitteissa Saksan- Ranskan seivinnen jälkeen neuvottelemaan Berliinissä, eivät nekään tunnu tehneen tarkeitettua vaikutusta. Kuitenkin näyttää presidentti ojentaneen saksalaiselle vähemmistölle vilpittömämmän rahhan käden kuin mitä tähänasti on tapahtunut.

M. J. Penttilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA: _____

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 18.

Asiainkäsittely Yönlite.

80/7 - 36

Prahassa 30 päivänä heinäkuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 736.

Ulk.		
20 / 327 Pal. v. 1936.		
7/8-36	2	111
OSASTO	ASIA	
5	C28	

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle oheisena lähettää
raporttinsa no. 18 aiheesta

" Tšekkoslovakian viljamonopolin uusi järjestely".

Asiainhoitaja:

Montila

P r a h a

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

P r a h a ssa 30 p:nä heinä kuuta 1936.

Asia: Tšekkoslovakian viljamonopolin
uusi järjestely.

Tšekkoslovakian	
20/327 Sal. 1936.	
7/8-36	
5	C28

Kuten lähetystökin aikanaan tiedoitti, määrättiin vuonna 1934 viljakauppa Tšekkoslovakiassa erikoisen monopoliyhtiön yksinoikeudeksi. Toimenpiteen tarkoituksena oli lähinnä pula-ajasta kärsimään joutuneiden maanviljelijöiden avustaminen koroittamalla ja vakaannuttamalla viljan hintoja.

Kun monopoliyhtiö on nyt kahden vuoden toiminnan jälkeen joutunut suuriin vaikeuksiin, joiden johdosta hallituksen on ollut pakko erinäisin keinoin puuttua asiaintilaan, saattaa olla syytä lyhyesti tehdä selkoa näistä toimenpiteistä.

Askettäin julkaistujen tilastojen mukaan nousivat monopolin viljanhankinnat seuraaviin määriin:

	1936	1935
vehnää	105.272 vaun.	76.391 vaun.
ruiista	50.021 "	40.774 "
ohraa	38.468 "	41.770 "
kauraa	16.078 "	21.960 "
maissia	3.597 "	4.825 "
yhteensä	213.436 vaun.	185.720 vaun.

Vuosina 1935 -36 viljayhtiö oli ostanut 28.000 vaunullista enemmän kuin 1934 - 35. Mutta myynnit eivät ole tapahtuneet samassa suhteessa kuin ostot, etenkin kun arviolta n. 50.000 vaunullista ei ole joutunut monopolin huostaan vaan salakauppaan. Heinäkuun puolivälissä vehnävarastot nousivat 7L.000 vaunuun ja kun tämän vuoden sato nousee todennäköisesti yli 100.000 v.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mikä määrä huomattavasti ylittää vuoden normaalikulutuksen, pidettiin tilannetta jo varsin kriittillisenä.

Viljayhtiön johtaja oli jo viime keväänä tämän katastroofimaisen kehityksen estämiseksi laatinut suunnitelman viljamonopolin uudistamiseksi. Siinä hän mm. ehdotti monopolin pidentämistä 20 vuodeksi, tuhannen uuden tarkastajaviran perustamista estääkseen viljan joutumista mustaan pörssiin, ja riittävän rahaston muodostamista varastokulujen ja tappioiden peittämiseksi siten, että viljayhtiö oikeutettaisiin kantamaan vahvistetuista ostohinnoista ^{keskimäärin} 10 Kõ kvinttialia kohti.

Hallituksen äskettäin antamista uusista asetuksista ilmenee, että viljamonopolia edelleen pidetään kokeiluasteella. Siksi sen voimassaoloaikaa ei myöskään pidennetty 20 vuodella, vaan vain kolmeksi vuodeksi. Tärkein muutos on maanviljelijöille viljasta maksettavien hintojen vähennys.

Nimellisesti hinnat ovat ennallaan / vehnän hinta 164, rukiin ja panimo-ohran 125 ja kauran 112/, mutta niistä vähennetään viljayhtiölle tuleva maksu, joka on 18 Kõ vehnän, 8 Kõ rukiin ja kauran sekä 11 Kõ ohran hinnasta, joten ostohinnat ovat todella vastaavasti alhaisemmat. Täten on luovuttu paljon keuhusta periaatteesta - kiinteistä hinnoista - joka aikanaan maanviljelijöille esitettiin monopolin tärkeimpänä etuna. Kulutushinnat jäävät entisillään, viljayhtiö pidättää itselleen 30 kruunuun koroitettun osto- ja myyntihinnan erotuksen kokonaan. Tällä ylimääräisellä voitolla on tarkoitus saattaa monopolin raha-asiat kuntoon, jotka suuriin varastoihin sijoitetun pääoman takia ovat sangen heikot. Viljamonopolin varastojen ostoarvo lienee n. 1 1/2 miljaardia Kõ niiden arvon ollessa maailmanmarkkinoitten hintatason mukaan vain n. kolmas osa siitä. Vehnävarastot tuottavat monopolille eniten huolta, sillä ne lisääntyvät vuoden loppuun saakka uudesta sadosta n. 100.000 vaunuun. Yksinomaan korkotappiot ja pilaantumisen takia poistettavat määrät edustavat tavattomia rahasummia. Lopullisen tappion suuruutta ei voida vielä arvioida. Kotimaisen kulutuksen, joka monopolin aikana on laskenut 30 -40 %:lla, lisäämistä monopolin johto pitää mahdottomana perustellen kantaansa varsin epävarmalla väit-

teellä, että vehnän kulutus ei riipu sen hinnasta ja näinollen hinnanlasku ei saisi kulutusta kohoamaan.

Tähän asti on lohdutettu kuluttajaa sillä, että hän maksaessaan viljasta korkeita hintoja tekee maanviljelijöille palveluksen, joka loppujen lopuksi koituu myös kaupunkiväestön hyödyksi maanviljelijöiden ostokyvyn noustessa. Nyt maanviljelijä ei saa korkeampaa hintaa viljastaankuin ennen monopoliakaan, mutta kuluttajan on edelleen maksettava korkeita hintoja monopolin kassan kartuttamiseksi.

Monopolin uudessa ohjesäännössä on määräys, jonka mukaan maanviljelijät ovat velvollisia ottamaan takaisin yhtiön liikavarastot, vieläpä korkeampaan hintaan kuin ovat itse saaneet myydessään viljaa yhtiölle. Maanviljelijät eivät voi tällaisella palautetulla viljalla tehdä muuta, kuin koettaa myydä sitä salaa, mikä johtaisi monopolin hävittämiseen. Monopolin tiukennetut tarkastusmääräykset tuskin riittävät salakaupan ja sääajauhauksen hävittämiseen, vaikka monopoliyhtiöllä onkin kokonainen armeija teknillisin apuneuvoin varustettuja tarkastajia.

Nähtäväksi jää, onnistuuko monopolin vehnän viljelysalan supistamista koskeva suunnitelma, jonka mukaan nykyään n. 1 milj. hehtaariin nouseva viljelysala supistettaisiin vuoden 1930 viljelysalaan vastaavaksi eli 750.000 haiksi.

Tämän kuun 26 päivänä julkaistiin tiedonanto niistä toimenpiteistä, joihin viljamonopoli on oikeutettu ryhtymään kauppayllyjen pakottamiseksi vastaanottamaan vehnää ja ruista monopolin varastoista. Monopolille on annettu sangen laajat valtuudet tämän varastojen tyhjentämistä tarkoittavan suunnitelman toteuttamiseksi. Niinpä se vahvistaa, minkä viljamäärän kukin mylly on velvollinen määrätyn ajan kuluessa vastaanottamaan. Jos joku mylly ei täytä velvollisuuttaan tässä suhteessa, joutuu se maksamaan monopolille sakontapaista hyvitystä vastaanottamatta jääneestä viljasta.

Tšekkoslovakian hallituksen saavuttamat kokemukset viljakaupan säännöstelemiseksi eivät ole suinkaan rohkaisevia ja maanviljelijät ihmettelevät, miksi koko monopolihankkeeseen lainkaan ryhdyttiin, kun kerran on palattava vuoden 1930 viljelysalaan ja pahimman pulavuoden hintoihin.

Alföntili

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön rap. n:o 17.

Asiainhoitaja Yöntelä.

27/7 1936.

Prahassa 27 päivänä heinäkuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 730.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
19/327/ai	136
31/7.36	
ULASTO	ASIA
5	C28

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle oheisena lähettää
raporttinsa no. 17 aiheesta

"Moskovan suomivastaisesta propagandasta".

Asiainhoitaja:

Wjontela

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

P r a h a s s a 27 p:nä heinä kuuta 19.36.

Asia: Moskovan suomivastaisesta
propagandasta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
19/32/36	36
31/7.36	5
5	C28

Tšekkoslovakian maaseutulehdissä on viime päivinä ollut sensatiivinen "Saksan neuvostoliitonvastaisista hankkeista Suomessa". Utisen lähtökohdaksi mainitaan Moskovan "Krasnaja Zvezdan" muuan kirjoitus, jossa Saksan väitetään suunnittelevan Suomessa sotilaallista tukikohtaa Neuvostoliittoa vastaan. Prahan johtavista lehdistä on ainoastaan "Prager Tagblatt" /demokr./ julkaissut asiasta lyhyen uutisen, jonka otsikkona oli "Finnland als Basis gegen Sowjetrussland?".

Miköli lähetystä on voinut seurata on p.o. uutinen ollut seitsemässä lehdessä saksansisältöisenä. "Schönlinder Zeitung" /puolueeton/ esitti sen t.k. 26 päivänä seuraavasti:

"Deutsche Offiziere Instruktoren in Finnland ?

Moskau meldet: In Sowjetrussland zeigt sich eine sichtliche Beunruhigung wegen eines angeblichen Zusammengehens Deutschlands und Finnland mit antisowjetistischer Tendenz. Die Moskauer "Krasnaja Zvezda" behauptet, dass Deutschland aus Finnland eine antisowjetistische Militärbasis machen wolle. Charakteristisch sei der jüngste Besuch deutscher Offiziere in Finnland, die nicht nur von den faschistischen Organisationen, sondern auch von den zivilen und militärischen Behörden empfangen worden seien. Die Besatzung des Kreuzers "Königsberg" habe gelegentlich des Besuches in Helsinki lebhaften Verkehr mit den finnischen Faschisten unterhalten. Es sei bewiesen, dass in der finnischen Armee deutsche Offiziere als Instruktoren arbeiten. Der finnische Marschall Mannerheim habe in Berlin in diesem Jahre an wichtigen deutsch-polnisch-finnischen Beratungen teilgenommen. Kreise finnischer Abenteurer wenden grosse Mittel für Rüstungszwecke auf. Auch die nationalsozialistische Presse in Deutschland mache für die Schaffung von Flugzeug-Basen in Finnland Stimmung. Ernste Aufmerksamkeit verdiene die Meldung des Blattes "Helsingin Sanomat", dass in Helsinki eine japanische Gesandtschaft mit einem 20-köpfigen Personal eingerichtet werde, obgleich die Handelsbeziehungen zwischen Japan und Finn-

JAKELUOHJE:

Tavallinen,

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

land gleich Null sind und auf finnländischem Gebiet keine japanischen Staatsangehörigen leben. Es sei klar, dass diese Mission gewisse politische Ziele habe, die sich gegen die Sowjetunion richten. Die Arbeit der deutschen Agenten in Finnland stosse aber auf den Widerstand des vernünftigen Bürgertums, das sich gegen gefährliche Abenteuer wehre."

Uutisen johdosta olen tehnyt esityksen tšekäläisessä ulkoasiainministeriössä. Suomen asiain esittelijälle, ministeriöneuvos Emilian Millerille lausuin ihmettelyni, että tšekäläinen /ennakko/sensuuri hyväksyy tämäntapaisia uutisia ja huomautin samalla, että Suomen lehdistö suhtautuu asiallisesti Tšekkoslovakiaan.

Tšekkoslovakian tietotoimisto on tänään luvannut toimittaa kaikille lehdille Suomen ulkopoliittista suuntautumista koskevan selityksen, joka perustuu pääministeri Kivimäen 5 päivänä joulukuuta 1935 Eduskunnassa pitämään puheeseen.

Tuon puheen ranskankielisen käännöksen olin aikaisemmin jättänyt ulkoasiainministeri Kroftalle samoin kuin Prahan päälehdille, joten johtavien piirien pitäisi jo senkin nojalla olla selvillä Suomen ulkopoliittisesta kannasta.

Moskovan propagandalla on Tšekkoslovakiassa muuten edullinen maaperä, etenkin kun on kysymys Saksan politiikan tai yleensä sen olojen esittämisestä.

Mainittakoon, että täällä on myös julkaistu Antikaisen jutusta laajahko kirjoitus, jonka laatijaksi on merkitty O. Kausinen, Moskova.

M. Jönkä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C28.

ASIA: _____

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Asiantuntija Yöntilä.

16/7 1936.

Prahassa 16 päivänä heinäkuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 671.

ULKOASIAINMI		
18/327/ae		36
20/7.309	OSASTO	
5	C28	

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i .

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää oheisen raporttinsa no. 16 aiheesta

"Saksan ja Itävallan lähentyminen".

Asiainhoitaja:

Wönttilä

Praha SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Praha ssa 16 p:nä heinäkuu kuuta 1936.

Asia: Saksan ja Itävallan lähentyminen.

ULKOASIAINMINI	
18/327/ae	36
20/7.36	
OSASTO	
5	C28

Käydessäni t.k. 13 päivänä ulkoasiainministeri KROFTAN luona hän esitti mielipiteensä Saksan ja Itävallan ystävyys sopimuksesta seuraavaan tapaan. Saksan ja Itävallan välinen konflikti oli omiaan lisäämään mahdollisuuksia yleisen konfliktin syntymiseen. Nyt aikaansaatu lähentyminen näiden valtioiden välillä, joka kiinnostaa koko maailmaa, merkitsee Tšekkoslovakialle, mikäli voi luottaa Saksan taholta annettuihin vakuutuksiin, helpotusta ja jännityksen laukeamista, sillä anschluss- ja Habsburginkysymys on joksikin aikaa, ehkä muutamaksi kuukaudeksi poistettu päiväjärjestyksestä. Aloitteen tähän sopimukseen oli tehnyt Italia. Sen käsityksen hän oli saanut myös keskusteluistaan Italian tšekäläisen lähettilään kanssa. Sitä vahvisti MUSSOLININ luottamusmiehen VIRGINIO GAYDAN samana päivänä julkaisema artikkeli, jonka sisältö oli hänelle Roomasta tiedoitettu. Siinä GAYDA korosti m.m., että Saksan ja Itävallan sopimus ei muuta Rooman pöytäkirjoja, vaan on niiden täydennyksenä ja että Italia on aktiivisesti myötävaikuttanut sopimuksen syntymiseen.

Ministeri KROFTA piti mahdollisena ja tietenkin myös toivoi, että Italian ja Saksan ystävyys ei kestäisi kovin kauan ja arveli, että Italian taholla voi olla kysymys manööveristä. Jos taas Saksa rauhallista tietä pyrkii anschlussiin, ollaan täällä siihen valmistuneita ja luullaan voitavan sitä estää. Tšekkoslovakia suhtautuu uuteen poliittiseen tilanteeseen asiallisesti ja tyyneesti.

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Praha SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Praha ssa 16 p:nä heinäkuu kuuta 1936.

Asia: Saksan ja Itävallan lähentyminen.

ULKOASIAINMIN.	
18/327/ae	36
lofry.36	
OSASTO	
5	C28

Käydessäni t.k. 13 päivänä ulkoasiainministeri KROFTAN luona hän esitti mielipiteensä Saksan ja Itävallan ystävyyssopimuksesta seuraavaan tapaan. Saksan ja Itävallan välinen konflikti oli omiaan lisäämään mahdollisuuksia yleisen konfliktin syntymiseen. Nyt aikaansaatu lähentyminen näiden valtioiden välillä, joka kiinnostaa koko maailmaa, merkitsee Tšekkoslovakialle, mikäli voi luottaa Saksan taholta annettuihin vakuutuksiin, helpotusta ja jännityksen laukeamista, sillä anschluss- ja Habsburginkysymys on joksikin aikaa, ehkä muutamaksi kuukaudeksi poistettu päiväjärjestyksestä. Aloitteen tähän sopimukseen oli tehnyt Italia. Sen käsityksen hän oli saanut myös keskusteluistaan Italian tšekäläisen lähettilään kanssa. Sitä vahvisti MUSSOLININ luottamusmiehen VIRGINIO GAYDAN samana päivänä julkaisema artikkeli, jonka sisältö oli hänelle Roomasta tiedoitettu. Siinä GAYDA korosti m.m., että Saksan ja Itävallan sopimus ei muuta Rooman pöytäkirjoja, vaan on niiden täydennyksenä ja että Italia on aktiivisesti myötävaikuttanut sopimuksen syntymiseen.

Ministeri KROFTA piti mahdollisena ja tietenkin myös toivoi, että Italian ja Saksan ystävyys ei kestäisi kovin kauan ja arveli, että Italian taholla voi olla kysymys manööveristä. Jos taas Saksa rauhallista tietä pyrkii anschlussiin, ollaan täällä siihen valmistuneita ja luullaan voitavan sitä estää. Tšekkoslovakia suhtautuu uuteen poliittiseen tilanteeseen asiallisesti ja tyynesti.

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Mitä Locarnon neuvotteluihin tulee, min. KROFTA katsoi tilanteen muuttuvan, jos Italia pysyy samalla linjalla kuin Saksa. Samalla hän lisäsi, että Ranska, pikku entente ja Neuvostoliitto ovat kyllin vahvoja näitä valtoja vastaan. Puolan kannasta ministeri ei tuntunut olevan aivan selvillä. Hän kosketteli lyhyesti keskusteluaan min. BECKin kanssa Genève'issä. Puola vastustaa edelleen välitysmenettelyä Tešnin kysymyksessä. Min. Beck oli asettunut sille kannalle, että tästä kysymyksestä vastaisuudessa aiheutuvat riitakysymykset ratkaistaan in casu.

Eräälle sanomalehtimiehelle, jonka hyvin tunnen, min. Krofta oli viitannut siihen, että Saksa aikonee muodostaa suuren bolševismivastaisen rintaman. Vaikkakaan hän ei uskonut, että Italia ja Puola olisivat aivan helposti siihen mukaan saatavissa. Hän oli arvellut, että Mussolini nyt voisi helpommin sopia Litvinovin kanssa ja että pikku ententen valtiot tästä lähtien liittyisivät lujemmin yhteen. Se tietäisi, että Tšekkoslovakian ja Jugoslavian välillä vallitseva epäluulo häihäisi. Tšekäläisissä teollisuuspiireissä katsotaan kuitenkin Jugoslavian olevan jo suuressa määrin Saksan vaikutuksen alainen. Jugoslaviailahan on Saksassa jäätyneitä saatavia n. 460 milj. dinaria, joiden suhteen Saksan valtakunnan pankin johtaja Schacht uskettain Belgradissa käydessään kuuluu suoraan sanoneen " jollette meiltä osta, voi käydä niin, että yhdessä yössä panemme toimeen devaluation ja menetätte rahanne". Tšekäläisiä teollisuusmiehiä on myös oudostuttanut se seikka, että hiljattain annettiin Jugoslaviassa suuren ampumatarvetehtaan rakentaminen saksalaiselle Kruppille, vaikka tšekkiläis-ranskalaisen Škodawerken tarjousta pidettiin edullisempänä.

Mussolinin ja Hitlerin suunnittelema uusi poliittinen ryhmitys saattaa Tšekkoslovakian epäilemättä vielä pahempaan puristukseen, kuin missä se tähänasti on ollut. Saksan ekspansioyrkimyksiä on tällä jo ennenkin suuresti pelätty. Niinpä pääministerin sijainen min. BECHYNE' eräissä viime huhtikuussa Tš. sosialidemokraattien kongressissa pitämässään puheessa leimasi Saksan fascistisen vallankumouksen suorastaan eksistenssitaaraksi Tšekkoslovakian tasavallalle ja demokrati-alle. Tšekkoslovakian ulkopoliitiikan johto taas on koettanut tehdä voitavansa Saksan eristämiseksi ja ennenkaikkea Saksan ja Italian lähentymisen estämiseksi.

Italian lähettiläs kertoi allekirjoittaneelle joku aika sitten, että presidentti BENEŠ oli viime maaliskuussa hänelle vakuuttanut, että Saksa aikoo kohdistaa kaikeksen huomionsa Itävaltaan anschlussin toteuttamiseksi, siinä tarkoituksessa, että lähettiläs sen mukaisesti tiedoittaisi Mussolinille. Min. Facendis, joka arveli, ettei presidentti itsekään niin ajatellut, väitti huomauttaneensa, ^{että} presidentti erehtyi, koska Saksan ohjelmaan kuului vain Versaillesin sopimuksen hävittäminen ja sen palauttaminen, mitä se siinä oli menettänyt, kuten siirtomaat.

Tšekkoslovakian ulkopoliittikalla Italiaan nähden on muutenkin ollut huono menestys. Ne toimenpiteet, joihin täällä viime vuonna ryhdyttiin tri Benešin ja Mussolinin tapaamisen järjestämiseksi, eivät johtaneet tulokseen. Abessinian selkkauksen aikana koetettiin saada Itävalta taloudelliseen yhteistoimintaan muiden Tonavan valtojen kanssa. Kuten tunnuttua panivat sekä Italia että Saksa vastalauseen tämän suunnitelman johdosta. Silloinen ulkoasiainministeri HODŽA koetti turhaan vakuuttaa Italiaille, että suunnitelma ei ollut sitä vastaan tähdätty. Roomassa oltiin vain tyytymättömiä. Tammikuun puolivälissä von Schuschnigg kävi Prahassa ja pari viikkoa myöhemmin Hodža vieraili Wienissä. Tuloksena oli kauppasopimus, jonka preferenssimääräysten johdosta jälleen sekä Italia että Saksa panivat vastalauseen. Elokuun ensimmäisenä päivänä sopimus tulee voimaan lukuunottamatta näitä preferenssejä. Helmikuussa min. Hodža teki virallisen matkan Belgradiin, mutta se päättyi fiaskoon, sillä siellä epäiltiin hänen sopineen jotain Itävallan kanssa Habsburgien suhteen. Mielenosoituksellisesti hänelle ei edes annettu tällaisiin käynteihin liittyvää kunniamerkkiä, vaan kaiken lisäksi pääministeri STOJADINOVIC lähetti presidentti Benešille sähkeen, jossa vakuutettiin Jugoslavian pysyvän Benešin, mutta ei Hodžan, politiikan kannalla. Toukokuussa min. Krofta vuorostaan kävi Belgradissa. Hodžan suunnitelma, jonka tarkoituksena oli keski-Euroopan taloudellisen liiton välityksellä löytää tie Roomaan ja Berliiniin, oli silloin jo haudattu. Sanotaan, että Hodžan olisi pitänyt matkustaa Wieniin pari kolme kuukautta aikaisemmin, jolloin Italian asema oli toinen. Nyt se sitävastoin oli liian myöhäistä.

Kun sitten Saksan- Itävallan sopimus melkoisena yllätyksenä tuli tunnetuksi, lähti pääministeri Hodža, jota pidetään poliittisena improvisaattorina,

t.k. 13 päivänä aivan odottamatta Wieniin. Siellä samoihin aikoihin ollut teollisuusmies tiesi kertoa, että Schuschnigg ei ottanut häntä lainkaan vastaan. Seuraavana iltana Prahan sensuuri kielsi tšekäläisiä lehtiä mitään kirjoittamasta tuosta matkasta.

Tšekkoslovakian lehdistön suhtautuminen Berlinin ja Wienin ystävyyssovimukseen, joka näyttää täällä kokonaan sekottaneen konseptit, oli alussa neuvoton ja hapulleva. Niin pian kuin oli saatu tietää mitä Euroopan valtiomiehet siitä ajattelivat ja etenkin Italian selvä kannanotto oli tunnettu, lehdistön jyrkkä tuomitseva kanta muuttui äkkiä ja hallituksen äänenkannattaja "Prager Presse" sai tehtäväkseen erikoisesti tähdäntää, että Tšekkoslovakia ei ollut milloinkaan ajatellutkaan Itävallan houkuttelemista sellaiselle poliittiselle linjalle, joka olisi saattanut sen ristiriitaan Saksan kanssa ja että pikku entente suhtautuu rauhallisesti muuttuneeseen tilanteeseen. Vaikka lehdistö onkin koettanut noudata tätä ohjetta, ei ole silti puuttunut ankaraa arvostelua, joka on kohdistunut maan ulkopoliittiseen johtoon. Kysymyksen yhteydessä on myös sisäpoliittisiä vastakohtia esitetty ulkopoliittisessa valossa. Hallituspuolueidenkin lehdissä on näkynyt äämiä, jotka pitävät pakotepolitiikkaa virheenä sen johdosta, että Saksan eristämisen asemesta Italia on nyt ajettu Saksan syliin. Vasemmistolehdistölle, etenkin sosialidemokraattiselle, Saksan ja Itävallan lähentyminen merkitsee harkistiliikkeen voimistumista, joka on johtava siihen, että Saksa ennen pitkää kokonaan nielee Itävallan. Papenin ja Schuschniggin sopimusta pidetään sinä troijalaisena hevosenä, jolla Hitler salakuljettaa natsilaisuuden Itävaltaan. Kommunistinen lehdistö on vedonnut Ranskaan, pikku ententeen ja etenkin Neuvostoliiton turvaan esittäen mielialan rauhoittamiseksi tälle ryhmitykselle edullisilta näyttäviä sotilaallisia näkökohtia ja vertailuja. Henleinin lehdistö on kuten odottaa saattoi aivan haltioissaan. "Tagespost" arvelee, että Saksa on tällä teollaan vastannut Englannin kyselykaavakkeen pääkohtaan. Lehden mielestä se on myöskin vastaus ja selvä varoitus "Moskovan sotavalmisteluihin keski-Euroopassa".

Tä. maalaisliitto on ottanut hyvin jyrkän kannan sosialistiseen leiriin nähden syyttäen sitä yleisen mielipiteen väärentämisestä ja terrorisoimisesta.

Kun maailaisliitto muodostaa täällä suurimman puolueen ja sen edustus hallituksessakin on sen mukainen, lienee syytä laajemmin esittää tämän puolueen keskuudessa vallitsevia mielialoja muuttuneeseen tilanteeseen nähdessä. Siinä suhteessa on oireellinen "Večerní /maaly t.k. 15 päivän pääkirjoitus, jossa m.m.

sanotaan:

"Fehler im Verhältnis zu den Nachbarstaaten habe man bereits genug gemacht. Wenn

man sage, dass der Mensch aus den Fehlern lerne, so könne man dies bei uns nicht feststellen. Es müsste vor jeder Einseitigkeit gewarnt werden. In der Linkspresse habe man gelesen, dass es angeblich um ein Ringen der Demokratie mit den faschistischen Diktaturen gehe, dass Europa einen heiligen Krieg gegen den Faschismus organisieren müsse, dass Laval seinerzeit mit dem faschistischen Italien kokettiert und gedroht habe, den Völkerbund zu sprengen, dass durch Sanktionen Italien niedergedrungen werden würde und Abessinien siegen müsse, udgl. mehr. So sei die tschechoslovakische Öffentlichkeit betrogen und irreführt worden. Wer nach dem 7. März, nach der Friedenserklärung Hitlers, Wert darauf gelegt habe, dass es mit Hitler zu Verhandlungen komme, dass es notwendig sei, mit ihm zu verhandeln, sei als Agent Hitlers verschrien worden und man habe auf ihn mit dem Finger gezeigt, dass er gekauft sei. Bei uns dürfe man nicht die Wahrheit sprechen, um nicht durch den, der eine abweichende Anschauung vertritt, terrorisiert, verdächtigt und skandalisiert zu werden. Das sei das grösste Verbrechen der sozialistischen Presse. Sie habe Hitler vor seinem Regierungsantritt in jeder Weise herabzuwürdigen versucht und nun habe er vom Standpunkt der deutschen Politik unstreitig Erfolg. Niemand bei uns habe an die Möglichkeit gedacht, dass Hitler einmal an die Regierung kommen könnte, weil man die wahren Verhältnisse nicht darstellte, nicht darstellen durfte, ohne in den Verdacht zu geraten, des Verrates am Staate bezichtigt zu werden. Es sei nun notwendig, den Terror zu brechen, der von der Linkspresse in der ganzen Öffentlichkeit ausgeübt werde. Man wolle kein Defaitismus verbreiten, aber es sei an der Zeit, den betrügerischen Optimismus zu überwinden." Wir können nicht warten, was Paris, London, Moskau von uns sagt, sondern wir müssen sprechen, wir müssen verhandeln. Prag muss reden und verhandeln! Es wird Zeit, dass wir aufhören, eine internationale Politik zu betreiben und nur noch unsere Politik machen!"

Ulkopoliittiselta kannalta suuri osa lehdistöä tulkitsee Saksan ja Italian lähentymistä siten, että Itävalta ei enää tarvitse pikku ententea. Tšekkoslovakiaa uhkaavan vaaran katsotaan piilevän siinä, että uuteen valtioryhmytykseen kuuluu diktatuurivaltioita, jotka työskentelevät rauhansopimusten tarkistamiseksi ja nykyisten rajojen muuttamiseksi. Ei ole myöskään puuttunut ennustuksia siitä, että anschluss jonkun ajan kuluttua tultaisii kansanäänestyksen avulla panemaan täytäntöön.

M. J. Mänttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA: _____

Pahassa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Asiainhoitaja Yönteli

8/6 - 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Prahassa 8 päivänä kesäkuuta 1936.

N:o 571.

SUOMEN LÄHETYSTÖ		
17/327 Sal. M. N. G.		
12/6. 36	5	12
5	C28	

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle tämän ohella
lähettää raporttinsa n:o 15 aiheesta
Tšekkoslovakian suuri puolustuslaina.

Asiainhoitaja

Vjontila

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Praha ssa 8 p:nä kesä kuuta 1936.

Asia: Tšekkoslovakian suuri puolus-
tuslaina.

ULKOASIAINMINISTERIO		
17 / 327 Sal. B. 1936.		
17/6-36	6	111
5	Cy8	

Tšekkoslovakian parlamentti on äskettäin hyväksynyt lakiesityk-
sen määrärahojen hankkimiseksi sotalaitosta varten rajattoman kotimaisen puo-
lustuslainan muodossa. Lakia vastaan äänestivät vain unkarilaiset ja kommunistit
saksalaisen Henlein-puolueen asettaessa ehdoksi vain sen, että hankinnoista on
myönnettävä kohtuullinen osa sudeettisaksalaisten seutujen teollisuuslaitok-
sille.

Laina asetetaan merkittäväksi kahden tyyppisenä nim. 3 ja 4 1/2
prosenttisena. Molemmat kuoletetaan 50 vuodessa määrätyn suunnitelman mukaan
vuodesta 1938 alkaen. Finanssiministeriöllä on kuitenkin oikeus milloin tahan-
sa jouduttaa kuoletusta tai lunastaa obligatioita vapaille markkinoilla niiden
nimellisarvoon tai irtisanoa lainan loppuerä.

3 % lainan merkitsijöille myönnetään huomattavia etuja. Ensinnä-
kin vapautetaan tästä lainasta saadut korkotulot tuloveroista. Niitä ei tar-
vitse edes merkitä veroilmoitukseen. Toiseksi myönnetään 3 % lainan merkitsi-
jöille laaja amnestia. Henkilöitä, jotka haluavat lainan merkitsemiseen käyt-
tää salattuja tulojaan tai pääomiaan, ei saa, ei tältä eikä edellisiltä vuo-
silta, näistä tuloista tai varoista verottaa eikä missään tapauksessa asettaa
syytteeseen verotettavan omaisuuden tai tulojen salaamisesta. - Tällaisin eh-
doin yritetään saada Tšekkosloveniassa melko huomattavaksi arvioidut salatut
pääomat liikkeelle.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

4 1/2 % laina tarjotaan merkittäväksi samoin ehdoin kuin aikaisemat valtiolainat. Emissiokurssi tulee olemaan todennäköisesti noin 97 - 98 ja arvellaan merkittävän summan nousevan noin 2,5 miljardiin kruunuun.

Lainavaroja on ensitilassa suunniteltu käytettäväksi strategisesti tärkeiden maanteiden rakentamiseen, armeijan motorisoimiseen ja etenkin ilmavoimien teknilliseen varustukseen. Olettaen lainan merkinnän nousevan arvioituun summaan se merkitsee Tšekkoslovakian tuotantolaitoksille huomattavaa olosuhteiden parantumista. Suunnitelluista armeijan hankinnoista on tarkoitus antaa osa kompensatitilauksina ulkomaille, lähinnä Ranskaan, Englantiin, Hollantiin ja Belgiaan sekä todennäköisesti myös Sveitsiin ja Neuvostovenäjälle. Samanaikaisesti uskotaan työttömyyden vähenevän, optimististen arvioiden mukaan puoleen nykyisestä, työttömien lukumäärä~~ntä~~ ollessa nyt yli 700,000. Hankittavista varoista on ilmeisesti kuitenkin huomattava osa jo käytetty armeijan hankintoihin ja teiden rakentamiseen, joten pessimistinen arviointi - työttömien väheneminen 100,000:lla - lienee lähempänä totuutta.

On luonnollista, että tätä lainaa myös suurisuuntaisesti mainostetaan ja koetetaan muutenkin harjoittaa painostusta, jotta merkintä onnistuisi. Niinpä on tasavallan presidentti ollut lainan ensimmäisiä merkittäjiä ja kaikki hallituksen jäsenet ovat sopineet yhtä suuren määrän merkitsemisestä.

V. J. Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prohassa olevan lähetyksen raportti n:o 14

Asiainhoitaja Yönteli

22/5-1936

Prahassa 22 päivänä toukokuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 507.

UL	TERIO
16 / 327 Sol. S 36	
24/5. 36	
5	C28

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle oheisena lähettää
raporttinsa no. 14 aiheesta

"Tšekkoslovakia ja sen saksalaiset".

Asiainhoitaja:

Alföntili

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

P r a h a ssa 22 p:nä touko kuuta 1936.

16 / 327 Tel. 36.

Asia: Tšekkoslovakia ja sen saksalai-
sat.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
20/5.36	2	111
	OTAGIO	ASIA
5	C28	

Reininmaan miehittäminen ja suunniteltu linnoittaminen, mikä epäilemättä olisi omansa suuresti vähentämään Ranskan sotilaallista merkitystä Tšekkoslovakian liittolaisena, on Prahassa synnyttänyt vakavaa levottomuutta; sitä kuvastaa myös se seikka, että ulkoministeri KROFTA äskettäin edustajakamarille esittämässään ulkopoliittisessa tilannekatsauksessa kymmenen eri kertaa mainitsi sanat "maan olemassaolo". Sanomalehdistössä jopa senaatin julkisessa istunnossa on avoimesti väitetty Saksan valmistautuvan hyökkäyssotaan Tšekkoslovakiaa vastaan. Tähän pelkoon on myös antanut aihetta HITLERin hiljattain julkituoma ajatus, että seuraava sota alkaa äkkiarvaamatta, mikä Tšekkoslovakiaan nähden merkitsee, että Saksan pelottavat lentovoimat voivat puolesta tunnissa olla Prahan yläpuolella. Kaupungin talonmestajat ovat jo siltä varalta saaneet määräyksen tyhjentää kaikki ullakot. Samalla on ryhdytty erilaisiin toimenpiteisiin kaasuyökkäyksenkin varalta. Tällaiseen sodanpelkoon ei ole suinkaan vähimmässä määrässä vaikuttanut se seikka, että Tšekkosloveniassa, etupäässä seuduilla, jotka välittömästi rajoittuvat Saksaan, asuu 3,318.445 henkeä käsittävä saksaa puhuva väestö, joka on erittäin tyytymätön nykyiseen olotilaansa. Vaikka tämä väestö ja sitä poliittisesti edustava sudeettisaksalainen puolue on vakuuttanut lojaalisuuttaan Tšekkoslovakian tasavallalle, ei sen myötätuntoa saksalaista kansayhteyttä kohtaa ja yhteenkuuluvaisuustunnetta sen kanssa tarvinne epäillä. Tšekkiläisellä taholla ei olekaan ehkä syyttä verrattu tätä väestöä Saksan troijalais-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

laiseksi hevoseksi.

Koska sudeettisaksalaisten asema ei liene Suomessa tarkemmin tunnettu ja kun tämä kysymys näyttää muodostuvan yhä nykytärkeämmäksi Saksan ja keski-Euroopan välisessä poliittisessa voimainmittelyssä, saattaa olla syytä tehdä siitä laajemmin selkoa. Sudeettisaksalaisten taholtahan on myös äskettäin Genève'iin kanneltu eräiden toimenpiteiden johdosta, joihin Prahan hallitus katsoi olevan syytä tätä vähemmistökansallisuutta vastaan ryhtyä.

Muuan sudeettisaksalaisten oloista ja mielialoista perillä oleva henkilö, jonka kanssa minulla on ollut pitkäkö keskustelu, kuvaili näitä asioita seuraavaan tapaan.

Saksalaisten ja tšekkiläisten välinen kansallinen taistelu, joka alkoi jo viime vuosisadan ensimmäisellä puoliskolla, sai maailmansodan päätyttyä saksalaisille epäedullisen käänteen. Nykyisen tilanteen arvostelun kannalta on myös tärkeätä muistaa, että sudeettisaksalaiset vuonna 1919 yksimielisesti asettuivat vastustamaan asuma-alueensa liittämistä vastaperustettuun Tšekkoslovakian tasavaltaan ja että tšekkoslovakialaiset rauhanneuvottelijat Pariisissa antamalla tahallisesti vääriä tietoja asutusoloista Tšekkoslovakian n.s. historiallisissa maissa johtivat ymärysvaltojen valtuuskunnat harhaan ja siten riistivät sudeettisaksalaisilta itsemääräämisoikeuden.

Saint-Germain'in rauhansopimuksessa vevoitettiin Tšekkoslovakia noudattamaan vähemmistökansallisuuksien suojelua koskevia määräyksiä. Näiden määräysten henki ja tarkoitus tulivat myös Tšekkoslovakian valtiosäännössä näkyviin. Mutta näitä valtiosäännön määräyksiä vastaan on käytännössä alituisesti rikottu. Valitusta valtiosäännön noudattamista valvovaan elimeen - valtiosääntö-olkeuteen - on käytännössä melkein mahdotonta tehdä sitä koskevien omittuisten määräysten takia, eikä näin ollen ole mahdollista saada valtiosäännön rikkomista todetuksi tuon elimen päätöksellä.

Täydellisen tasa-arvoisuuden periate vähemmistökansojen suhteessa enemmistökansaan on toteutettu ainoastaan kunnallisvaalilaissa ja erinäisin rajoituksin tämä pitää paikkansa myös eduskuntavaaleihin nähden. Tšekkoslovakiassa vakiintunut omittuinen parlamentaarinen käytäntö - jäykkä koalitiiojärjestelmä

johtavien puolueiden kesken - tekee kuitenkin demokraattisen vaali oikeuden järjestämäksi.

Kaikilla muilla aloilla loukataan alinomaan sudeettisaksalaisille valtiösäännössä taattuja oikeuksia.

a/ Koululaitoksen alalla:

4000 saksalaista alempaa koululuokkaa on lakkautettu, monet saksalaiset keskikoulut suurine oppilasmäärineen on suljettu, saksalaisille korkeakouluille myönnettyt määrärahat eivät läheskään vastaa saksalaisten lukumäärää. Yli 12.000 saksalaista lasta on tšekkiläisissä vähemmistökouluissa osaksi vanhempiin harjoitetun painostuksen takia, osaksi pakosta, mikä koskee valtion palveluksessa olevien saksalaisten lapsia.

Erittäin räikeät ovat olosuhteet Saksan valtakunnasta erotetulla Hultschinin alueella, jossa saksalaisten lasten koulunkäynti saksalaisissa kouluissa tehdään kokonaan mahdottomaksi. Noin 600 mainitun alueen koululaista kävi omien koulujen puutteessa Troppau'in saksalaisia kansa- ja keskikouluja. Kouluvuoden 1935/36 alusta suljettiin siellä 12 luokkaa sillä perusteella, että paikallinen koulutarve oli tyydytetty ja toispaikkakuntalaisten lapsia neuvottiin oman paikkakuntansa tšekkiläisiin kouluihin. Yksityisopetuksen antaminen - mikä oikeus on laissa vanhemmille taattu - saksalaisille lapsille tehtiin mahdottomaksi. Parlamentissa äskettäin hyväksytyn Lex Uhlíř'in määräykset saksankielisestä yksityisopetuksesta rajoittavat sen siinä määrin, että se on käytännössä tullut mahdottomaksi.

Mitä saksalaiseen yliopistoon tulee, on parhaillaan valmisteilla suunnitella sen itsehallinnon rajoittamiseksi. Opetusministeri on tiedekunnilta pyytänyt lausuntoa ehdotuksesta valtuuslaiksi, jonka mukaan hallitus oikeutettaisiin aseuksella järjestämään yliopisto-olot. Tämä koskisi lähinnä professorien nimittämistä. Tähän asti hallitus saattoi nimittää vain sellaisen ehdokkaan, jonka konsistorin enemmistö tai vähintään 2/5 vähemmistö oli asettanut ehdolle. Nyt on tarkoitus siirtää professorien ja dosenttien nimitysasiat kollegiolle, jossa Prahan saksalaisen yliopiston lisäksi kolme tšekkiläistä yliopistoa olisi edustettuna. Saksalaisella taholla pidetään luonnollisesti tällaista uudistusta

sille varsin arvelluttavana.

b/ Kieli-oikeuden alalla:

Kieli-asetuksen määräykset, joiden mukaan tiettyyn hallintoalueeseen tai tuomiokuntaan kuuluvat vähemmistöt, jotka eivät muodosta 20 % koko alueen asukasluvusta, eivät ole oikeutetut käyttämään äidinkieltään kääntyessään asianomaisten viranomaisten puoleen, ovat tärkeässä ristiriidassa vähemmistöjen suojelua koskevien säännösten kanssa. Lisäksi loukataan alinomaan kieli-asetuksen määräyksiä myös sellaisissa tapauksissa, jotka ovat laissa tarkoin säädettyt.

c/ Yksityisomaisuuden suojelun alalla:

Maareformin kautta siirrettiin n. kuudes osa saksalaisten asuma-alueesta, joka on n. 25.000 km², tšekkiläisten haltuun. Saksalainen vähemmistö on n. 23 % maan koko väkiluvusta; takavarikoiduista maatiloista annettiin saksalaisille hakijoille kuitenkin vain vajaa 1%.

d/ Valtion virkojen ja työpaikkojen alalla:

Vuonna 1925 toimeenpantu valtion virkamiesten ja virkailijain vähentäminen koski melkein yksinomaan saksalaisia. Nykyään on valtion palveluksessa saksalaisia n. 12 %, eli siis noin puolet väkiluvun edellyttämästä luvusta ja heidän lukumääränsä vähenee jatkuvasti.

e/ Valtion hankinnat.

Valtion hankinnat annetaan melkein yksinomaan tšekkiläisille liikkeille, myös sellaisissa tapauksissa, joissa on kysymys rakennustöistä saksalaisella kielialueella. Työhön otetaan tavallisesti vain sellaiset työmiehet, jotka esittävät jonkun tšekkiläisen puolueen tai ammattikunnan jäsenkortin. Erikoisen tärkeänä esimerkkinä tällä alalla harjoitetusta menettelystä mainittakoon seuraavaa: Graslitzin kaupungissa, Erzgebirgessä, jossa etupäässä harjoitetaan puhallussoittimien valmistusta, on työttömien lukumäärä suhteellisesti suurin koko maassa: n. 320 työtöntä 1000 asukasta kohti. Puolustusministeriö sijoitti kuitenkin suurenkokoisen sotilassoittokuntaa varten tarkoitettujen soittimien tilauksen Ranskaan. Tällaisen menettelyn ilmeinen tarkoitus on pysyttää sudeettisaksalaisella alueella vallitseva hätä jatkuvasti ennallaan.

Jos joskus kuitenkin annetaan joku hankinta liikkeelle, jonka palveluk-

sessä vielä on saksalaisia - jollaisia on suuremmissa teollisuuskeskuksissa kuten Prahassa, Pilsenissä, Brünnissä ja Mährisch Ostrauissa - pakotetaan nämä liikkeet n.s. lex-Machnifkin nojalla, jota vastaan on Kansainliitossa protestoitu, muuttamaan kansallisuussuhdetta liikkeen virkailijakunnassa työväen kansallisuussuhdetta vastaavaksi; työväen kokoonpanossa on taas aina otettava huomioon asianomaisen paikkakunnan kansallisuussuhde, siis mainituissa teollisuuskeskuksissa pitäisi virkailijakunnan suuremmalta osaltaan olla tšekkiläinen, mikä käytännössä taas merkitäisi satojen saksalaisten virkailijain irtisanomista.

N.s. valtion puolustuslaki tekee nyttemmin sudeettisaksalaisuuden sosiaalisen murhenäytelmän täydelliseksi. Jokainen, jota epäillään valtiollisesti epäluotettavaksi - ja sellaiseksi katsotaan käytännössä jokainen saksalainen - menettää toimensa tai työpaikkansa. Syyksi riittää ilmianto jonkun poliisikäytöriin taholta, joita nykyään on sudeettisaksalaisten asumaalueella sadoittain ahkeran ja rauhallisen väestön todellisena maanvaivana.

f/ Verotuksen alalla.

Joitakin vuosia sitten - ennen pula-aikaa - totesi saksalaisen "Arbeits- und Wirtschaftsgemeinschaftin" entinen kansanedustaja silloisen valtionvarainministerin tri ENGLIŠin kuullen ja tämän väittämättä vastaan, että saksalaiset maksavat 50% kaikista veroista, mutta vain 7 % siitä tulee saksalaisille maksettujen palkkausten ja saksalaisille itsehallintoelimille myönnettyjen avustusten muodossa saksalaisten hyväksi käytetyksi. Loput tšekien ja slovakien hyväksi käytetyt 43 % merkitsivät silloin sudeettisaksalaisille suurempaa verotaakkaa henkeä kohti kuin DAWES-suunnitelman sotakorvausmaksut olivat Saksalle.

g/ Taloudellisella alalla.

Tämän suorastaan mielettömän verotuspolitiikan ja pulakauden vaikutuksesta on sudeettisaksalainen alue, joka ennen sotaa pystyi kantamaan suurimman osan koko kaksoismonarkian verotaakasta, nyttemmin kokonaan köyhtynyt. Tšekko-slovakian saksankielisellä alueella on työttömyys suhteellisesti suurin koko maailmassa. Tuhatta sudeettisaksalaista kohti on 80 työtöntä, tuhatta tšekkiläistä kohti vain 28. Työttömyysavustusta annetaan ammatillisesti järjestäytymättömille, ja niihin kuuluukin suurin osa, 10 Kš naimattomille ja 20 Kš perheel-

lisille viikossa. Tästä on helppoa huomata, että sudeettisaksalaisen työttömän elintaso jo lähenee kiinalaisen palkkatyöläisen elintasoa.

Myös työssä olevien työläisten palkat ovat kurjat. Sosialiministeri Nečasín suorittamien tutkimusten perusteella ansaitsee 53 % kaikista keskussosiaalivakuutuslaitoksessa vakuutetuista työläisistä enintään 14 Kõ päivässä eli kaikki vakuutus- ja sosialimaksut huomioonottaen n. 75 Kõ viikossa. Tämä vastaa joksenkin Ruhrin vuoriteollisuustyömiehen **P ä i v ä p a l k k a a** tai naimattoman työttömän viikkoavustusta Saksassa ! Ja suurin määrä näitä palkannauttijoita elää sudeettisaksalaisilla rajaseuduilla, missä 4- 5 Kõ:n kotityöläisten päiväpalkat ovat tavallisia.

Näiden olosuhteiden pahin kohta on kuitenkin siinä, että ne ovat Prahasta käsin toivottuja ja ylläpidetään tahallaan /1/

Edellä esitetyn asiaintilan tuntemus on ehdottomasti tarpeen, jotta voisi edes jossain määrin asiallisesti ja oikeudenmukaisesti arvostella sudeettisaksalaisuuden poliittisia virtauksia.

Kaikki saksalaiset puolueet olivat vuodesta 1920 vuoteen 1926 saakka oppositiossa. Tuloksena oli: kouluja vähennettiin, kielellisiä oikeuksia rajoitettiin, maa-alueita takavarikoitiin ja valtion virkamiehiä erotettiin.

Vuonna 1926 tuli kolme saksalaista porvarillista puoluetta hallitukseen, joista v. 1929 kahden tilalle tuli saksalaisia sosialidemokraatteja. Seurauksena oli: kuntien ja ~~itksh~~hallintopiirien itsehallinto tuhottiin melkein kokonaan ja näiden hallintoelinten taloudellinen tila rappeutui täydellisesti, teollisuus joutui vaikeuksiin ja maatalous velkaantui; poliittinen vaino lisääntyi johtaen tuhansiin pidättämistapauksiin ja satoihin poliittisiin oikeudenkäynteihin, saksalaisia poliittisia puolueita lakkautettiin, tuhansien sudeettisaksalaisten yksityisoikeuksia loukattiin ja heidän elinehtonsa hävitettiin; valtiosäännön takaaomia oikeuksia kumottiin ja oikeudenkäyttö politisoitiin täydellisesti. Siinä saksalaisten puolueiden melkein kymmenen vuotta hallituksessa suorittaman yhteistyön tulokset ja tämän yhteistyön luultiin johtavan sovintoon maan molempien pääkansallisuuksien kesken ja täydellisen tasa-arvoisuuden aikaan saamiseen !

Ei tarvitse ihmetellä, että kaiken tämän vastavaikutuksena 70 % saksalaisten

äänistä viime vaaleissa annettiin Henleinin listalle. Tšekkiläiseltä taholta vastattiin yhä lisääntyvillä pidätyksillä, syytöksillä vakoilusta ja sitä koskevilla oikeudenkäynnillä, ankarammilla rangaistuksilla ja mitä häikäilemättömmällä poliisivallalla koko sudeettisaksalaisella alueella. Tšekkoslovakian oikeudenkäytössä vallitsevia olosuhteita valaisee Tšekkosloveniassa suurta huomiota herättäneen Patscheider- jutun viireillä ollessa oikeuden puheenjohtajan, tri Kämpfin lausuma, että poliittisiin vankeihin on käytettävä ankarampia keinoja saadakseen heidät tunnustamaan. Tätä lausumaa ei olisi tarvittu, koska jo kauan varsinkin Prahan valtiollisella poliisilla ja santarmistolla kumipatukka on ollut käytännössä.

Vakoilusta säädettyjä rangaistuksia on kovennettu. Niinpä tuomittiin kaksi saksalaista ylioppilasta vakoilupykälän nojalla 12 vuodeksi vankeuteen siitä, että olivat vastaanottaneet 5000 Kč edelleen toimitettavaksi avustukseksi erään vangitun "vakoilijan" vaimolle.

Vaikkakin edellä oleva, tiedoittajan antama kuvaus on jossain määrin tendenssimainen, se näyttää kuitenkin perussävyltään tosiasian mukaiselta. Tšekkoslovakian on ilmeisesti vaikea myöntää saksalaiselle vähemmistölleen edes kaikkia kansainvälisissä sopimuksissa taattuja oikeuksia. Sen johdosta, että tämä väestö maailmansodan lopussa pyrki liittymään saksankieliseen emämaahan, katsotaan sen menettäneen oikeuden myötävaikuttaa uuden valtion rakennustyöhön. Siksi sitä ei myöskään ole tunnustettu valtiokansaksi, samanveroiseksi tšekkien ja slovakien kanssa, kuten ministeri KROFTA viimeksi eräessä t.k. 21 päivänä pitämässään puheessa nimenomaan korosti. Samalla hän antoi ymmärtää, että jos saksalainen vähemmistö teoillaan pyrkii johdonmukaisesti osoittamaan uskollisuutta Tšekkoslovakialle, sen asemaa voidaan parantaa. Mikäli tätä arkaluontoista kysymystä ei osata järjestää kumpaakin asiapuolta tyydyttävällä tavalla, on vaara tarjona, että se muodostuu kansainväiseksi pulmaksi. Vuodesta 1920 saakka ovat Tšekkoslovakian saksalaiset jättäneet Kansainliitolle useita valituksia vähemmistöoikeuksiensa loukkaamisesta. Kun ainoakaan näistä valituksista ei ole Liiton taholta johtanut toimenpiteeseen, ei tarvitse odottaa, että tänä vuonna jätetyn valituksen, jonka allekirjoittajina on 44 sudeettisaksalaista kansanedustajaa ja 23 senaattoria, kävisi toisin.

W. Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Praksissa olevan lähetysten raportti n:o 13.

Asiainhoitaja Yöntilä

8/5-1936

Prahassa 8 päivänä toukokuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 442.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 15 / 327 Pal. H. 1936.		
12/5.36	72	111
RYHMÄ	OSASTO	ALUE
5	C28	

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle oheisena lähettää
raporttinsa no. 13 aiheesta

"Tšekkoslovakian kommunistien uusi taktiikka II".

Asiainhoitaja:

Aljontila

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

P r a h a s s a 8 p:nä touko kuuta 1936.

15/327 Sal. 36.

12/5-36	32	12/5-36
	UASRO	
5	298	

Asia: Tšekkoslovakian kommunistien
uusi taktiikka II.

On luonnollista, että TŠ:n kommunistien Moskovasta saamat jyrkemmät ohjeet ovat täällä, varsinkin oikeistopiireissä, joissa aina on vastustettu Neuvostovenäjän tunnustamistakin, myös synnyttäneet oikeutettua huolestumista. Niinpä Náróní Listy /kansall. demokr./ kirjoitti edellisessä raportissa selostetun kokouksen johdosta mm.: " Aikana, jolloin on välttämätöntä, että valtio kokoaa ja järjestää kaikki voimansa ulkoista vihollista vastaan, kommunistinen puolue esiintyy vallankumouksellisin tunnuksin luokkataistelusuunnitelmineen yhtä vaarallisena sisäisenä vihollisena. Valtion puolustus ei ole sille selviö eikä velvollisuus, sen toimintaa eivät määrää TŠ:n valtion tarpeet, vaan Moskovan internationalen käskyt ja tarkoitukset. --- - Kokotoiminen kommunismin kanssa, jota vasemmisto jo kauan on harjoittanut, on tulella leikkimistä, joka uhkaa valtion elinetoja - - - Kuinka kauan tullaan vielä valeten seuraamaan kommunistien rikollista peliä ? "

Sen johdosta, että tšekkiläinen kommunistilehdistö on uhannut slovakkilaisen kansanpuolueen johtajaa, apotti Hlinkaa espanjalaisen Gil Roblesin kohdalolla - kuolemalla, hänen äänenkannattajansa Slovák julkaisi sapekkeaan kirjoituksen juutalaisten tuhoisasta toiminnasta kominternin palveluksessa. Tuossa artikkelissa, jonka sensuuri kokonaan pyyhki, sanottiin mm. "Meillä ei juutalaisia ainoastaan siedetä, vaan heitä suorastaan suositaan. Olemme ainoa valtio, jossa bolševistis-juutalaisen aineksen häikäilemättömyys päivästä päivään kasvaa" Lehti huomauttaa, ettei se halua kiihoittaa Slovakian kärsivällistä kansaa

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

juutalaisia vastaan, mutta pitää välttämättömänä, että tehdään loppu siitä, että kommunistisissa kokouksissa, sanomalehdissä ja muualla, missä luokkataistelua ja vihaa kristinuskoa vastaan lietsotaan, juutalainen on aina etunenässä.

Myös arvossa pidetty riippumaton poliittinen viikkolehti "Prítomnost" julkaisi äskettäin sangan huomattavan, mutta pessimistisen artikkelin Tš:n kommunisteista. Artikkelin kirjoittaja, joka on pitänyt kommunistista puoluetta kykenevänä myös vakavaan politiikkaan, on Gottwaldin esiintymisen jälkeen tullut siihen vakaumukseen, että Tš:n demokratia ei voi laskelmissaan ottaa kommunisteja huomioon ja että ajatus maan kolmen sosialistipuolueen yhteistoinnista kommunistien kanssa on mahdottomuus. Gottwaldin diktaattoriele ja muiden kommunistien orjamainen mätelemine ja nöyrytyminen tämän führerin edessä, mikä muistuttaa enemmän Moskovaa ja Berliiniä kuin Prahaa, on kirjoittajalle mitä vastenmielisin. Vaikka Tš:n kommunistit viime vaaleissa saivatkin 10 % edustajapaikoista, on puolueen merkitys jo sen heikon organisation vuoksi vastaisuudessa oleva mitätön. Kominternin VII kongressin pyrkimys vapautua eristyneestä asemastaan ja lähentyä sosialistisia puolueita ja ammattijärjestöjä voidakseen siten vaikuttaa joukkoihin ja niitä hallita on ainakin Tš:ssa epäonnistunut. Lehti arvelee, että Gottwaldin politiikka ei ole tähdätty yksinomaan fascismia, vaan yhtä paljon demokraatteja ja sosialisteja vastaan ja että hän pyrkii kansanvallan tilalle asettamaan sovjetin vaatien itselleen diktaattorin valtuudet. Lopuksi kosketellaan sosialismin teoreetikojen suhtautumista sanotun kongressin päätöksiin, joita ei ole pidetty pelkästään taktiikan sanelemina, vaan alkuna kominternin likvidoimiseen ja luopumisena maailmanvallankumouksen aatteesta ja yleensä koko kommunismista. Kun tällaiset käsitykset, jotka lehden mielestä ilmeisesti ovat väärät, ovat Tš:ssa laajoissa piireissä vallalla ja tšekäläisten kommunistien käytännöllinen politiikkakin oli antanut niille tukea, eikä niitä ole oikaistu, suositellaan näiden käsitysten pikaista tarkistamista ilmenneiden uusien tosiasian ja kokemusten valossa.

Ei ole myöskään harvinaista, että Tš:ssa, joka tosin vasta pari vuotta sitten ryhtyi poliittisiin suhteisiin Moskovan kanssa, vielä vakavasti kes-

kustellaan neuvostohallituksesta ja kominternista kuin kahdesta aivan erillisestä poliittisesta tekijästä. Legionäärien, jotka vastaavat jääkäreitämme, äänenkannattajassa kerrottiin viime maaliskuussa erään sosialistipuhujan selittäneen näiden kahden laitoksen olevan toisiinsa samassa suhteessa kuin Belgian hallitus on Brysselin sosialidemokraattiseen internationaleen /sic/. Senjohdosta että bolševikienraalit Tš:n manövereillä ylistivät tšekäläistä armeijaa, mutta samalla levitettiin sen keskuuteen miljoona lentolehdistä, joissa sotamiehiä kehoitettiin sodan sytyessä heittämään aseensa tai suuntaamaan ne omia upseerejaan vastaan, lehti kysyy eikö olisi neuvostohallituksen velvollisuus, jonka kanssa Tš. on liitossa, ryhtyä jyrkkiin toimenpiteisiin kominterniä vastaan. Sama koskee Moskovan radioasemaa, joka on lähettänyt tšekinkielisiä propagandaesitelmiä ja sitä ennen yksityiskirjeillä niihin kiinnitetty tšekäläisen yleisön huomio. Lehti kysyy edelleen: "Miksi sosialistit haluavat meitä pettää korostamalla neuvostohallituksen ja kominternin välistä eroa, kun kuitenkin näemme, että Tš:n vastaista propagandaa ei johda ainoastaan komintern vaan välittömästi neuvostohallitus?" - -

Tässä yhteydessä mainittakoon myös, että edellämäinittu Slovák väittää vuoden vaihteessa tšekäläisen neuvostolähetystön kassakaappiin tapahtuneen murtautumisen yhteydessä tuon lähetystön olevan kominternin palveluksessa ja Prahan muodostuneen Moskovan agenttien kumouksellisen vakoilutoiminnan keskuukseksi. Lehden tietämien tosiasian mukaan kassakaapissa oli ollut luettelo Belgradissa toimineista 50 tällaisesta agentista, jotka sitten vangittiin.

Tš:n solmittua liiton Moskovan kanssa, sen asenne venäläisiin emigrantteihin on myös jonkun verran muuttunut. Niinpä tšekäläiset lehdet kertoivat t.k. 5 päivänä näiden pakolaisten keskuudessa toimeenpannusta poliisietsinnästä. Poliisit tunkeutuivat erääseen Prahan venäläiseen ravintolaan ja pidättivät kolmekymmentä pakolaista. Kuulusteluista ja pidätettyjen hallussa olleista papereista ilmeni, että he kuuluivat "Poraženci" nimiseen, Neuvostoliittoa vastaan taistelevaan kansainväliseen järjestöön, jonka kotipaikka on Belgrad. Tämän järjestön, jolla on edustajia miltei kaikissa maissa, missä venäläisiä pakolaisia

asuu, hänen kannattaja on Novaja Russija.

Näyttää siltä kuin täällä vuosi sitten ilmennyt ihastus Neuvostoliittoa kohtaan ei olisi enää yhtä vilpitön siitäkkin huolimatta, että presidentti BENEŠ ja ulkoasiainministeri KROFTA vielä aivan äskettäin olivat julkisissa lausunnoissaan vedonneet maan olemassaolon turvaamisessa itäiseen liittolaiseen. Muuan toinen hallituksen jäsen on nyt poliittisen tilanteen kärjistyessä esittänyt sen ajatuksen, että Tšekkoslovakian paras liittolainen on sittenkin sen oma armeija.

Wjontila.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA: _____

Pöytäkirjassa olevan lähetysten raportti n:o 12.

Asiainhoitaja Jontila

7/5. 1936

Prahassa 7 päivänä toukokuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 441.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
14 / 327 Val. O. 1. 36.		
12/5.36	52	
5	C 28	

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle oheisena lähettää
raporttinsa no. 12 aiheesta

"Tšekkoslovakian kommunistien uusi taktiikka I."

Asiainhoitaja:

W. Junttila

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

P r a h a ssa 7 p:nä touko kuuta 19.36.

ULKOAS.
14/327 Sal. 36.
12/5-36 No
OSASTO
5 C28

Asia: Tšekkoslovakian kommunistien
uusi taktiikka I.

Prahaa voidaan syystäkin monessa suhteessa pitää räikeiden vastakohtien kaupunkina. Se näyttää samalla olevan mitä erilaisimpien aatevirtausten yhtymäkohta, jotka täällä ovat ikäänkuin punoutuneet yhteen jonkinlaiseksi gordialaiseksi solmukseksi. Muutamia kuukausia sitten Prahassa elettiin prameiden katolilaisten kirkkopäivien merkeissä, joille antoi erikoista loistoa paavin juhlapukuisten lähettien ja Pariisin kardinaalin läsnäolo. Komeasti koristeltu kaupunki näytti jo kokonaan roomalaisen kristillisyyden esikartanolta. Kun sitten pääsiäisenä tuomiokirkon kellot julistavat Kristuksen ylösnousemusta, pidettiin Johan Hus'in kaupungin muurien sisällä ateistien maailmankongressi, jossa 75 vapaa-ajattelijaa ja jumalankieltäjä neuvotteli, miten heidän edustamaa järjestöt parhaiten voisivat heikontaa kristinuskkoa ja kirkkoa. Puolueeton kansainvälinen vapaa-ajattelijaliitto ja kokonaan kommunistien vaikutuksen alaiset kansainväliset proletaariset vapaa-ajattelijat päätettiin yhdistää. Päätös merkitsee tietenkin tälläkin kansainvälisellä alalla voittoa bolševikeille, joiden yhtenäisellä johdolla taistelua "klerikaalista ja dogmaattista taantumusta" vastaan tullaan tiukentamaan.

Samanaikaisesti kun Neuvostovenäjän edustajat tuossa kongressissa puheissaan ja esitelmissään tehostivat ateististen aatteiden levittämistä ja syventämistä poliittisessakin mielessä, Tš:n omat poliittiset kommunistit pitivät suljettujen ovien takana puoluekokouksensa, jossa oli läsnä 500 valtuutettua sekä joitakin kutsuvieraita. Tilaisuuteen ei tietenkään päästetty ei-kommu-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nistisiä lehtimiehiä. Kokouksen ulkonaisesta järjestelystä mainittakoon, että kokouksella oli koristettu LENINin ja Tšekkoslovakian kommunistien entisen johtajan Klement GOTTWALDin isokokoisilla kuvilla. Valittiin myös erikoinen kunnia-puhemiehistö, johon tulivat STALIN, DIMITROV, VOROŠILOV, THALMANN ym. kommunisti-suuruuksia. GOTTWALD, joka ennen presidentinvaalia v. 1934 levittämänsä "Ei Masaryk vain Lenin" nimisen lentolehtisen vuoksi oli ollut pakotettu maasta poistumaan - Moskovaan, mutta mahduslain nojalla oli tämän vuoden alussa voinut jälleen palata Prahaan, saneli diktaattorin tavoin kokouksen päätökset. Jyrkemmän vallankumouksellisen ohjelman toteuttamiseksi on taistelussa hitleriläisyyttä ja fascismia vastaan ennakkaikkea luokkataistelua tehostettava. Ammattijärjestöt on saatava yhteisen johdon alisiksi. On toimittava vasemmistorintaman luomiseksi sosialististen puolueiden kanssa jne. Etukäteen määrättyjen puhujien lausunnot oli sensuroitu keskuskomitean taholta, joten päätökset voitiin täysin yksimielisesti hyväksyä. Gottwaldille omistettiin järjestölippuja ja standarteja sekä ojennettiin kukkalaitteet.

Gottwald oli kominternin VII maailmankongressissa virallisesti edustanut Tš:n kommunistista puoluetta, jonka johdon hän kominternin luottamusmiehenä ja sille vastuunalaisena nyt otti haltuunsa. Hänen poissa ollessaan Tš:n kommunistit olivat tavalla ja toisella pyrkineet vaikuttamaan maan politiikkaankin. Niinpä he olivat äänestäneet min. BENEŠin politiikan samoinkuin eräiden talousarvion pääluokkien puolesta ja koko kommunistinen lehdistö oli innokkaasti kannattanut Tš:n varustussunnitelmia. Tässä uudessa suuntauksessaan puolue oli jo huomattavasti lähentynyt tšekäläisiä sosialidemokraatteja ja kansallissosialisteja /Benešin ent. puolue/. Optimistit luulivatkin tämän vuoksi, että kommunistit vähitellen kehittyisivät yhteiskuntaa rakentavaksi tekijäksi ja että yhteistyö heidän ja demokraattisten puolueiden kanssa kävisi mahdolliseksi.

Gottwaldin paluu teki kuitenkin nämä hurskaat toiveet tyhjiksi. Hän suuntasi ankaran arvostelunsa puolueen johtoa vastaan syyttäen sitä siitä, että se taktiikkallaan oli kokonaan unohtanut vaikuttaa joukkoihin. Se oli laiminlyönyt kansainvälisen maailman köyhälistön luokkaperiaatteiden tärkeimmät periaatteet

ja itse pyrkinyt luokkavastakohtia lieventämään ja tasoittamaan. Koko puoluejohdon, kansanedustajien ja sihteerien oli pakko julkisesti tunnustaa erehtyneensä ja että heidän politiikkansa ei ollut vallankumouksellinen, vaan opporunistinen. Valitettavana taktillisena virheenä pidettiin sitä, että presidentin vaalissa oli äänestetty Edvard BENEŠiä. "Rudé Pravo"n päätoimittaja, joka oli kannattanut puolustusmäärärahojen lisäämistä, työnnettiin tämän kuolemansynnin tähden puolueesta ja toimituksesta ulos. Saman kohtalon alaiseksi joutui muuan toinen kommunistijohtaja senvuoksi, että hän eräissä puheissa oli mahtipontisesti vakuuttanut olevansa valmis koko puolueen kanssa puolustamaan Tš:n rajoja ja omin käsin hakkaamaan HITLERin ja GÖRINGin fascistit silpuksi. Puolue oli väärin tulkinnut kominternin ohjeet, etenkin kun sen politiikka ei ollut johtanut toivottuun yhteisrintamaan ja sen hallitukseen menoon. Ne, jotka parhaiten osasivat katua aikaisempaa menettelyään ja omaksuivat Moskovan uudet suuntaviivat, saivat puoluediktaattorilta armon.

Ei ole epäilystä siitä, ettei Moskova olisi järjestänyt tätä uutta suunnanmuutosta saadakseen puolelleen sisäpoliittisiä voimia siltä varalta, että Tš:n virallinen ulkopoliitiikka pyrkisi suuntautumaan etelään, fascistiseen Italiaan päin. Moskovan taktikkaan näyttää nyt kuuluvan julkinen toiminta, jotta se siten nopeammin pääsisi päämääräänsä - Tšekkoslovakian bolševisoimiseen alhaalta käsin. Että hallitus on myös kinnittänyt huomionsa tähän uuteen suuntaan ja varustautuu vastatoimenpiteisiin, osoittaa se seikka että kommunistien äskettäin suunnittelema "puolueton" työttömien kongressi kiellettiin.

Kommunismin äkkinäinen kääntyminen jyrkän puoluetistelun kannalle näyttää olleen Tš:n asianomaiselle piireillekin suuri yllätys. Moskovan vaikutuksen vahvistuminen Tš:ssa Gottwaldin paluun kautta ei ole suinkaan mairitteleva niille hallituspuolueelle, jotka ovat pitäneet kommunismia puoliporvallisena liikkeenä ja sen kanssa tahtovat jakaa hallitusvastuunkin. Hallituksen yritykset turvautua kokouskieltoihin eivät suinkaan paljon auta, sillä sopimus Neuvostoliiton kanssa tarjoaa kommunismin levittämislle runsaasti mahdollisuuksia, joita toveri Gottwald agitatiotoiminnassaan tulee tietenkin kaikessa laajuuudessaan käyttämään hyväkseen.

Ryöntilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Asiainhoitaja Jöntelä

575 - 1936.

Prahassa 5 päivänä toukokuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 433.

13 326 Sol. 36.

8/5.36

5

C28

Ulkoasianministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää tämän ohella raporttinsa no. 11 aiheesta

"Liettuan ulkoasianministerin matka Prahaan".

Asiainhoitaja:

Wjontila

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

P r a h a ssa 5 p:nä touko kuuta 19 36.

13 / 226 Pal. S 36.

Asia: Liettuan ulkoasiainministerin
matka Prahaan.

8/5. 36

5 C28

Norjan ulkoasiainministerin käynnin jälkeen huhtikuun alussa on Prahan vieraina ollut Englannin entinen ulkoasiainministeri Sir Austen CHAMBERLAIN sekä Liettuan ulkoasiainministeri. Edellinen oli kuten tunnettua kiinnittänyt Englannin parlamentin huomion Tšekkoslovakian muuttuneeseen poliittiseen asemaan tiedustellessaan hallitukselta, kuuluiko Tšekkoslovakiakin niihin naapurimaihin, joiden kanssa Saksa on valmis tekemään hyökkäämättömyyssopimukseen.

Antaakseen neuvottelutilaisuudelleen min. KROFTAN ja presidentti BENŠIN kanssa virkistysmatkan leiman ministeri LOZORAITIS pistäytyi samalla viikoksi Karlsbadiin. Eräältä virkaveljeltäni saamieni tietojeni mukaan oli tämä matka yhteydessä niiden neuvottelujen kanssa, joita Liettua parhaillaan käy Saksan kanssa. Saksahan on Liettualle tehnyt laajasuuntaisia ehdotuksia, jotka koskevat mm. edellisen vapaita ostomahdollisuuksia Liettuan markkinoilla. Liettualla on epäilemättä aihetta pelkoonsa, että Saksan tarkoituksena on ruveta kaupallisiin suhteisiin etupäässä vain Memelin väestön kanssa saattaakseen sen taloudellisesti Saksasta riippuvaiseksi. Sen vuoksi lienee Liettua Saksalle vastannut, että ostot on tehtävä Kaunasissa olevien keskusjärjestöjen välityksellä. Kun Liettua kahtena viime vuonna Memelin selkkauksen vuoksi, joka siltä sulki Saksan markkinat, oli pakotettu suuntaamaan ulkomaankauppansa muuanne ja siinä myös onnistunutkin etenkin Englantiin, Hollantiin eikä suinkaan vähimmässä määrässä Tšekkoslovakiaan nähden, on ymmärrettävää, että Liettua haluaa myös säilyttää täten hankkimansa uudet markkinat ja sijoittaa Saksaan vain mitä sinne

JAKELUOHJE:

Tavallinen .

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

liikenee.

Kun tarkastelee Tšekkoslovakian kauppatilastoa, huomaa että Liettuan tänne suuntautunut vienti, joka vuonna 1933 oli arvoltaan 8 milj., vuonna 1934 21 ja vuonna 1935 30 milj. kruunua, on valtavasti noussut. Liettua on tänne voinut sijoittaa melkoisia määriä sellaisia maataloustuotteita, joita se aikaisemmin sijoitti Saksaan, kuten pellavaa, sikoja, hanhia, kananmunia ja voita. Saksan kanssa käymi^{än} neuvotteluja varten Liettua tahtoi saada takeita siitä, että Tšekkoslovakian markkinat sille edelleen säilyvät ja että niitä voi edelleen laajentaakin. Ei tarvitse epäillä, ettei min. Lozoraitis olisi saanut tässä suhteessa täysin tyydyttäviä lupauksia.

Sitäpaitsi on tietenkin myös puhtaasti poliittisluontoisia kysymyksiä, jotka olivat aiheuttaneet min. Lozoraitiksen matkan. Niinkuin tunnettu on Praha jonkinlaisena yhdysrenkaana Pariisin ja Moskovan välillä. Näitä Tšekkoslovakian hyviä suhteita itään ja länteen Liettua haluaisi edelleen käyttää hyväkseen. Etsiessään uusia liittolaisia Saksa^{ja Puolaa}, vastaan se on luonnollisesti avosylin valmis yhteisymmärrykseen Tšekkoslovakiankin kanssa, kuten tiedoittajani arveli. Puolassa ilmennyt sisäpoliittinen kuohunta kiinnostaa tietenkin yhtä paljon sekä Tšekkoslovakiaa että Liettuaa, joille molemmille se oli sangen tervetullut. Eri tahoilta saamieni yhtäpitävien tietojen kanssa oli juuri Puolan kysymyksestä laajasti keskusteltu, sillä Liettuaa pidetään täällä Puolan olojen asiantuntijana. Sitä koskevia tietoja vastaan lienee Liettua saanut haluamiaan muita tietoja. Kertojani mukaan Liettua haluaisi antaa jotain muutakin. Ja siinä suhteessa Tšekkoslovakialla on suuria toiveita saada Baltian liitto Liettuan välityksellä pikku ententeen mukaan vedetyksi. Viime kesänä, jolloin Tšekkoslovakia ja Baltian liiton välillä allekirjoitettiin presse-entente, tehtiin jo ensimmäinen yritys tähän suuntaan, kuten allekirjoittanut silloin raportissaan no. 12 tiedoitti. Tri Beneš olikin suoraan lausunut, että tuo presse-entente oli ensimmäisenä askelena poliittiseen liittoon. Eikä siitä ole vielä pitkä aika kulunut, kun pääministeri HODĚA kehitteli samaa ajatusta lehdistölle antamassaan haastattelussa, jossa hän tehosti Itämereltä Välimeren saakka ulottuvan valtioryh-

mityksen suotavuutta. Tästä aatteesta eivät ainakaan Viron ja Latvian tšekäläiset virkaveljeni näytä olevan innostuneita, vaikkakin Liettuan toimelias lähettiläs on yrittänyt heihinkin vaikuttaa, jotta edellämainittu sanomalehtisopimus Viron ja Latvian osalta ratifioitaisiin.

Tšekkoslovakian suhtautumisesta yleisesti Euroopan poliittiseen tilanteeseen oli mm. selitetty, että ollaan odottavalla kannalla ja ettei suinkaan nykyhetkellä tahdota pyrkiä suurvaltain politiikan edelle. Yhtenä näkyvänä tuloksena Tšekkoslovakian ja Liettuan välisten suhteiden syventymisestä oli se seikka, että min. Lozoraitksen täällä ollessa Tšekkoslovakian Kaunasissa ollut tähänastinen v.a. asiainhoitaja nimitettiin täysivaltaiseksi lähettilääksi. Sitä ennen oli Tšekkoslovakian Tukholman lähettiläs myös Liettuassa akkreditoitu.

Siihen katsoen, että min. Lozoraitis oli erittäin tyytyväinen matkaansa, tiedottajani ei pitänyt mahdottomana, että ensi kesänä taas joku Liettuan hallituksen jäsen tekisi "virkistys"-matkan Prahaan.

K. Junttila.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Asiainhoitaja Yrjötilä

27/4. 1936.

Prahassa 27 päivänä huhtikuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 412.

12 / 326 Tal.		56.
4/5. 36		
5	C28	

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää tämän ohella
9 kappaleena raporttinsa no. 10 aiheesta

" Vientiaavustussuunnitelmat Tšekkoslovakiassa".

Asiainhoitaja:

Wöntili

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

P r a h a s s a 27 p:nä huhti kuuta 1936.

12 326 Sal.

36.

Asia: VientiavustussuunnitelmatTšekkoslovakiassa.

4/5.36

5 C28

Jo pitemmän aikaa on Tšekkoslovakian ammattilehdissä ja -piireissä polemisoitu hallituksen yksipuolista agraaripolitiikkaa vastaan ja vaadittu teollisuudelle silloin kuuluvaa oikeudenmukaista tukea valtiiovallan taholta. Täällä tarkoituksessa Tšekkoslovakian kauppaja teollisuuskamarien keskusjärjestä julkaisi äskettäin teollisuuden nykyisistä tarpeista laajan mietinnön. Kun siinä esitetään myös yleisiä näkökohtia, jotka eivät koske yksinomaan Tšekkoslovakiassa, lienee syytä sitä laajemmin selostaa

Mietinnössä tehdään aluksi selkoa Tšekkoslovakian ulkomaankaupan supistuksesta viime vuosina ja tullaan siihen johtopäätökseen, että omavaraistalous on Tšekkoslovakiassa mahdottomuus, joka ehdottomasti johtaa koko kansan köyhtymiseen ja elintason laskemiseen. Ulkomaankaupan kehitystä kuvaa seuraava taulukko:

	T u o n t i	V i e n t i	Ylijäämä
	/ tuhansin kruunuin /		+ vienti- - tuonti-
1928	19.190.718	21.205.057	+ 2.014.339
1929	19.962.258	20.496.921	+ 534.663
1930	15.712.400	17.471.881	+ 1.759.481
1931	11.764.187	13.118.574	+ 1.354.387
1932	7.486.710	7.342.659	- 144.051
1933	5.831.091	5.854.696	+ 23.605
1934	6.381.768	7.279.832	+ 898.064
1935	6.731.000	7.415.000	+ 716.000

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Perussyynä ulkomaankaupan lakkuun pidetään yleismaailmallista lama-kautta ja sen aiheuttamia kauppapoliittisia muutoksia Tšekkoslovakiassa ja muissa maissa. Kansainliiton tilastonumerojen nojalla todetaan eri maiden suhteellisen osuuden maailmankauppaan säilyneen yleensä muuttumattomana. Tšekkoslovakian osalta se on laskenut 1,74 %:sta vuonna 1929 1,47 %:iin vuonna 1934. Muuttamalla Tšekkoslovakian aikaisemmat ulkomaankauppaa osoittavat luvut kruunun devalvoinnin jälkeistä arvoa vastaaviksi tai päinvastoin, havaitaan, että tukkuhinnat ovat nousseet noin kolmanneksen kruunun devalvoinnin kautta tapahtuneesta arvoalennuksesta.

Tšekkoslovakian viennin jakaantumista maittain valaisevasta asetelmasta ilmenee, että vuoden 1934 viennistä 44 % suuntautui maihin, joissa kauppa on säännöstelty, / Vuoden 1935 kauppatilastosta, jossa jalojen metallien ja aseiden osuus on poikkeuksellisen suuri, ei katsota saatavan luotettavaa pohjaa laskelmille tulevaisuutta varten/. Vientiä niihin, etenkin clearing-maihin, ei voi laajentaa suurentamatta vastaavasti tuontia. Saksa taas on erikoisasetelmassa Tšekkoslovakian ulkomaankaupassa. Varsinaisesti on siis vienti laajennettavissa vain n.s. vapaankaupan maihin, joihin se v. 1934 oli 34,5 %. Tästä ilmenee, että Tšekkoslovakian kaupalliset suhteet keski-Euroopan naapurimaihin nähden osoittavat huolestuttavaa heikentymistä. Suorat suhteet merentakaisiin maihin ovat kyllä vilkastuneet, mutta ei lähimainkaan siinä määrin kuin Tšekkoslovakian talouden ja teollisuuden voimat edellyttävät. Syyksi selitetään, että muut maat, etenkin Saksa, ovat kilpailussa päässeet edelle teollisuudelle edullisemmän kauppapolitiikan ja suoranaisten tai välillisten vientipalkkioiden avulla.

Tšekkoslovakiassa on tähän mennessä avustettu maataloustuotteiden vientiä tuontilupien ja eräissä tapauksissa suoranaisten vientipalkkioiden muodossa / ohra ja mallas/. Epäsuorana avustuksena on pienessä määrin käytetty liikevaihtoveron palautusta, samoin myös tariffihuojennuksia ja raaka-aineiden tullihelpotuksia. - Keväällä 1934 tapahtuneen kruunun devalvoinnin piti tasoittearahoituksen sisäisen ja ulkolaisen ostoarvon erotus, sen piti uudistaa Tšekkoslo-

vakian tuotteiden kilpailukyky, sen piti samalla estää uusi deflatio ja luoda kiinteä pohja kotimaisen talouden uudistukselle sekä ulkomaankaupalle. Kaikki tämä ei ole suinkaan toteutunut. Tšekkoslovakian tuotteet ovat yhä liian kaltaista, jota seikka ei edes viennin osittainen nousu voi kumota. Nykyisiä vientikauppaa estäviä seikkoja; tulleja, tuontilupia, maksusäännöstelyjä, clearing-sopimuksia / jotka useissa tapauksissa merkitsevät ehdotonta vientirajoitusta, koska tuonti ei vastaavasti ole suurennettavissa/, ja vihdoin hintakilpailua niissä maissa, joihin vienti muuten olisi suhteellisen vapaa, ei voida ilman muuta poistaa. Kauppapoliittisia esteitä ei voiteta vientipalkkioidella, vaan taas kauppapoliittikalla. Tässä suhteessa mietinnössä todetaan hallituksen tehneen mitä nykyisin edellytyksin on ollut tehtävissä.

Yleisiä edellytyksiä taloudelliselle kehitykselle ja tulokselliselle kauppapoliittikalle ovat rauhallisuus ja taloudellinen varmuus. Tämä koskee etenkin teollisuutta ja kaupallista yritteliäisyyttä, jotka vasta nyt laajenevan käsityksen mukaan ovat valtion taloudelliselle menestykselle tärkeitä tekijöitä. Niiden on saatava olla ja kehittyä luottamuksellisissa olosuhteissa ilman keinotekoisia hallinnollisia otteita, jotka vain aiheuttavat levottomuutta ja epävarmuutta. Toinen tulevaisuudelle tärkeä tekijä on vakava rahan arvo, joka pääministerin selityksen mukaan tulee pysymään nykyisenä. Ja lopuksi on ehdoton edellytys menestykselliselle viennille tuotantokustannusten alentaminen siinä määrin kuin se suinkin on mahdollista. Tässä on ensitilassa kysymys halvemmista elintarvikkeista, halvemmasta luotosta ja alhaisemmista veroista.

Mitä varsinaisesti kauppapoliittikkaan tulee, on välttämättömästi saatava teollisuuden ja maatalouden edut tasapuolisempaan valvontaan. Tähänastinen talouspolitiikka on suosinut yksipuolisesti maataloudellisia intressejä; maataloustuotteiden hintojen vakiinnuttaminen ja nostaminen, poistamalla samalla myynti- ja hintatappiovaarat säännöstelemättä tuotantoa /jota nyt jälkeempään yritetään tehdä/, on johtanut arvelluttavaan tuotannon nousuun ja eräiden maataloustuotteiden vientiin palkkioiden turvin. Siten on tosin maanviljelijöille lankeava osa kansan tuloista suurentunut, mutta koska tässä on tapahtunut vain ostokyvyn siirtyminen väestökeskuksista maaseudulle elintarvikkeiden hintatason

samanaikaisesti noustessa, on kokonaistulos kotimarkkinoille, etenkin teollisuudelle epädullinen.

Tšekkoslovakia on kuitenkin olemukseltaan teollisuusvaltio. Konjunkturi- ja pulavuosina on teollisuuden osuus kokonaisviennistä ollut 80 %, ja samalla on todettava, että tätä määrää teollisuuden tuotannosta ei mitenkään voida sijoittaa kotimaahan eikä vastaaville tuotantolaitoksille voida löytää korviketyötä.

Käytännöllisinä muutoksina nykyiseen tilanteeseen mietinnössä ehdotetaan - kumma kyllä - ei kaupan vapauttamista vaan suurempaa sitovaa holhousta vaatimalla kaiken ulkomaankaupan yhtenäistä valvontaa. Sitävastoin toinen vaatimus - nykyisten valvontaelinten yhdenmukaistuttaminen - on paremmin ymmärrettävissä. Nykyisin ovat kauppapolitiikan kanssa tekemisissä seuraavat laitokset: ulkoasiainministeriö, kauppaa-, maatalous-, finanssi- ja osittain yleisten töiden ministeriöiden vastaavat jaostot; lisäksi valvovat ulkomaankauppaa: kauppaministeriö, karjasyndikaatti, viljamonopolyhtiö, puusyndikaatti ja deviisikomisioni. Yksinkertaisinta olisi näiden tilalle perustaa erikoinen kansantalousministeriö, kuten muutamissa muissa maissa on tapahtunut. Tämä ei kuitenkaan liene Tšekkoslovakiassa toteuttavissa, joten mietinnössä ehdotetaan perustettavaksi erillinen tai kauppaministeriöön kuuluva ulkomaankauppavirasto, jonka toimialaan kuuluisivat:

1. Tuontiluvat ja deviisiasiat compensationeen.
2. Tullitariffi, paitsi tulliteknillisiä kysymyksiä, jotka jäisivät finanssiministeriön hoidettavaksi.
3. Kauppasopimusten valmistaminen ja osallistuminen kauppapoliittisiin neuvotteluihin, joita ulkoasiainministeriö käy.
4. Viennin avustaminen; osan näistä asioista / tiedoitukset ja propaganda / hoitaa vienti-instituutti, jonka voisi liittää uuteen virastoon.

Deviisikomisioni, jota nyt vaaditaan liitettäväksi uuteen virastoon, perustettiin v. 1932 itsenäiseksi virastoksi, jotta se ei antaisi aihetta mahdollisiin kauppapoliittisiin syytöksiin tai vastatoimenpiteisiin, ja korostamaan

sen puolueettomuutta. Ajamittaan ei kylläkään ole voitu salata, että se on kaupppoliittinen tekijä, joka itsenäisenä virastona on turha ja hankala.

Mitä sitten varsinaisesti teollisuuden viennin avustamiseen tulee, vaaditaan sitä jo mainituista syistä, että Tšekkoslovakian tuotteiden hinta-taso devalvatiosta huolimatta on liian korkea. Etenkin on puntablokin, Saksan, Italian /tilapäisesti poissa/, Belgian, Japanin ja osittain valtion runsaasti tukema Unkarin kilpailu nykyään hyvin ankara. Eräiden teollisuuspiirien vaatima uusi 30 % devalvatio muodossa tai toisessa on ehdottomasti evättävä. Vaikka vuoden 1934 devalvatio onnistuikin aiheuttamatta huomattavampaa hinta-tason nousua, aiheuttaisi sen uudistaminen nykyään vakavaa sekaannusta, nostaisi tuotantokustannuksia ja verotaakkaa. Samoin olisi vaarallista liittyä puntablokkiin jo siitäkin syystä, että Englannin punnan arvo on keinotekoinen, eikä ole todettavissa milloin sen ja dollarin vakauttaminen voi sattua. Ainoaksi teollisuuden avustamiskeinoksi jää vain suoranainen tai välillinen avustus.

Voimet vientipalkkiot suuremmissa määrin tuskin tulevat kysymykseen, sillä ne aiheuttaisivat vastatoimenpiteitä muissa maissa ja niiden valvominen ~~etenkin~~ sesonkitavaroihin nähden olisi vaikeaa. Niiden käyttö tulisi kysymykseen vain määrättyissä harvoissa tapauksissa. Salaisten vientipalkkoiden myöntäminen johtaisi taas helposti väärinkäyttöihin. Mietintö asettuu siksi, ainakin teollisuuden osalta puoltamaan välillisiä avustuksia, jotka eivät myöskään rasittaisi valtiotaloutta siinä määrin kuin tulli- tai verotuloista maksetut suoranaiset avustukset. Avustuksen käytännöllisinä ratkaisumuotoina esitetään:

1. Tullivapaa raaka-aineiden tuonti vientiteollisuudelle kaikissa niissä tapauksissa, joissa ulkolaisen raaka-aineen käyttö on edullisempaa kuin kotimaisen.
2. Liikkeen ^{veron} ~~palautus~~ palautus laajemmin kuin nykyään, siis ei yksinomaan liikevaihtoveron palautus.
3. Tullipalautus puolalaiseen tapaan.
4. Rahtialenuksia rautateilla nykyistä tehokkaammin.

5. Valtionavustusta vientiteollisuuslaitosten toiminnan vilkastuttamiseksi.
6. Verohelpotuksia, jos niiden kautta on saavutettavissa tuotannon nousu.
7. Määrättyjen teollisuuslaitosten keskeisten vientiä koskevien sopimusten pakollinen noudattaminen / eli kartellien jäsenten yhteinen osallistuminen vientitappioihin, jotka valtio sitten korvaisi/.
8. Viennin rahoittaminen perustettavan vientipankin tai jonkun entisen pankin välityksellä.
9. Vienti-instituutin laajentaminen, etenkin mitä propagandaan ja uusien markkinain valmistukseen tulee.
10. Vienti-instituutin tulisi järjestää edustajaverkosto etenkin kaukaisempiin maihin.

Huhtikuun alussa finanssiministeriö julkaisi asetusluonnoksen, jossa se ehdottaa vientiteollisuuden avustamiseksi liikevaihtoveron palautusta vuosina 1936 ja 1937. Tämä merkitsee rahassa n. 15 milj. kruunun säästöä vastaavalle teollisuudelle. Alunperin toivottiin, että tämä myönnettäisiin edellisen mietinnön 7. ehdotuksen mukaisesti jonkinlaisena palkkiona syndikoituneelle teollisuudelle. Mutta luonnos edellyttää jaon tapahtuvan vapaasti vientipapereiden nojalla.

W. J. Anttila.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Asiainhoitaja Jöntelä

24/4 - 1936

Prahassa 24 päivänä huhtikuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 398.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
11/326 Sal.		36.
29/4.36	9	
5	C28	

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle tämän ohella lähettää raporttinsa no. 9 aiheesta

"Tšekkoslovakian viljamonopoli ja suunnitelmatalous."

Asiainhoitaja:

Alfönttilä

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

P r a h a ssa 24 p:nä huhti kuuta 19.36.

11/326 Sal. 36

29/4.36

Asia: Tšekkoslovakian viljamonopoli
ja suunnitelmatalous.

5 C 28

Tšekkoslovakian viljamonopoli, jonka perustamisesta lähetystö tiedoitti poliittisessa raportissaan 17/7 1934 no. 14, on kahtena viimeisenä vuotena huolehtinut maan koko viljakaupasta ja tulokset sen toiminnasta alkavat tulla näkyviin. Etenkin nyt päättyneenä toisena satokautena esiintyneitä vaikeuksia lienee syytä selostaa.

Eniten huolta monopolin johdolle tuottavat nykyiset suuret viljavarastot. Niinpä sen varastoissa oli 15 päivänä maaliskuuta 86.563 vaunullista viljaa, josta n. 50.000 vaunullista vehnää. Nämä varastot ovat sitoneet siksi paljon pääomaa, että uuden sadon ostoa ei voida rahoittaa monopolin pääomalla, ellei vanhoja varastoja voida sijoittaa ennen uutta satokautta. Varastojen pienentämiseksi on viljamonopolin johto ajatellut n. 10.000 vaunullisen vehnän vientiä, josta kuitenkin nykyisten markkinahintojen mukaan koituisi n. 40 milj. kruunun tappio. Sen peittämiseksi viljamonopoli on pyytänyt vastaavaa korvausta hallitukselta, joka periaatteellisesti lienee hyväksynyt tämän vientisuunnitelman, mutta lopullista päätöstä odotetaan vielä. Osa varastoitua viljaa joutuu nähtävästi denaturoitavaksi ja maanviljelijöille rehuaineena palautettavaksi.

Syynä poikkeuksellisen suurten viljavarastojen syntyymiseen lienee etupäässä viime vuoden tavallista runsaampi sato, mikä taas johtui osaksi hyvästä satotuloksesta, mutta myös lisätystä viljelysalasta. Monopolin takaamat verraten hyvät ostohinnat houkuttelivat viljelijöitä lisäämään viljelysalaa, vaikka sitä monopolin taholta ketettiin estää ja päinvastoin kehoitettiin li-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

säämään rehuaineiden, teollisuus- ja palkokasvien viljelystä leipäviljan kustannuksella. Kokemus on nyttemmin osoittanut, ettei monopoli sen tähänasti käytettävissä olevin keinoin voi estää viljelysalan lisääntymistä muulla tavoin, kuin alentamalla ostohintojaan tulevan satokauden viljalle. Myyntihinnat pyydyttäisiin kuitenkin toistaiseksi entisellään ja täten syntyvä voitto käytettäisiin viljamonopolin jo kärsimien tappioiden peittämiseksi ja vararahaston aikaansaamiseksi. Toisena syynä viljavarastojen kasvun lienee osaksi myös monopolin myyntihintapolitiikan aiheuttama kulutuksen supistus ja yhä vilkkaammaksi tullut salakauppa. Kulutuksen lisääntyminen riippunee etupäässä monopolin myyntihinnoista, joita kaikesta päättäen ei ainakaan vielä tahdota alentaa. Rehoittavan salakaupan ehkäisemiseksi on viljamonopoli ehdottanut n. 100 uutta tarkastajanvirkaa perustettavaksi. Täten toivotaan saatavan myllyjen valvonta tehokkaammaksi.

Viljamonopolin uudelleen järjestämisen yhteydessä on suunniteltu erikoisen maatalouspankin perustamista, joka toimisi viljamonopolin rahoittajana. Tarkoituksena on, että tämä pankki oikeutettaisiin ottamaan 3 %:nen 600 milj. kruunun obligatiolaina, jonka kuohetukseen ja korkomenoihin käytettäisiin aikaisemmin mainitun vararahaston varoja. Samalla on ehdotettu viljamonopolin voimassaoloajan vahvistamista 20 vuodeksi.

Viljamonopolia, jonka agraaripuolue onnistui toteuttamaan kuluttajapiirien, etenkin sosialidemokraattien heikon vastustuksen vuoksi, on tietenkin myös ankarasti arvosteltu, jopa väitetty sen toiminnan koituneen esimerkiksi pienviljelijöille vain haitaksi, ne kun joutuvat maksamaan rehuaineistaan huomattavasti enemmän kuin vapaan kaupan vallitessa, eivätkä vastaavasti hyödy koitetuista viljanhinnoista. Näin ollen olisi monopoli hyödyksi vain suurtila-
llisille, joiden ei tarvitse ostaa rehuaineita ja sen varsinainen tarkoitus, juuri pienviljelijäin tukeminen, olisi jäänyt saavuttamatta. Jää nähtäväksi missä määrin kuluttajapiirien edustajat nyt ovat taipuvaisia suostumaan viljamonopolin pidentämiseen ja sen ehdotettuun uudelleen järjestämiseen.

On merkille pantava, että monopolin johdossa oleva tunnettu maatalouspolitiikko tri Feierabend, joka ei ole jyrkkimpiä agraareja, monopolista äskettäin pitämässään esitelmässä päätyi siihen lopputulokseen, että hinta lienee sittenkin paras markkinain säännöstelijä. Toisin sanoen, että ylituotannosta on tehtävä sama johtopäätös kuin vapaisiin markkinoihin nähden: hintojen alentaminen, joka on omansa elvyttämään kulutusta ja ehkäisemään tuotannon jatkuvaa kohoamista.

Viljamonopoli merkitsee vain alkua Tšekkoslovakiassa ilmenevässä voimakkaassa pyrkimyksessä suunnitelmatalouteen. Maataloudenalalla on lisäksi jo toimimassa karja- ja puusyndikaatti. Humalan, hampun ja pellavan viljelys on vuodesta 1934 ollut säännöstelyn alainen. Eläintuotteisiin nähden on suunnitteilla karjamonopoli, joka on tarkoitus järjestää viljamonopolin malliin. Muihinkin talouselämän oloihin on valtiolta kolmena viimeisenä vuonna tehokkaasti puuttunut, niin että vain harvat tuotannon haarat enää ovat säännöstelemättömiä. Yksityiset kartellit ja muut taloudelliset yhtymät on tarkoitus asteittain kehittää kiinteämmiksi, valtiovallan valvonnan alaisiksi järjestöiksi. Tšekkoslovakian maatalousakatemia ja erilaiset suunnitelmataloutta ajavat yhdistykset valmistelevat innokkaasti ehdotuksia valtion uusiksi talouspoliittisiksi toimenpiteiksi.

Huomioonottaen, että lamakausi näyttää Tšekkoslovakiassa vakiintuneen työttömien lukumäärän pysytellessä itsepintaisesti kahdeksan- yhdeksäntuhannen paikkeilla, pidetään täällä tuotannon ja jakaantumisen säännöstelyä ja yleensä pyrkimystä suunniteltuun talousmuotoon sosiaalisena välttämättömyytenä. Tämän ajatuksen omaksui täällä ensimmäisenä joulukuussa 1933 pääministeri Malypetr, nyk. eduskunnan puhemies lausudessaan budjettikäsittelyn yhteydessä, että valtion on kannatettava sitä, mitä suunnitelmataloudella tarkoitetaan, koska se tarjoaa mahdollisuuden selviytyä anarkiasta. Senjälkeen on tri Hodža maatalousministerinä ja myöhemmin pääministerinä eri tilaisuuksissa esittänyt saman ajatuksen tehostaen, että talouspulaa ei voida ratkaista taloudellisen vapauden vallitessa, vaan on ryhdyttävä säännöstelyyn suunnitelmalliseen talouteen pääsemiseksi. Samalla kannalla on myös presidentti Beneš erästä hänen viime vuonna

esittämästään lausunnosta päättäen, jossa hän esiintoi seuraavaa: "Valtiollinen demokratia kehittyy nykyään sosialisessa, mutta pääasiallisesti taloudellisessa demokratiassa suunnitelmallisen taloustoiminnan mielessä ja tämä on demokraattisten hallitusten erikoinen propleemi. Tämän ratkaisevan kysymyksen onnellisesta ratkaisusta on myös nykyaikaisen kansanvallan menestys riippuva."

Kuten edelläolevasta suppeasta selostuksesta ilmenee, ei suunnitelmatalous ole Tšekkoslovakiassa ainoastaan tyhjä sananparsa tai poliittinen iskusana, vaan pyritään käytännössä myös tekemään sitä koskevia kokeiluja välittämättä paljoakaan siitä, mitä uhrauksia ne maan talouselämältä vaativat.

W. Junttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Asiainhoitaja Yöntilä

16/4 - 1936

Prahassa 16 päivänä huhtikuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 377.

ULKOMAINT.	
10/326 Pal.	36 -
20/4. 36	?
5	C28

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i .

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää oheisen
raporttinsa no. 8 aiheesta

./.
" Norjan ulkoasiainministerin käynti Prahassa".

Asiainhoitaja:

Wjontila

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

P r a h a ssa 16 p:nä huhti kuuta 1936.

Asia: Norjan ulkoasiainministerin

käynti Prahassa.

10/326 Sal. 36	
20/4. 36	2
5	128

Norjan ulkoasiainministeri KOHT saapui ennen pääsiäistä Prahaan, lähinnä kait keskustellakseen ministeri KROFTA:n kanssa yleispoliittisesta tilanteesta. Ministeri KROFTA, joka myös on entinen historian professori, oli kutsunut vieraansa päivälliselle yhdessä tiedemieskollegojen kanssa. Ruotsin lähettiläs ei ollut tavannut min. KOHTia eikä hän katsonut tällä matkalla, jota hän piti tavallisena virkistysmatkana, olleen mitään varsinaista tarkoitustakaan. Prahasta min. KOHT jatkoi matkaansa Wieniin, Budapestiin ja Moskovaan.

Koska ministeri KOHT Prahallaan myös mainosti Suomea, on lähetystö katsonut olevan syytä siitä ministeriölle lyhyesti tiedoittaa. Tšekkoslovakian saksalaisten sosialidemokraattien äänenkannattajalle, Sozialdemokrat'ille 10.4. antamassaan haastatuksessa min. KOHT esitti mielipiteensä sosialidemokraattisen hallituksen mahdollisuuksista Suomessa. Haastattelijan kysymykseen, onko odotettavissa että Norjan työväenpuolue tarkistaa kantansa Amsterdamin internationaaleen nähden, min. KOHT vastasi: "Käytännöllinen työ on luonnollisesti saanut aikaan jonkinlaisen muutoksen työväenpuolueen kannanotossa. Ja me tunnemme epäilemättä tarvetta yhteyteen muiden työväenpuolueiden kanssa. Tämä tarve koskee ennen kaikkea luonnollisesti itse Skandinaavia. Onhan luonnollista, että, koska kolmessa skandinavian maassa työväenhallitukset pitävät peränsä, tuo yhteys on löydetty. Ei ainoastaan Tanskaan ja Ruotsiin, vaan myös Suomeen. Suomallehan tämä yhteys Skandinavian työväenpuolueisiin on erittäin tärkeä. Kesällä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

on Suomessa vaalit ja on varsin mahdollista, että Suomen sosialidemokratia tulee niin vahvaksi, että se Skandinavian neljäntenä työväenpuolueena muodostaa hallituksen."

Reportteri: "Ettekö luule, että sillä hetkellä voisi Suomen fascismin taholta tulla vastaisku?" Min. KOHT:" En, suomalainen fascismi on kuollut. Juuri se selkänöja, joka Suomen työväenliikkeellä on skandinavian ~~xxxx~~ työväenpuolueissa, on sille hyvänä takuuna."

W. J. Penttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prabassa olevan lähetystön raportti n:o 7

Asiainhoitaja Yönteli

15/4 - 1936

Prahassa 16 päivänä huhtikuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 374.

LÄHETYSTÖ		
9 / 326 Sal.		36.
20/4. 36	2	
5	C28	

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää oheisen
raporttinsa no. 7 aiheesta

• / • " Suomen edustus Tšekkoslovakiassa".

Asiainhoitaja:

W. J. Anttila

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

P r a h a ssa 15 p:nä huhti kuuta 1936.

Asia: Suomen edustus Tšekkoslovakiassa.

	9 / 326 Tal.	36.
20/4. 36	3	
5	C28	

Lähetystö oli ehdotuksessaan ensi vuoden menoarvioksi esittänyt eräitä näkökohtia Suomen edustuksesta Tšekkoslovakiassa, joita se katsoo olevan syytä seuraavassa vielä erikoisemmin tehostaa.

Kuten tunnettua oli hallitus tulo- ja menoarvioesityksessään vuodelle 1933 perustellut Prahan lähetystösihteerin viran muuttamista pääkonsulinviraksi m.m. sillä, että Varsovan lähettilään valtuutus Tšekkoslovakiassa voidaan peruuttaa. Tämä peruutus tapahtui sitten kuluvan vuoden alussa ja pääkonsulin viran haltijalle annettiin vakinaisen asiainhoitajan asema ja tehtävät. Maamme arvon mukainen edustus ja moninaisten tehtävien hoitaminen edellyttävät kuitenkin, että viraston päälliköllä, jolla näin ollen on diplomaattisen edustajan asema, on myös tätä asemaa vastaavat edut, se on että hänellä on ainakin edustarkoitoukseen vapaa asunto, kuten esimerkiksi Suomen Pietarissa olevalla pääkonsulilla on, puhumattakaan niistä muista luontaiseduista, joita maamme lähettiläät nauttivat. Mainittakoon, että Tšekkoslovakian Helsingissä olevalla asiainhoitajalla on valtion kalustama asunto samoin kuin Prahassa esim. Latvian ja Liettuan lähettiläillä.

Latvia ja Liettua samoin kuin Ruotsi ovat kiinnittäneet melkoista huomiota edustukseensa Tšekkoslovakiassa. Niillä kaikilla on täällä lähettiläis ja lisäksi sihteerit. Ruotsiäällä on attašea, mutta lähettilään lomalla ollessa on Tukholmasta tavallisesti lähetetty joku korkeampi ulkoasiain departementin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

virkamies v.a. asiainhoitajaksi. Tanskalla on myös ollut tapana lähettää erikoinen viransijainen tšekäläiselle asiainhoitajalleen. Etenkin Ruotsi tekee täällä voimaperäistä kulttuuri- y.m. propagandaa, jonka ansiosta myös sen taloudellinen asema Tšekkoslovakiassa on erinomainen. Ei voi kieltää, ettei Tšekkoslovakia Ranskan ja Neuvostovenäjän liittolaisena ja sen keskeisen aseman johdosta, jonka se on kyennyt itselleen luomaan pikku ententeen valtioryhmässä ja Kansainliitossa, ole muodustunut merkittävämmäksi poliittiseksi tekijäksi kuin, mitä sen asukasluku - yli 15 miljoonaa - edellyttää. Tonavan maista Tšekkoslovakia on epäilemättä taloudellisestikin vankimmalla pohjalla. Siksi Praha on tietenkin Suomenkin kannalta tullut yhä tärkeämmäksi poliittiseksi tähtystyspaikaksi. Suomen ja Tšekkoslovakian taloudelliset ja sivistykselliset suhteet, jotka ovat yhä kehittyneet ja laajentuneet, vaativat lisääntyvää huomiota virallisen edustuksen taholta. / Vientimme Tšekkoslovakiamahan on kahtena viimeisenä vuonna noussut viisinkertaiseksi siitä, mitä se oli vuonna 1933/. Tšekkoslovakian yhteiskunnalliset ja taloudelliset kysymykset, joiden seuraaminen ja tiedoittaminen antaa edustuston pienelle henkilökunnalle runsaasti tehtäviä, näyttävät Suomessakin - monista tiedusteluista päättäen - alkaneen herättää vilkasta mielenkiintoa. Tšekkoslovakian harrastus Suomea kohtaan ilmenee monella tavalla, kuten matkustajaliikenteestäkin. Suomen virallisen tilaston mukaan saapui Tšekkoslovakiasta Suomeen viime vuonna 512 matkailijaa eli enemmän kuin Unkarista, Itävaltasta, Italiasta tai Puolasta. Tähän matkailuliikenteen lisääntymiseen, joka kulvana vuonna näyttää yhä jatkuvan, on tietenkin osaltaan vaikuttanut myös lähetystön propagandatoiminta filmiesityksineen jne.

Suomen asema Tšekkoslovakiassa on tosin muuten pohjoismaista jopa Liettuastakin eräissä suhteissa jälessä, mutta edellytyksiä ja mahdollisuuksia on sen parantamiseen ja kohottamiseen monilla aloilla. Suomen edustus voisi epäilemättä tehokkaammin myötävaikuttaa asiantilan korjaamiseen, jos sen oma asemaa hieman väljemmin budjetin puitteissa vahvistettaisiin.

M. Penttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 6

Asiainhoitaja Yönteli

19/3 1936

Prahassa 19 päivänä maaliskuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 278.

8 326 Sal. 7. 36.

26/3. 36

5 C28

Ulkoasiainministeriö,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen oheisena ministeriölle lähettää
raporttinsa nro 6 aiheesta:

./.
" Slovakkien ja tšekkien suhteista".

Asiainhoitaja:

W. Penttilä

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

P r a h a ssa 19 p:nä maalisk. kuuta 1936.

8/326 Sal. 2 36

26/3-36

Asia: Slovakkien ja tšekkien suhteista.

5 C 28

Tšekkoslovakian vielä ratkaisemattomista kansallisuusprobleemeista on viime aikoina Slovakian kysymys eri muodoissa tullut päiväjärjestykseen. Askettain jätti n.s. slovakkilainen kansalliskomitea kansainliiton pääsihteeristöön memorandumien, jossa vaaditaan Slovakian liittämistä Unkariin. Näille slovakkien pyrkimyksille on myös eräs Helsingin iltalehdistä tänä vuonna omistanut kokonaista kolme artikkelia. Tšekkoslovakian rajojen sisällä kysymys on ollut esillä viime joulukuusta saakka slovakkilaisen kansanpuolueen vaikuttaessa presidentti BENEŠin vaaliin, minkä vuoksi on käyty neuvotteluja hallituskokoomuksen laajentamisesta tällä puolueella.

Vaikka slovakeilla on aihetta tyytymättömyyteen tšekkien heille tarjomiin olosuhteisiin ja voidaan väittää, että Slovakia maantieteellisesti ja taloudellisesti kuuluu Unkariin, on mielestäni tosiasiaan väärin tulkitsemista yrittää todistella, että slovakit, slaavilainen kansa, pyrkisivät Unkarin yhteyteen, jonka "serron" alaisina he ovat vuosisatoja olleet. / "Figarón" tšekkiläinen kirjeenvaihtaja kertoi allekirjoittaneelle, että vieranomaiset valppaasti seuraavat Slovakiassa ilmeneviä mielialoja ja että kaiken varalta on laadittu myös musta lista, jonka hän oli saanut nähdä. Siinä oli otettu 650 nimeä, mutta hän arveli näiden olleen etupäässä Slovakian unkarilaisia. Edellään mainittu kansallinen komitea muodostettiin vasta vuonna 1933 Genèveissä. Sen puheenjohtajana on Budapestin yliopiston entinen teologian professori F. JEHLIČKA, joka pari vuotta sitten kävi kreivi BETHLENIN

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kanssa Lontoossa unkarilaisten revisionismia ajamassa. Tämän johdosta Tšekko-slovakian parlamentin eri puolueisiin lukeutuvat slovakkilaiset jäsenet - myös HLINKA - panivat slovakien puolesta jyrkän vastalauseen professori JEHLIČKAN toimintaa vastaan, joka leimattiin unkarilaisten palkkaamaksi agentiksi. He selittivät, ettei mikään slovakkilainen puolue, järjestö tai sivistyslaitos ollut milloinkaan häntä valtuuttanut puhumaan Slovakian kansan puolesta sekä vakuuttivat totuuden ja oikeuden nimessä seuraavaa: "Slovakian kansa, joka pitkän orjuutuksensa aikana on ollut alttiina entisen Unkarin hallitusten murhaavalle ja madjarilaistuttamispolitiikalle tervehti tämän Unkarin luhistumista ilolla ja tyydytyksellä ja luopui siitä vapaaehtoisesti luodakseen itselleen uuden tulevaisuuden yhtymällä Böömin kruunun maihin ja tšekkiläisiin veljiinsä - - - Me haluamme elää rauhassa kaikkien naapuriemme myöskin unkarilaisten kanssa, mutta emme milloinkaan tee sovintoa sellaisen politiikan kanssa, joka tahtoo hävittää Tšekkoslovakian ja siten saattaa Slovakian kansan entiseen poliittiseen riippuvaisuuteensa ja orjuutukseen". Kun unkarilaisten taholta koetettiin saattaa tähän selitykseen annetut allekirjoitukset epäilyksen alaisiksi, antoi slovakkilaisen kansanpuolueen kansanedustajat lisäselityksen, jossa vakuuttivat pitävänsä kiinni Pittsburgin sopimuksen mukaisesti periaatteestaan saada Slovakialle mahdollisimman laaja autonomia, sikäli kuin se on sopusoinnussa tasavallan yhtenäisyyden kanssa. On totta, että tšekit eivät ole pitäneet tätä autonomia-lupausta sisältävää sopimusta eivätkä myöskään antaneet rauhansopimuksessa ja hallitusmuodossa taattua autonomiaa Karpaatti-Venäjälle. Mutta sen nojalla ei silti voi päätellä, että slovakit halusivat liittyä Unkariin.

Keskustellessani näistä seikoista äskettäin Unkarin tšekkiläisen lähettilään kanssa ei hänkään pitänyt todennäköisenä, että slovakilla, ainakaan nuoremmalla polvella olisi tällaisia pyrkimyksiä. Sitävastoin hän arveli kyllä vanhemman polven keskuudessa olevan tämän ajatuksen kannattajia. Toisaalta on otettava myös huomioon, että Slovakiassa asuvien unkarilaisten ja slovakien välit eivät ole erikoisen hyvät sen johdosta, että edelliset vuorostaan katsovat olevansa jälkimmäisten sortamia.

Kun hallituspuolueiden, lähinnä sosialistien ja maalaisliittolaisten kesken ilmenee suurempia ristiriitoja, on täällä tullut tavaksi, että neuvotteluaan slovakkilaisen kansanpuolueen kanssa sen hallitukseen tulosta. Presidenttivaalin yhteydessä sosialistit kävivät näitä neuvotteluja. Viime aikoina niitä on jatkettu maalaisliittolaisen pääministerin tri HODŽAN johdolla, joka on itse slovakki. Slovakilainen kansanpuolue on ilmoittanut olevansa valmis astumaan hallitukseen, mutta puolueen asettamiin ehtoihin ei tähänasti ole voitu suostua. Nämä ehdot ilmenevät puolueen äskettäin hyväksymästä, seuraavan sisältöisestä ponsilauselmasta:

"Slovakilainen kansanpuolue pitää järkähtämättömästi kiinni tähänastisista suuntaviivoistaan, jotka sen neuvottelijat ovat hallitukselle esittäneet. Puolueella ei ole syytä niistä luopua. Puolue vaatii edelleenkin ~~sisäkkäisiksi~~ ^{Slovakian} kansan yksilöllisyyden laillista tunnustamista, slovakian kielen yksinomaista käyttöä Slovakian kouluissa ja virastoissa sekä ministeriön ^{Slovakian} perustamista Slovakian asioita varten."

Näiden autonomia-vaatimusten hyväksyminen kohtaa esteitä valtakunnan eheyden kannalta, sillä pelätään, että, jos niihin suostuttaisiin, muutkin kansalliset vähemmistöt - sudettisaksalaiset ja unkarilaiset - tulisivat jyrkemmässä muodossa kuin tähänasti esittämään samanlaisia desentralisoimisvaatimuksia. Senaatin presidentti SOUKUP /sos. dem. johtaja/, jonka kanssa asiasta keskustelin, suhtautui näihin vaatimuksiin täysin kielteisesti. Hän perusteli kantaansa sillä, että kaikki ministeriöt ovat Slovakiaa varten ja että sillä on riittävän suuret kielelliset oikeudet ja tyydyttävä maakunnallinen itsehallinto. Ulkoministerin parlamentaarinen sihteeri arveli, että slovakit tulevat kyllä paljon tinkimään vaatimuksistaan ja osallistumaan hallitukseen saadakseen rahaa tyhjään puoluekassaan. He voivat lähettää hallitukseen sitäpaitsi useampia miehiä, niinpian kuin täällä on saatu toteutuksi parhaillaan vireillä oleva suunnitelma hallituksen jäsenten lisäämisestä, Ranskan esikuvan mukaisesti siten että joka ministeriön tulisi päällikön lisäksi valtiosihteeri.

Slovakien vaatimukset johtuvat heihin kohdistuvasta tšekkiläistyttämispolitiikasta. Valtakuntaa perustettaessa mihitettiin Slovakian tärkeimmät

virat ja toimet tšekkeillä. Prahassa selitettiin tämä toimenpide väliaikaiseksi, koska slovakeilla omankielisten koulujen puutteessa ei ollut sivistyneistöä ja Slovakian unkarilaisiin ei tietenkään voitu luottaa. Kahdeksantoista vuoden kuluessa tähän tilanteeseen ei ole tullut parannusta, vaan kaikkien hallinnollistenkin virastojen palveluskuntiinkin on otettu tšekkejä. Tätä kehitystä ovat edistäneet yksityisillä aloilla Slovakiassa tšekkiläisellä pääomalla toimivat rahalaitokset. Tšekkiläiset suurtilalliset taas ovat ensi sijassa huolehtineet siitä, että heidän työväkensä on tullut Böömistä. On luonnollista, että tällaisen olotilan taloudelliset ja sivistykselliset seuraukset herättävät slovakeissa katkeruutta, etenkin kuin tšekit ovat lisäksi suuria chauvinistejä siinäkin, että he kannattavat vain omia yrityksiä ja tuotteita.

Slovakkien tunnussanan on "Slovakia slovakialaisille". Siksi he vaativat, että vastaisuudessa kaikki avoimiksi virat ja toimet täytettäisiin yksinomaan slovakeilla. Heidän muista vaatimuksistaan mainittakoon tässä yhteydessä kysymys maareformin kohtuullisesta tarkistuksesta, jotta tšekkeille annetut tilat voitaisiin luovuttaa Slovakian maanviljelijöille. Tšekkien asutus-y.m. politiikan päämääränä taas on koettaa sulattaa itseensä slovakit tunnussanan ollessa "Slovakit Prahaan ja tšekit Slovakiaan". Nämä vastakkaiset käsityskannat ovat tietenkin vaikeasti sovitettavissa. Kun slovakit itsetunnon kasvaessa eivät enää tyydy toisarvoiseen asemansa, vaan pyrkivät tietoisesti korostamaan omaa erikoisuuttaan ja vaatimaan itselleen senmukaisia oikeuksia, on ilmeistä, että tämä riitakysymys tulee edelleen pyymään päiväjärjestyksessä. Sillä on kuitenkin enemmän sisä- kuin ulkopoliittinen merkitys, koska jyrkimmätkin autonomistit ovat asettuneet Tšekkoslovakian alueellisen eheyden kannalle ja vakuuttaneet uskollisuutta valtakannalle. Vastustaessaan poliittisen autonomian myöntämistä slovakeille nykyinen hallitussuunta nojautuu hallitusmuotoon, joka ei puhu mitään Slovakian autonomiasta.

Slovakit, jotka ovat yleensä hyvin uskonnollisia, eivät hyväksy maan virallista Venäjänpolitiikkaa. Niinpä "Slovak" kiinnitti hiljattain huomiota Moskovan kaksinaamaiseen peliin, se kun julistaa rauhaa, mutta itse asiassa valmistautuu sotaan nykyistä maalimanjärjestystä ja etenkin kirkkoa vastaan.

Wjontili

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C₂₈

ASIA: _____

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 5

Asiainhoitaja Yöntilä

13/3 1936

Prahassa 13 päivänä maaliskuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 266.

7 326 he. 36
17/3.36
5 C28

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle oheisena lähettää
raporttinsa no. 5 aiheesta

" Locarnon sopimuksen irtisanominen ja Tšekkoslovakia".

Asiainhoitaja:

M. J. Junttila

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

P r a h a ssa 13 p:nä maaliskuuta 1936.

Asia: Locarnon sopimuksen irtisanominen ja Tšekkoslovakia.

7 326 la. 36
12/3. 36
5 C28

Tšekkoslovakian virallisella taholla on kiinnitetty huomiota siihen, että kansleri HITLERin valtiopäivillä antamaan julistukseen liittyvässä memorandumissa länsivalloille tehdyt ehdotukset oleellisesti eroavat Saksan itäisille naapureille tehdyistä ehdotuksista samoin kuin siihen seikkaan, että hyökkäämättömyyssopimus kahden samanveroisen sopimuspuolen välillä ei merkitse samaa kuin suurvallan ja pienemmän maan välillä tehty sopimus. Selitetään, että Tšekkoslovakia tulee joka tapauksessa seuraamaan Locarno-valtojen menettelytapaa. Mutta jos kysymys hyökkäämättömyyssopimuksesta tulisi päiväjärjestykseen, tuskin pidettäisiin kaksipuolisia sopimuksia riittävinä kollektiivisen turvallisuuden ylläpitämiseksi keski-Euroopassa. Tšekkoslovakia noudattaa tietenkin tähänastista politiikkaansa ja pysyy uskollisena kansainliitolle ja liittolaisilleen. Tunnustana on: Ranskan kanssa hyvinä ja huonoina päivinä, kuten MASARYK lausui viimeisellä Pariisin matkallaan.

Enemmän kuin memorandumissa tehtyjä ehdotuksia on tšekinkielisiä lehtiä askarruttanut kansainvälisen sopimuksen loukkaus, johon nähden ne ovat asettuneet tuomitsevalle kannalle, mikä jyrkemmin, mikä lievemmin. Ainoastaan pääministerin äänenkannattaja "Věnkov" /maalaisliittolainen/ muodostaa yllättävän poikkeuksen. Lehden ensi vaikutelma puheen sisällöstä ja tarkoituksesta oli, että HITLER hyväksyy kollektiivisen turvallisuuden periaatteet ja että maailmassa vallinnut hermostuneisuus oli tämän puheen jälkeen väistynyt ti-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lanteen tyynemmän arvostelun ja pohtimisen tieltä. Se avaa tien uusille keskusteluille ja tilanne on jo sen vuoksi löytävä suopeamman ratkaisun, koska se tekee yhteistoiminnan tulevaisuudessa mahdolliseksi. Yhtyen nimenomaan HITLERin käsitykseen psykologisten edellytysten välttämättömyydestä valtioiden ja kansojen yhteisymmärrykselle. Lehti pitää julistusta askeleena yleiseen rauhoittamiseen ja keskinäisen luottamuksen lujittumiseen. Eräissä seuraavissa kirjoituksissa, joissa lehden kanta on jo jossain määrin muuttunut - pelosta että sitä syytettäisiin saksalaisystävällisyydestä - vaaditaan maan puolustuksen tehostamista, jota on muka laiminlyöty noudattamalla maalle turmiollista sosiaalis-paasifistista suuntaa.

Puolivirallinen "Prager Presse" leimasi alusta asti Saksan menettelyn poliittisesti ja siveellisesti arveluttavaksi teoksi korostaen, että Saksan politiikan noudattamat omavaltaiset ja häikäilemättömät menettelytavat haluesaan vapautua sille vastenmielisistä sitoumuksista synnyttävät Euroopan yleisessä mielipiteessä ymmärrettävää rauhattomuutta ja vastarintaa. Lehti julkaisi myös uutisen siitä, että Saksa olisi irtisanonut sen jokia koskevan kansainvälisen järjestelyn, jonka uutisen Saksan lähettiäs kuitenkin samana päivänä virallisesti dementoi.

Ulkoasiainministeriötä lähellä oleva "Lidové Noviny" /puolueeton/ kysyi, miksi Saksa ei kääntynyt Haagin pysyvän kansainvälisen tuomioistuimen puoleen, jos se todella oli vakutettu siitä, että Ranskan ja Neuvostoliiton sopimus on ristiriidassa Locarnon sopimuksen määräysten kanssa. Lehden mielestä ei Saksan rauhanehdotuksia, niin houkuttelevilta kuin ne näyttävätkin, tarvitse paljonkaan tarkastaa huomattakseen Saksan todelliset aiheet etenkin, kun se ei hyväksy lännen suurvaltoja Saksan itäisten naapurien kanssa tehtävien hyökkäämättömyyssopimusten takaajiksi. Näiden sopimusten arvoa vähentävät muka lisäksi HITLERin uudet hyökkäykset Neuvostoliittoa vastaan. Euroopan järjestyksen väkivaltaiseen loukkaamiseen on välttämätöntä vastata kaikkien niiden muodostamalla suljetulla rintamalla, jotka haluavat taistella kansainvälistä anarkiaa vastaan ja puolustaa Euroopan turvallisuutta lujalla ja vankalla liitolla. Eräissä toi-

sessä kirjoituksessa lehti tekee HITLERin ehdotuksesta seuraavat johtopäätökset Tšekkoslovakiaan nähden: 1/ On ehdottomasti pidettävä kiinni läheisistä liitosta Ranskaan, koska Saksa rauhantarjouksessaan tekee periaatteellisen eron itä- ja länsivaltojen välillä; 2/ sopimus Saksan kanssa ei saa millään tavoin hipaista liittoa Ranskan tai Neuvostoliiton kanssa enempää kuin suhdetta pikku ententeen; 3/ uuden sopimuksen tulee antaa ainakin yhtä paljon rauhantekeitä kuin mitä Locarnon sopimukseen sisältyy; 4/ sopimuksen tulee olla täysin sopu-socinnussa kollektiivisen turvallisuusjärjestelmän ja kansainliitosta johtuvien vaatimusten ja sitoumusten kanssa.

Presidentti BENEŠin entinen äänenkannattaja "České Slovo" /kansall. sos./ piti maaliskuun 7 päivän tapahtumaa ennätyksenä Saksan sopimusten rikkomissarjassa ja polemisoi HITLERin aikaisempien lausuntojen kanssa vapaaehtoisesti hyväksytyistä ja Saksan aloitteesta tehdyistä sopimuksista. Lehden mukaan Saksan menettely on surullisesti käsittämätön niillekin, jotka tahtoivat ymmärtää ja selittää HITLERin puheen Saksalle suopeaksi ja siitä tehdä maailman rauhalle myönteisiä johtopäätöksiä. Herää kysymys siitä, ryhdytäänkö neuvotteluihin; on varmaa, että tapahtumien seuraavassa vaiheessa määrää järki eikä intohimo. On syytä toivoa, että tämä järjellinen toiminta onnistuu muodostamaan valtavan rauhan rintaman, joka on kyllin mahtava pysähdyttääkseen Saksan sen nyt aloittamalla tiellä. Yhteinen aktio niiden kesken, joita elähdyttää uskollisuus kollektiivisen turvallisuuden aatteelle ja kansainliitolle, voi vielä tällä kertaa, ehkäpä kiivaiden kamppailujen hinnalla, estää uhkaavan vaaran.

"Pravo Lidu" /sos. dem./ arvostelee kirpeästi Saksan tekoa, joka vaarallisesti muistuttaa Saksan ennen sodanaikaista politiikkaa. "Nová Doba" /sos-dem/ mukaan on päättäväisellä ja nopealla toiminnalla kerta kaikkiaan tehtävä loppu HITLERin ekspansiopyrkimyksistä, oli sitten kysymys taloudellisista tai sotilallisista pakotteista. "Sozialdemokrat" julkaisee erään "Le Peuplen" kirjoituksen, jossa pidetään Hitlerin kaatumista ainoana ratkaisuna.

Saksalaisten emigranttien, "mustan rintaman" äänenkannattajassa Otto Strasser tarkastaa Saksan rauhantarjousta sotilaspoliittiselta kannalta

esittäen m.m. seuraavaa: " Hitlerin järjestelmä haluaa lännessä rakentaa vahvoja puolustusasemia estääkseen Ranskan armeijaa antamasta apua sen itäisille liittolaisille - - - "Rauhantarjous" länsivalloille on nimittäin rehellinen - juuri siksi että se on vain osittainen tarjous. Hänen tarkoituksensa on ja pysyy vapaiden käsien säilyttäminen idässä ja etenkin kaakkoisessa. Hitler / ja Saksan yleisesikunta/ tietää, että sota kahdella rintamalla on Saksalle liian uskallettua, minkä johdosta hän matkii Bismarckin taktiikkaa vuodelta 1866, joka todella sai Napoleon III:n taivutetuksi yksipuoliseen rauhaan lännessä - - - Voidaan pitää varmana, että Englanti oli etukäteen tietoinen Hitlerin otteesta samoin kuin, että HITLER tiesi ettei Englannin taholta ole vakavampia vaikeuksia odotettavissa - - - Niin varmaa kun on, että Saksan hyökkäys Ranskaa ja Belgiaa vastaan kohtaisi englantilaisia joukkoja, yhtä varmaa on, että Saksan ekspansiosuunnitelmat idässä ja kaakossa / - - Lontoossa ollaan suoraan vähemmän intressoituja Prahasta ja Wienistä kuin Memelistä ja Riiasta/ ei kuulu Englannin elinintresseihin."

Slovakkien päämienkannattaja "Slovák" arveli, että kansainliiton perustajat tekivät perusvirheen, kun ne luulivat voivansa doktrinäärisillä ² poliittisillä kehityksen vapaata kulkua ¹ estää. Tarvittiin HITLERin repäisevä ele ² kääntämään papereihinsa vajonneet kansainliiton johtajat todelliseen elämään. Saksa on haavoistaan toipunut ja on nyt keskellä Euroopan elämää sellaisena tekijänä, jolle ei enää sanella käskyjä, vaan jonka kanssa on neuvoteltava. Lontoo on oivaltanut, että sen on nyt ojennettava Saksalle kätensä. Pariisi on menettänyt hegemoniansa. Lehden mielestä se ei ole slovakeille mikään ilon ² toteamus, sillä Pariisi on heitä lähempänä kuin Lontoo.

"Prager Tagblatt"/liberaalinen/ on tiedustellut Tšekkoslovakian johtavilta teollisuusmiehiltä, mitä mahdollisia seurauksia olisi finanssi- ja talouspakotteiden soveltamisesta Saksaan, tullen siihen lopputulokseen, että vahingot olisivat arvaamattomat, koska Saksa on Tšekkoslovakian sekä suurin vienti- että tuontimaa. Viime vuonna oli sinne suuntautuva vienti 1.183 milj. kruunua eli 14,9 % kokonaisviennistä ja tuonti 1.166 milj. eli 17,3 %. Pakotteista joutuisivat ensi sijassa kärsimään tekstiili- ja lasiteollisuus sekä

koko pohjois-Böömin teollisuus, joka työskentelee pääasiallisesti Saksan markkinoita varten. Sitäpaitsi Tšekkoslovakialla on suuria saatavia Saksassa, joiden vaarantaminen vaikuttaisi tuhoisasti koko talouselämään. Lukuunottamatta kiinteimistöjä, liikeyrityksiä jne. on clearing-tilillä jäätyneinä 300 milj. ja muita saatavia n. 200 milj. kruunun arvosta. Koska on todennäköistä, että kaikki maat eivät osallisuisi pakotteisiin, voisi Tšekkoslovakia näiden toimenpiteiden tauottua pysyvästi menettää osan Saksan markkinoistaan. Pakotteista hyötyisi eniten maan kemiallinen ja farmaseuttinen teollisuus.

"Die Zeit" / sudeettisaks./ tiesi 8/3 kertoa, että EDENillä oli palatessaan Pariisista Lontooseen 5/3 salkussaan Ranskan yleisesikunnan aineiston perusteella laadittu asiakirja, johon sisältyivät Ranskan Englannille esittämät yksityiset vaatimukset siltä varalta, että Saksa miehittäisi Reininvyöhykkeen ja joiden vaatimusten täyttämisestä Ranskan osallistuminen pakotteiden laajentamiseen Italiaa vastaan riippui. Tämä odotettavissa ollut sotilassopimus ja se seikka, että kansainvälinen tilanne näytti uhatulta oli pakottanut Saksan nopeasti toimimaan.

Kuten edellä selostettujen huomattavimpien lehtien lausunnoista ilmenee, on HITLERin julistus Tšekkoslovakiassa herättänyt vilkasta huomiota. Vaikka tšekäläinen lehdistö ei ole kokonaan riippumaton, voi kuitenkin sen kannotossa uuteen poliittiseen tilanteeseen nähden huomata kaksi eri suuntaa. Lehdistön valtava enemmistö, joka aluksi odotti johtavien ulkomaisten lehtien kommentaareja, on arvostelussaan asettunut Saksan ehdotuksiin nähden täysin kielteiselle ja tuomitsevalle kannalle. Sensijaan on lehtien vähemmistö, joiden takana voi silti katsoa olevan ehkä puolet kansasta - maalaisliittolaiset, slovakit, sudeettisaksalaiset y.m. kansalliset vähemmistöt, koettaa huomioonottaen tilanteen vakavuuden asiallisesti harkita Saksan rauhantarjousta ja niitä syitä, jotka aiheuttivat Locarnon sopimuksen irtisanomisen.

M. J. Penttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28.

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Asiainhoitaja Yrjötilä.

7/3 - 1938.

Prahassa 7 päivänä maaliskuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No.233.

6 J25 Pal.3 -36

12/2-36

3

GRATO

5

C28

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i .

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle oheisena lähettää
raporttinsa no. 4 aiheesta

•/• " Tšekkoslovakian ulkopoliittinen aktiivisuus".

Asiainhoitaja:

M. Junttila

✓

Prahassa 7 päivänä maaliskuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No.233.

6 / 325 Pal. 3 -36

12/3.36

UASSTO

5 C28

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle oheisena lähettää
raporttinsa no. 4 aiheesta

././ " Tšekkoslovakian ulkopoliittinen aktiivisuus".

Asiainhoitaja:

Myöntilä

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

P r a h a s s a 7 p:nä maalisk. kuuta 1936.

6 325 Pal.D -36.

Asia: Tšekkoslovakian ulkopoliittinen
aktiivisuus.

13/3-36
5
OSASTO
5 C28

Tšekkoslovakian ensimmäisen ulkoasiainministerin tultua ennen joulua valituksi presidentiksi oli ulkoasiain johto maaliskuuhun saakka pääministeri HODŽAN käsissä. Unkarin puolella kasvaneen innolla hän yritti ruveta järjestämään maansa ulkopoliittiset kysymykset nopeammalla vauhdilla kuin edeltäjänsä oli niihin suhtautunut. Kahdessa kuukaudessa hän ehti ottaa vastaan valtiomiesvierailuja ja itse tehdä virallisia käyntejä Tš:n kanssa ystävyysuhteissa oleviin maihin sekä lukuisilla haastattelulauseunoillaan ja poliittisilla ohjelmajulistuksilla kiinnittää Euroopan lehdistön huomion puoleensa.

Yhtenä syynä tähän aktiivisuuteen on epäilemättä ollut Saksan voimistuminen ja pelottava aseistus samoin kuin Abessinian selkkaus. Tšekkoslovakia on halunnut jouduttaa Tonavan olojen sekavan vyyhdin selvittämistä ja keski-Euroopan turvallisuussopimuksen aikaansaamista. Tammikuun lopulla pitämässään ulkopoliittisessa ohjelmapuheessaan min. HODŽA teki selkoa suunnitelmistaan, jotka koskivat pikku ententen, Rooman sopimukseen kuuluvien valtojen, Balkanin liiton, Bulgarian ja Baltian liiton taloudellista ja poliittista lähehtymistä. Tähän päämäärään pääsemiseksi olisi ensin saatava aikaan kahden ensimmäisen valtioryhmän lähentyminen. Taloudellisissa kysymyksissä olisi senjälkeen kollektiivisesti pyrittävä modus vivendiin Saksan kanssa. Se ei ole mahdollista pienille ja keskikokoisille valtioille kahden puolisten sopimusten kautta. Niin suuren valtiomuodustuman kuin Saksan kanssa ne voivat menestyksellä ja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vaaratta neuvotella vain suunnitellun uuden keskieurooppalaisen ryhmityksen pohjalla. Itävallan pääministerin kanssa tri Hodža neuvotteli näistä kysymyksistä Prahassa ja senjälkeen Ranskan ja pikku ententen johtomiesten kanssa Pariisissa ja lisäksi Belgradissa.

Käydessäni tänään ulkoasiainministeriön poliittisen osaston päällikön min. Wellnerin puheilla kuulin näistä suunnitelmista seuraavaa:

Min. Hodža oli Pariisissa neuvotellut Tonavan kysymyksistä Englannin kuninkaan hautajaissaattueeseen kuuluneiden valtiomiesten kanssa. Min. FLANDIN oli täysin hyväksynyt Hodžan suunnitelman, joka oli rajoittunut taloudellisen liiton aikaansaamiseen pikku ententen ja Rooman sopimukseen kuuluvien valtioiden kesken. Lontoosta saadut tiedot Englannin suhtautumisesta tähän politiikkaan olivat myös edulliset. Itävalta on ensimmäinen valtio, jonka kanssa Tšekkoslovakia neuvottelee. Halutaan taata sen riippumattomuus kollektiivisen turvallisuussopimuksen puitteissa ehdolla, että Habsburgit eivät tule siellä valtaan. Tätä seikkaa koski kansleri v. SCHUSCHNIGGIN äskettäinen matka Prahaan ja pääministeri Hodžan "yksityisluontoinen" vastavierailu Wienissä t.k. 8 päivänä. Belgradissa oli todettu yksimielisyyden vallitsevan pikku ententen valtoja yhdistäviin poliittisiin kysymyksiin nähden, mutta oltiin siellä pidättyväisempiä kuin Prahassa mitä tulee Itävallan kytkemiseen pikku ententen maahan. Jugoslaviassa tahdotaan ensin odottaa, mihin tuloksiin mahdollisesti johtavat Itävallan ja Unkarin väliset keskustelut ja senjälkees niiden yhteiset neuvottelut Italian kanssa Roomassa maaliskuun 18 - 20 päivänä. Min. Wellner ei kuitenkaan puhunut kylmästä vastaanotosta ja Jugoslavian taloudellisissa piireissä ilmenneestä tyytymättömyydestä Tšekkoslovakiaan maataloustuotteiden viennin vaikeutumisen johdosta. Jugoslavia oli kuitenkin suostunut lähettämään edustajia maaliskuun alussa Prahassa pidettyyn pikku ententen taloudelliseen konferenssiin, jossa keskusteltiin keinoista yhdistävän sillan löytämiseksi Rooman taloussopimuksiin. Tässä tarkoituksessa tuli konferenssin valmistaa yksityiskohtainen, Tonavan maiden taloudellista tervehdyttämistä koskeva sopimus silmälläpitäen seuraavia pääkohtia:

1. Asianomaisten maiden tähänastiset tullitariffit pysytetään voimassa eikä niitä missään muodossa saa korottaa;
 2. Status quoⁿ säilyttäminen preferensseihin ja tähänastisiin kiintiöihin nähden;
 3. Helpotusten aikaansaaminen valuuttasäännöstelyn suhteen.
- Konferenssin tehtävänä on lisäksi pohtia keinoja keski-Euroopan viljan ylijäämän sijoittamiseksi länsi-Eurooppaan ja siinä mielessä suunnitella erikoisen viljanmyyntitoimiston perustamista Wieniin.

Tonavan maiden etuvastakohtien sekä Saksan ja Italian kateuden vuoksi ei min. Wellner ollut erikoisen toiveikas näiden suunnitelmien toteuttamismahdollisuuksien suhteen, ainakaan ennen edellämainittua Rooman konferenssia.

Kuten Stefanin toimisto on maailmalle tiedoittanut, selitti MUSSOLINI t.k. 3 päivänä nyt tehdyn yrityksen Tonavan kysymyksen järjestämiseksi ilman Italiaa ja siis sitä vastaan tähdätyksi ja sen vuoksi etukäteen rauenneeksi. Tämä Mussolinin liiankin suorasanainen kannanotto, jolla hän tietenkin samalla tahtoi varoittaa Itävaltaa pistämästä sormiaan pikku ententen peliin, vaikutti täällä kuin kylmä suihku ja antoi min. Hodžalle aiheen monenlaisiin selittelyihin ja aikaisempien lausuntojen paikkailemiseen. Tšekkoslovakian tietotoimiston Pariisin edustaja sai tehtäväkseen tiedustella sikkäläisten poliittisten ja virallisten piirien käsityksiä. Lehdistöllä annettussa uutisessa selitetään näiden piirien suhtautuvan epäluuloisesti Rooman konferenssiin, jossa arvellaan käsiteltävän myös kysymystä lähentymisestä Saksaan. Siinä sanotaan edelleen, että Ranska ja pikku ententen valtiot olivat huolellisesti ottaneet huomioon Italian edut keski-Euroopassa ja että Flandin oli informoinut Mussolinin Pariisin neuvotteluista, minkä vuoksi niin mielenosoituksellinen ele Italian taholta ei ollut välttämätön. "Uskollisena perinnäiselle politiikalleen Ranska ei voi antaa suostumustaan sellaiselle ratkaisulle tai suunnitelmille, jotka sivuuttavat tai suorastaan vahingoittavat pikku ententen etuja". Tšekkoslovakiaan pyrkimyksenä näyttää olevan jonkinlaisen Monroe-opin soveltaminen keski-Eurooppaa Saksan ja Italian vaikutusvallan poissulkemiseksi tukenaan Ranska.

Jos min. Hodža Tonavan politiikallaan on suuttanut Mussoliniä, on hän Pariisin matkallaan vielä enemmän suuttanut Saksaa. Siellä hän oli haastatteluja antaessaan todennäköisesti sallinut lehtimiesten vapaasti muovailta hänen ajatuksiaan. Siten saapi selityksensä esimerkiksi Journalissa ollut seuraava kohta: " Saksan dynamisten voimien heräämisen johdosta lain ja järjestyksen valvojat eivät enää voi olla rauhassa ... Saksan hyökätessä Itävallan kimppuun on ryhdyttävä laajennettuihin toimenpiteisiin". Tämän lausunnon vaikutusta ei suinkaan lieventänyt uusi haastattelu, jossa hän tehosti, että hänen liittopoliittiset suunnitelmansa eivät olleet Saksaa vastaan tähdättyjä. Tiedetään, että tri BENEŠin käsitys Saksasta on sama, mutta hän ei ole koskaan esittänyt sitä sanomalehtien palstoilla, vaan aina puhunut korrekteista suhteista Saksaan. Eräälle tšekäläiselle tuttavalleni oli min. Hodža maininnut erinäisistä vaikeuksista Pariisin matkallaan, joiden alku oli juontanut Prahan linnasta. Ja julkisena salaisuutena kerrotaan, että presidentti Beneš ei ollut lainkaan tyytyväinen ulkoministerinsä ensiesiintymiseen. Kuten lähetystö on aiemmin tiedoittanut oli presidentti alusta saakka vastustanut pääministeri Hodžan nimittämistä myös ulkoministeriksi. Tälle paikalle hän halusi saada vanhan työtoverinsa min. KROFTAN voidakseen siten ilman vastusta jatkaa tähänastista politiikkaansa. Tri Hodža, joka jo aikaisemmin oli pyrkinyt ulkoministeriksi, oli nyt saanut tilaisuuden kahden kuukauden aikana hoitaa ulkoministerin salkkua ja osoittaa, mihin hän siinä kykeni. Hän ei kuitenkaan saavuttanut likimainkaan edeltäjänsä tunnustettua poliittista tasoa, johon ehkä osaltaan vaikutti sekin, että koko ulkoasiainministeriö näytti häntä saboteeranneen, kuten tšekäläisessä diplomaattikunnassakin yleisesti väitetään. Siitä huolimatta, että Hodža teki tri Benešille presidentinvaalin yhteydessä suuren palveluksen, jatkuu näiden kahden valtiomiehen henkilökohtainen kilpailu.

Pääministeri oli ilmoittanut aikovansa jäädä ulkoministeriksi ainakin syksyyn saakka, jolloin hänen tarkoituksensa oli luovuttaa salkku

Pariisin lähettiläälle OSUSKYLLE, joka on maalaisliittolainen tai Berliinin lähettiläälle, MASTNYLLE. Presidentti sai vihdoin tahtonsa perilleviedyksi ja helmikuun 29 päivänä nimitettiin ulkoministeriksi tri Kamil KROFTA, mutta hallituspuolueiden sopimuksen perusteella vain vuodeksi.

Min. Krofta oli historian professorina Prahassa kun hän v. 1920 44 vuoden vanhana nimitettiin Tšekkoslovakian lähettilääksi Vatikaaniin. Sieltä hän siirtyi 1922 Wieniin ja 1924 Berliiniin lähettilääksi. Vuodesta 1927 hän on ollut apulaisulkoministerinä, joka lähinnä vastaa kansliapäällikön virkaa Helsingissä. Tähän virkaan hän tuli oikeiston, kansallisdemokraattien vaatimuksesta kontrolloimaan tri Benešin politiikkaa. Myöhemmin hän kuitenkin erosi tästä puolueesta ja yhteistyö hänen esimiehensä kanssa rakentui henkilökohtaisen ystävyyden ja molemminpuolisen kunnioituksen pohjalta.

Oliessani lounaalla min. Kroftan kanssa samana päivänä, jolloin hänet oli nimitetty, hän mainitsi entisen virkansa lakkauttamisesta, koska se oli tarpeellinen vain silloin, kun ulkoministeri hoiti myös sisäpolitiikkaa. Jälkeenpäin olen kuitenkin saanut kuulla, että pääministeri vuorostaan haluaa tälle paikalle luottamusmiehensä min. Pavlín Moskovasta, joka on slovakki ja Budapestissa opiskellut samoinkuin Hodžakin.

Keskustellessani min. Wellnerin kanssa sanoin lukeneeni tšekäläisistä hallituspuolueiden lehdistäkin kirjoituksia Saksan sodanaikeista Venäjää ja keski-Eurooppaa vastaan, jotka muka toteuttaisiin Japanin hyökättyä edellisen kimppuun. Tähän hra Wellner vastasi, että japanilaiset ovat viime aikoina ruvenneet pelkäämään ja koettavat päästä Moskovan kanssa sovintoon.

Saksan uusi lähettiläs kertoi kysyneensä presidentti Benešiltä, onko Tšekkoslovakian ja Moskovan välillä olemassa sotilassopimusta ja saaneensa siihen kielteisen vastauksen. Viime marraskuussa oli min. Krofta Saksan asiainhoitajalle myöntänyt, että Tš. rakentaa sotilaslentokenttiä enemmän kuin mitä se itse tarvitsee.

Maaliskuun lopulla saapuu Prahaan Romanian ulkoministeri TITULESCU jatkamaan pääministeri Hodžan kanssa Pariisissa käymiään neuvotteluja. Min. Wellner arveli, että Rumania on siihen mennessä jo ottanut uuden askeleen eteenpäin suhteittensa järjestämisessä Neuvostoliiton kanssa.

Jos Saksa ja Italia yhdessä Unkarin kanssa tulevat Tonavan kysymyksissä samalle linjalle, on vaara tarjona, että Tšekkoslovakia ja muut pikku ententen maat ovat pakotetut vetämään Moskovan mukaan keski-Euroopan kysymyksen järjestelyyn.

Wjontila.

Maaliskuun lopulla saapuu Prahaan Rumanian ulkoministeri TITULESCU jatkamaan pääministeri Hodžan kanssa Pariisissa käymään neuvotteluja. Min. Wellner arveli, että Rumania on siihen mennessä jo ottanut uuden askeleen eteenpäin suhteittensa järjestämisessä Neuvostoliiton kanssa.

Jos Saksa ja Italia yhdessä Unkarin kanssa tulevat Tonavan kysymyksissä samalle linjalle, on vaara tarjona, että Tšekkoslovakia ja muut pikku ententen maat ovat pakotetut vetämään Moskovan mukaan keski-Euroopan kysymyksen järjestelyyn.

W. J. Penttilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C28

ASIA: _____

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Asiainhoitaja Yönteli

7/2 1936.

Prahassa 7 päivänä helmikuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 162.

4 325 Sal. 36.

11/2-36

5 C28

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle oheisena lähettää
raporttinsa no. 3 aiheesta

"Ruotsin-Tšekkoslovakian kulttuurisopimus ja ministeri Engbergin
matka Prahaan".

Asiainhoitaja:

Ujontila

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

P r a h a ssa 7 p:nä helmi kuuta 19 36.

4 225 Val. S 36.

1/2. 36

Asia: Ruotsin - Tšekkoslovakian kult-
tuurisopimus ja ministeri Engbergin
matka Prahaan.

5 C28

Viime tammikuun lopussa saapui Prahaan Tšekkoslovakian opetusministe-
rin kutsumana Ruotsin opetusministeri Arthur ENGBERG mukanaan valtiosihteeri
B. KNÖSS ja Tukholman kuninkaallisen kirjaston hoitaja tri I. COLLIJN sekä
Tšekkoslovakian Tukholman lähettiläs HURBAN. Valtuuskunnan tarkoituksena oli
neuvotella molempien maiden välisestä kulttuurisopimuksesta ja olla saapuvilla
tšekkiläis-ruotsalaisen kulttuurinäyttelyn avajaisissa.

Aiheen valtuuskunnan kutsumiseen oli antanut se seikka, että samanlai-
nen valtuuskunta oli viime keväänä käynyt Varsovassa ja ilmeisesti myös halu
näyttää Puolalle, että Tšekkoslovakiakin voi ylläpitää kulttuurisuhteita poh-
joismaihin. Prahan skandinavialais-alankomainen instituutti ja tšekkiläis-
ruotsalainen yhdistys, joiden kummankin johdossa on tšekkiläisen ulkoasiainmi-
nisteriön sanomalehtiosaston virkamiehiä, olivat jo kauan valmistaneet tätä
matkaa. Ruotsalaisen valtuuskunnan jäsenet olivat täällä useita päiviä halli-
tuksen vieraina.

Neuvottelut yhteistoiminnasta ja lähentymisestä henkisen elämän eri
aloilla johtivat jäljennöksenä myötäseuraavaan sopimukseen eli pöytäkirjaan
/ liite /, jota nimeä ruotsalaiset haluavat siitä käytettävän. Ruotsia kiin-
nosti näissä neuvotteluissa etupäässä sopimuksen 6. kohta, joka koskee vi-
rallisten julkaisujen säännöllistä vaihtamista. Tšekkoslovakialle taas oli
tärkein 7., oppikirjojen tarkastamista tarkoittava kohta.

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lisäksi opetusminis-
teriölle.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

Ruotsalaisen valtuuskunnan läsnä ollessa avattiin 29 päivänä tammi-kuuta Prahan yliopiston kirjastoon Tukholman kunink. kirjaston myötävaikutuksella järjestetty näyttely, jonka tarkoituksena on osoittaa, millä tavoin molempien maiden väliset suhteet ovat ilmenneet taiteessa ja ennen kaikkea kirjallisuudessa keskiajalta nykyaikaan saakka. Näyttelyn erikoisuutena ovat ne 21 käsikirjoitusta, jotka 30- vuotisen sodan aikana vietiin Ruotsiin, mutta jotka Ruotsin hallitus vuonna 1878 oli luovuttanut takaisin Määrin maakunnalle. Näiden käsikirjoitusten joukossa ei kuitenkaan ollut täältä aikanaan ryöstetty arvokas Codex argenteus, jota ryöstöä ei unohdeta Tšekkoslovakiaa ja sen mu-seita koskevissa oppaissa. Näyttelyn suojelijoina toimivat molempien maiden opetusministerit sekä Tšekkoslovakian Tukholman ministeri ja Ruotsin tšekäläi-nen lähettiläs. Näyttelyn avajaisissa pitämässään puheessa samoin kuin eräissä haastattelulausunnoissaan min. Engberg kehitti ajatusta demokraattisesta hengestä ja sen muodostamasta yhdyssiteestä kansainvaltaisen Ruotsin ja kansain-valtaisen Tšekkoslovakian välillä.

Ruotsalaisen kulttuurivaltuuskunnan käyntiin on Tšekkoslovakian vi-rallisella taholla suhtauduttu mitä suurimmalla tyydytyksellä. Täällä kun on totuttu pitämään Ruotsia kovin saksalaisystävällisenä, olivat min. Engbergin Ruotsin ja Tšekkoslovakian ystävyydelle omistamat maljapuheet suorastaan yllä-tys, kuten min. KROFTA minulle vakuutti. Tšekäläisen ulkoasiainministeriön rans-kankielisessä julkaisussa L'Europe Centrale on tämän vierailun johdosta esiintuotu m.m. seuraavaa: " Saksan poliittisilla tapahtumilla on ollut mer-killinen vaikutus näiden molempien maiden / Saksan ja Ruotsin/ suhteisiin, jotka hengeltään ja ajatukseltaan ovat niin veljelliset, mutta ajallisesti niin kaukaiset. Ennen HITLERin valtaantu~~tt~~sa saivat ruotsalaiset lehdet Tšekko-slovakiaa koskevat tietonsa yksinomaan Berliinin kirjeenvaihtajiltaan, jotka eivät aina välittäneet antamiensa uutisten paikkansapitäväisyydestä. Nyt on tilanne melkein päinvastainen. Kahteen vuoteen Ruotsin lehdistöllä ei ole ollut juuri lainkaan edustajia Berliinissä tai vain sellaisia, jotka rajoittu-vat vain toisarvoisten uutisten antamiseen. Sen sijaan miltei kaikilla ruotsa-

laisilla suurlehdillä on Prahassa nykyään kirjeenvaihtajansa, jotka tiedoittavat tämän maan niin tärkeästä poliittisesta merkityksestä ja sen rikkaasta henkisestä ja taiteellisesta elämästä".

"Nykyhetken vaikeudet, jotka kehoittavat saman demokraattisen ihanteen omaksumat pienet kansat toisia lähentymään, ainakin hengessä, yhteisen vaaran torjumiseksi, antavat Tšekkoslovakialle ja Ruotsille uusia syitä oppia paremmin tuntemaan ja rakastamaan toisiaan." Siksi lehti antaa suuren arvon nyt solmitulle henkiselle liitolle - "entente intellectuelle" - jota se pitää molempien maiden välisen aktiivisen ja hedelmällisen sivistyksellisen vuorovaihtuksen perustana.

Vaikka ruotsalaisen valtuuskunnan matka samoin kuin sen yhteydessä tehty kulttuurisopimus sekä Ruotsin lähetystön että Tšekkoslovakian viranomaisten taholta tahdotaan selittää epäpoliittiseksi, ei voi kieltää, ettei Tšekkoslovakian pyrkimyksenä olisi koettaa saada Ruotsi ja pohjoismaat poliittisesti itseen lähemmäksi. Mitä Ruotsiin tulee on tämä vierailu, jota seuraa Tšekkoslovakian opetusministerin käynti Tukholmassa ensi keväänä, ollut omansa yhä vahvistamaan Ruotsin ennestäänkin hyvää asemaa täällä. Tšekkosloviassa on esimerkiksi ruotsalaisten kirjailijoiden teoksia käännetty enemmän kuin missään muussa maassa Saksaan lukuunottamatta. Ruotsi ylläpitää Tšekkosloviassa omia instituutteja, joilla on myös maaseutukaupungeissa haaraosastonsa. Te-hokkaan kulttuurimainonnan ohella kehittyvät tietenkin taloudellisetkin suhteet erinomaisesti. Niinpä Ruotsin ja Tšekkoslovakian kauppavaihto oli viime vuonna lisääntynyt 25 %:lla edelliseen vuoteen verrattuna huolimatta täällä jatkuvasta palakaudesta. On luonnollista, että Ruotsi poliittisellakin alalla, kuten kuningeshuoneen ja eräiden hallituksen jäsenten tänne tekemät monet matkat osoittavat, pyrkii ylläpitämään mahdollisimman hyviä suhteita Tšekkoslovakiaan, etenkin sen kansainliitossa näyttelevän huomattavan osan vuoksi.

^{1/} Muutamia päiviä ennen ruotsalaista vierailua täällä pidetyssä suomalaisen taidenäyttelyn avajaisissa min. Krofta kertoi, että näyttelypuuha oli herättänyt huolestumista Puolassa, joka karsaasti katsoo Tšekkoslovakian lähentymispyrkimyksiä pohjoismaihin.

Ryöntilä

Le Ministre de l'Instruction Publique et des Cultes de Suède et le Ministre de l'Instruction Publique et de la Culture Nationale de la République Tchécoslovaque, ayant procédé aujourd'hui à un échange de vues sur la collaboration et le rapprochement plus étroit des deux pays dans différents domaines de la vie intellectuelle, ont pris en considération

- 1- d'encourager et de faciliter les études sur les rapports entre la Suède et la Tchécoslovaquie, études qui devront aborder non seulement le domaine de l'histoire mais aussi celui de la littérature, de la religion et d'autres formes de manifestation intellectuelles;
- 2- de favoriser la traduction en tchécoslovaque d'ouvrages littéraires et scientifiques suédois et la traduction en suédois d'ouvrages littéraires et scientifiques tchécoslovaques;
- 3- d'encourager et de faciliter les visites réciproques des professeurs d'université ou d'écoles supérieures ou d'autres représentants de la vie intellectuelle en vue de donner des conférences ou le cas échéant des cours spéciaux;
- 4- de favoriser l'échange de boursiers entre la Tchécoslovaquie et la Suède ainsi que des cours universitaires de langue suédoise en Tchécoslovaquie;
- 5- de favoriser le développement des sections nationales tchécoslovaques et suédoises dans les principales bibliothèques des deux pays et des bibliothèques des associations créées pour le maintien des relations tchécoslovaques-suédoises;
- 6- d'encourager l'échange régulier de publications officielles;

7- de favoriser la révision des manuels scolaires en usage dans les écoles des deux états dans le but d'assurer un enseignement exact sur les deux pays;

8- d'encourager les associations dont l'activité est consacrée au rapprochement scolaire et culturel entre les deux pays;

9- d'appuyer des manifestations artistiques et intellectuelles /expositions, radiodiffusions, concerts, tournées d'artistes etc./.

Ils sont tombés d'accord sur tous les points énumérés dans le procès-verbal ci dessus qui étaient l'objet de leurs conversations.

Fait à Praha, le 29 Janvier 1936.

A. Engberg

Ministre de l'Instruction
Publique et des Cultes
du Royaume de Suède.

Emil Franke

Ministre de l'Instruction
Publique et de la Culture
Nationale de la République
Tchécoslovaque.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Asiainhoitaja Yönteli

31/1 1936

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Asiainhoitaja Yönteli

31/1 1936.

Prahassa 31 päivänä tammikuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 152.

J 125 Sal. 36.

5/2.36

5 C 28

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle oheisena lähettää
raporttinsa no. 2 aiheesta

././ " Suomen ja Tšekkoslovakiaan kaupalliset suhteet".

Asiainhoitaja:

Mjöntilä

P r a h a s s a OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

P r a h a s s a 31 p:nä tammi kuuta 19 36.

3 / 325 Pal. -36.

7/2.36

Asia: Suomen ja Tšekkoslovakian

kaupalliset suhteet.

5 C28

Suomen ja Tšekkoslovakian viime vuoden kauppavaihtoa valaisevat tilastotiedot antavat aihetta erinäisiin havaintoihin ja reunamuistutuksiin, joihin lähetystö on katsonut olevan syytä kiinnittää ministeriön huomion. Tšekkoslovakian virallisen tilaston mukaan oli

	Tuonti Suomesta	Vienti Suomeen
v. 1933	4.679.000 kruunua	17.307.000 kruunua
" 1934	91744.000 "	34.872.000 "
" 1935	10.759.000 "	40.910.000 "

Suomen tilaston mukaan oli vientimme Tšekkoslovakiaan noussut vuodesta 1933, jollein se oli arvoltaan 2,2 milj., 6,6 ja 12,6 - 13,5 milj. markkaa eli kahdessa vuodessa enemmän kuin viisinkertaiseksi. Toisaalta on myös tuonti Tšekkosloviasta lisääntynyt samassa suhteessa eli 17,8:sta v. 1933, 68,3 v. 1934 ja 83 - 93,8 milj. markkaan v. 1935.

Kun viime vuoden vientimme Tšekkoslovakiaan huomattavimmin lisääntyi niissä kolmessa maataloustuotteissa, jotka Suomea nähden ovat kiintiöidyt ja joiden tuontiin tšekäläiset viranomaiset ovat helpoimmin voineet vaikuttaa, voidaan katsoa tuontisäännöstelyn olleen meille eduksi. Minkäänlaisia valituksia ei ole kuulunut siitä, ettei tuontilupia tai valuuttaa olisi myönnetty muiden tavaroidemme tuontia varten. Seuraavasta asetelmasta ilmenee näiden kiintiöidytjen tuotteidemme tuonnin kehitys:

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

	1933	1934	1935	
Kananmunia	2,0 milj.kpl.	2,8 milj.kpl.	7,2 milj.kpl.	2,1 milj.Kö.
Voita	-	94 tonnia	217 tonnia	2,0 " "
Juustoa	21,8 t.	65,5 "	116,2 "	1,0 " "

Suomalaisten rantalejerinkien tuonnin arvo aleni 3,6:sta 1,8 milj. kruunuun. Myös eri paperilajeissa on havaittavissa taantumista. Sitävastoin ovat muut vientiartikkelimme lujittaneet asemaansa Tšekkoslovakian markkinoilla. Niinpä separaattorien tuonnin arvo kohosi 298.420 kruunusta 437.438 kruunuun. Tšekäläisille viranomaisille on annettava tunnustus siitä, että ne yleensä ovat suopeasti ottaneet huomioon lähetyksen esitykset ja koettaneet monin tavoin helpottaa tuontiamme. Kananmunia ja voita esimerkiksi sallittiin tuotavan runsaasti enemmän kuin, mihin meillä kärjällisen sopimuksen mukaan oli oikeus. Vuoden lopussa jäi vielä 30 tonnin suuruinen lisäkiintiö voille käyttämättä, koska Suomessa ei silloin ollut tavaraa viedä. Suomalaisen juuston tuonnin liian nopeaan lisäämiseen ei täällä ole kuitenkaan suhtauduttu yhtä myötämieleisesti, vaan oli lähetystön pakko erinäisiä kerjoja intervenoida.

Vaikka Tšekkoslovakiaan suuntautuva vientimme yhä lisääntyy, on kauppata-seessamme kuitenkin yhä edelleen räikeä epäsuhte, koska Tšekkoslovakiaakin lisää vientäään Suomeen. Kun lähetystön mielestä ei näyttänyt olevan mahdollista saada tätä epäsuhdetta riittävästi parannetuksi yksistään viejillemme yritteliäisyyden kautta, se ehdotti ministeriölle kauppasopimuksen tarkistamista ja lisätujen, kuten tullialennusten vaatimista ja mahdollisesti suosituimmuuden rajoittamista Tšekkoslovakiaan nähden. Tämä ehdotus ei kuitenkaan antanut aihetta enempään toimenpiteisiin, koska katsottiin saaduksi joksenkin kaikki edut, mitä oli pyydetty, joten asioiden hoitoa oli vain entiseen tapaan jatkettava.

Lähetystö ryhtyi silloin - viime talvena - keskusteluihin Tšekkoslovakian vientilaitoksen ja Prahan kauppa- ja teollisuuskamarin johtajien kanssa, jolle koetettiin vakuuttaa, että Tšekkoslovakiankin etujen mukaista on tuonnin lisääminen Suomesta. Perustettiin tšekkiläis-suomalainen taloudellinen komitea. Taloudellisille järjestöille ja liikemiehille toimitettiin kiertokirjeitä, joissa tilastonumeroin valaistiin kauppavaihdon epäsuhdetta samalla kuin mainostettiin

niitä tuotteita, joiden tuontia Suomesta olisi lisättävä. Kesäkuussa lähti Suomeen komitean edustajana, mutta omalla kustannuksellaan ja vastuullaan toimiakseen muuan liikemies hra Alois Grünfeld asettuakseen yhteyteen suomalaisten viejien kanssa. Hän suunnitteli myös suomalaisia tuotteita mainostavan erikoisnumeron julkaisemista Prager Pressen liitteenä. Samaan aikaan neuvotteli vientiyhdistys tšekäläisen vientilaitoksen kanssa Suomen Ulkomaankaupan Tšekkoslovakian numeron toimittamisesta. Hra Grünfeldiin kuitenkin eräissä Suomen vientipiireissä epäluuloisesti, joten hänen matkansa ei täyttänyt kaikkia siihen kiinnitettyjä toiveita. Prahaan palattuun hän piti esitelmän taloudellisen komitean kokouksessa kauppakamarissa Suomesta tapahtuvan tuonnin elvyttämisestä. Kokous piti suotavana, että myös suomalaisten liikemiesten taholta osoitettaisiin tässä suhteessa suurempaa yritteliäisyyttä ja herätettiin kysymys kauppavaltuuskuntien lähettämisestä Suomeen ja päinvastoin, mutta nämäkään suunnitelmat eivät Suomessa saaneet vastakaikua. Täten muokatun maaperän vuoksi ehdotettiin sekä lähetystön että taloudellisen komitean taholta suomalaisten tavarain näytteille asettamista Prahan messuille, jonne lopulta muutamia suomalaisia artikkeleita hra G:n toimesta sitten saatiinkin.

Koettaessaan kiinnostaa eräitä tšekäläisiä viranomaisia, liikemiehiä ja taloudellisia järjestöjä Suomen ja Tšekkoslovakian kaupallisista suhteista on lähetystön pävalttina ollut uhkaaminen kauppasopimuksen irtisanomisella. Loka-kuun lopussa ulkoasiainministeriöstä ilmoitettiin, ettei vielä katsottu olevan syytä ryhtyä kaupallisten suhteiden uudelleen järjestämiseen kauppasopimustietä ja lähetystölle annettiin tehtäväksi sopia maataloustuotteiden kiintiöistä kulu- vaksi vuodeksi. Kiintiösopimus, jossa Suomelle edelliseen vuoteen verrattuna tehtiin eräitä lisämyönnytyksiä, saatiinkin sitten aikaan. Samalla Tšekkoslovakia suostui alentamaan eristyslevyjien tullin noin puoleen tähänastisesta. Neuvotte- lujen alkuvaiheissa saatiin lisäksi puolukoiden liikevaihtovero alennetuksi 75:stä 15 kruunuun, mikä tekee mahdolliseksi tynnyripuolukoiden tänne sijoittamisen suu- remmissä erissä sokeri- ja marmelaaditehdäiden tarpeisiin.

Hra Grünfeld on neuvotellut kahden tšekäläisen pankin kanssa erikoisen

kauppayhtiön perustamisesta Suomen ja Tšekkoslovakian välistä kauppaa varten lähinnä Suomesta tapahtuvaa tuontia silmällä pitäen. Tämä hanke on jo hyvällä alulla ja asianomainen pankinjohtaja on siitä ollut keskustelemassa lähetystön, tšekkiläisen ulkoasiainministeriön ja vientilaitoksen johtajan kanssa, jotka siihen suhtautuvat suopeasti. Täällä aletaan vähitellen käsittää, että Tšekkoslovakiankin omatkin edut vaativat Suomen markkinoiden säilyttämiseksi ja niihin kohdistuvan voimaperäisen propagandan jatkamiseksi, että tuontia Suomesta lisätään. Tšekkoslovakian vientilaitos on kirjeenvaihtajakseen Suomeen ottanut hra Grünfeldin, jonka tehtävänä tulee olemaan Tšekkoslovakian viennin edistämisen ohella toimia myös Suomesta tapahtuvan tuonnin hyväksi.

Kuluvana vuonna pitäisi Suomella näin ollen olla mahdollisuuksia tänne suuntautuvan viennin lisäämiseen. Mutta nähtäväksi jää, riittävätkö nyt saadut kauppapoliittiset edut ja ne toimenpiteet, joihin täällä on ryhdytty suomalaisten tuotteiden tänne sijoittamiseksi, myös kauppataaseessamme olevan epäsuhteen korjaamiseksi meidän eduksemme. Täällä alulle pannun työn jatkamiseksi ja edelleen kehittämiseksi olisi toivottavaa, että suomalaistenkin liikekiemien taholta osoitettaisiin suurempaa aktiivisuutta ja että viejämme asettaisivat tavaransa joskus tännekin näytteille, jotta ostajat näkisivät, mitä tavaraa heillä on tarjottavana. Vientiliikkeiden edustajien käynti itse paikalla ei suinkaan myöskään olisi asialle haitaksi.

W. J. Anttilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Praksissa olevan lähetyksen raportti n:o 1.

Ariainhoitaja Jönteli

24/1 1986

Prahassa 28 päivänä tammikuuta 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 125.

Ulk. Asia.	2/325 Sal. 8 -36.
28.1.36	
5	C28

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle tämän ohella lähettää raporttinsa no. 1 aiheesta

./ " Liittokansleri v. Schusniggin matka Prahaan".

Asiainhoitaja:

W. J. J. J.

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

P r a h a ssa 24 p:nä tammi kuuta 19 36.

2 325 Val. D - 36

28/1 - 36

Asia: Liittokansleri v. Schusniggin

matka Prahaan.

5 C28

Itävallan liittokansleri tri v. SCHUSNIGG saapui Prahaan lyhyelle käynnille tammikuun 16 päivänä ja piti tšekäläisessä teollisuusklubissa esitelmän Tonavan maiden taloudellisista oloista. Sekä Prahassa että Wienissä matka leimattiin yksityisluontoiseksi, etenkin kun voitiin selittää, että hallitus ei ollut häntä kutsunut, vaan yksityinen yhdistys. Virallisessa tiedonannossa ilmoitettiin, että tri v. SCHUSNIGG oli keskustellut presidentin ja pääministerin kanssa molempien maiden välisten taloudellisten suhteiden järjestämisestä ja välitystuomiosopimuksen pidentämisestä. Tiedonannosta ei puuttunut myöskään tavanmukaista selitystä, että neuvottelujen kärki ei ollut suunnattu mitään kolmatta valtiota vastaan.

Itävallan hallituksen päämiehellä saattoi epäilemättä olla aihetta noiden taloudellistenkin kysymysten johdosta tehdä vierailu Prahaan, sillä molempien maiden väliset kaupalliset neuvottelut, joita jo kaksi vuotta on käyty, eivät juuri ota edistykseen. Ne ovat pysyneet yhä asemataistelun asteella, kun ei ole vielä voitu sopia edes yhteisestä lähtökohdasta. Itävaltalaiset vetoavat kauppataseeseen ja tšekit maksutaseeseen. Edellinen on ollut Itävallalle jatkuvasti vahvasti tuontivoittoinen. Kolmena viimeisenä vuonna on Itävallan tuonti Tšekkoslovakiasta ollut keskimäärin 62 milj. kruunua kuussa, mutta vienti vain puolet siitä eikä aina sitäkään - keskimäärin 26 milj. Tšekkoslovakia ei ole periaatteellisesti vastustanut tuonnin lisäämistä Itävallasta, mutta ei ole voinut hyväksyä edellämainitun perustan lähtökohdaksi

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ottamista, koska maksutase on muka Itävallalle edullisempi. Viime vuoden loppupuolella käydyissä neuvotteluissa oli Tš:n valtiopankin taholta esitetty lukuja, joiden mukaan Itävallaltaan oli 8 kuukauden aikana matkailun, osinkojen, korkojen jne. muodossa maksettu kuukausittain keskimäärin 90 milj. kruunua. Itävallalaiset tosin myöntävät, että sieltä on Tšekkoslovakiaan virrannut vastaavanlaisia maksuja huomattavasti vähemmän, mutta epäilevät valtiopankin lukuja. Neuvottelujen edistymistä on osaltaan myös vaikeuttanut se seikka, että Prahassa epäillään ettei sille ole annettu tietoa kaikista Rooman sopimuksiin sisältyvistä salaisista määräyksistä ja Italialle myönnettyistä eduista. Jää nähtäväksi, missä määrin tämän vierailun vaikutuksesta molempien maiden kauppavaltuuskunnat tästä lähtien luopuvat väittelyistään kaupp- ja maksutaseesta ja kohdistavat päähuomionsa käytännöllisiin toimenpiteisiin kummankin maan kauppavaihdon elvyttämiseksi.

Itävallan ja Tšekkoslovakian lähentyminen taloudellisella alalla on tietenkin herättänyt jälleen eloon kysymyksen Tonavan maiden taloudellisesta yhteistoiminnasta. Tri v. SCHUSNIGGIN esitelmässään esittämät tilastonumerot osoittavat, että näiden maiden kauppavaihto on viime aikoina suuresti supistunut. Kun nämä maat nykyään ovat taloudellisesti samassa asemassa kuin Saksa oli vuonna 1933 ja niiden kaikkien maksukyky on heikko, eivät mahdollisuudet niiden keskinäisen kauppavaihdon elvyttämiseksi näytä lupaavilta. Niillähän on kaikissa suurin piirtein samat maataloustuotteet ja raaka-aineetkin. Kullaan ja valuutan puutteessa ne ovat epäilemättä pakotetut edelleenkin pysymään tarvikkeittensa tyydyttämisessä vaihtokaupan pohjalla. Ainoa ostokykyyinen maa keski-Euroopassa, joka sekin maksaa tosin vain tavarassa, mutta jota Tonavan pienet valtiot hyvin tarvitsevat, on Saksa. Tilaston mukaan Tonavan maiden maataloustuotteet pyrkivätkin sinne yhä enemmän sijoittumaan. Tähänastisen Tonavan politiikan tuloksena on ollut paljon puheita, mutta vähän kauppvoja. Mitä etenkin Tšekkoslovakiaan tulee, ovat tšekäläiset maanviljelijät kovin huolissaan taloudellisen pikku ententen kauppapoliittisista seurauksista. Vielä muutaman agraarimaan mukaanottaminen talouspoliittisiin kombinaatioihin on tuskin helpottava niiden maanviljelijöiden ennestäänkin vaikeata tilaa. Tonavan maiden po-

liittinen romantiikka on epäilemättä ristiriidassa niiden taloudellisten etujen kanssa. Tšekkoslovakian valtiota perustettaessa asetettu päämäärä taloudellisesti vapautua Saksan riippuvaisuudesta on yhä vielä saavuttamattomissa, sillä Saksa on jatkuvasti ylivoimaisesti johdavassa asemassa sen ulkomaankaupassa.

Liittokansleri v. SCHUSNIGGIN matkan päätarkoitus ei kuitenkaan voinut olla talouspoliittisen esitelmän pitäminen Prahan teollisuusmiesten kerhossa eikä myöskään kauppasopimusneuvottelujen jouduttaminen, Diplomaattiset valmistelut, epälukeisat haastattelut ja käynnin muu lavastus antoivat siälle päinvastoin tärkeän poliittisen vierailun leiman. Mitä lehdistöön tulee näkyy se tarkoin noudattaneen ylemmältä taholta viikkoa ennen vierailua annettuja ohjeita. Vasemmistolehdetkin, jotka kaksi vuotta sitten omistivat Itävallan hallitukselle erikoisia voimasanoja, lausuvat nyt sen päämiehen sydämellisesti tervetulleeksi. Ennen näiden ohjeiden antamista oli kuitenkin "MÖntag" -lehteen, joka on tunnettu suhteistaan sekä vasemmistoon että vatikaaniin, päässyt pujahtamaan vierailun tarkoituksesta seuraava kirjoitus, jonka otsikkona oli "Weltoffensive": "Es könnte, so rechne man angeblich in Wien, eine Aussöhnung mit den Sozialdemokraten in der Heimat erfolgen und zuletzt die Zustimmung der Mehrheit der Österreichischen Bevölkerung zu einem Kurs, der sich gegen das Dritte Reich richtet. In diesem Kurs würden sich Wien, die vaterländische Front, der Vatikan und die Zweite Internationale finden. Diese Darstellung mag der Entwicklung vorgreifen, aber sie streift zweifellos den Kern der Dinge !!"

Edelläoleva esitys kuvastaa tavallaan sitä psykologista pohjaa, jolle Itävallan ja Tšekkoslovakian lähtyminen voi rakentua etenkin kun ottaa huomioon, että vatikaani on viime aikoina ollut Tonavan laaksossa hyvin toimelias. Tšekkoslovakian ja vatikaanin välit on jälleen järjestetty ja Praha on saanut nuntiuksen ja kardinaalinsakin. Vatikaanissa syntynyt ajatus, että Saksan uus-pakanallisuutta vastaan on ankarammin taisteltava kuin bolševikkien täydellistä ateismia vastaan, koska edellinen on kirkolle vaarallisempi, on täälläkin herättänyt vastakaikua. Toiselta puolen on myös tšekäläisissä katolilaisissa piireissä ollut havaittavissa huolestumista virallisesti sallitun kommunistisen

"kulttuuripropagandan" johdosta. Poliittinen katolilaisuus, jolla jo presidentin vaalissa oli ratkaiseva osa, hautoo kaikkea päättäen suuria suunnitelmia. Niinpä väitetään, että se aikoo Tšekkoslovakiassa ruveta valmistamaan pappeja tulevaa Venäjääkin varten. Mutta päiväjärjestyksessä on etenkin suuren katolilaisen puolueen perustaminen, johon kuuluisivat sekä tšekkiläiset, slovakilaiset ja saksalaiset vastikaanin alamaiset. Ministeri BENEŠ neuvotteli asiasta jo viime keväänä paavin silloisen edustajan kanssa, mutta vaikeudet olivat siihen aikaan vielä voittamattomat. Hänelle oli valtakunnan kokonaisuuden kannalta tärkeätä saada tätä tietä sekä autonomistinen slovakilainen puolue ja samaan päämäärään pyrkivä sudeettisaksalainen liike, joka lisäksi tuntee myötätuntoa natsi-Saksaa kohtaan, heikentäytyksi.

Ei ole mahdotonta, että tri v. SCHUSNIGGIN matkan yhtenä tarkoituksena oli käyttää vaikutusvaltaansa tšekäläisiin saksalaisiin katolilaisiin, joiden johtajien kanssa hänellä oli pitkä neuvottelu, saadakseen heidät taivutetuksi tuohon yhteiseen katolilaiseen rintamaan. Vastapalvelukseksi hän oli ehkä odottanut Tšekkoslovakiasta viranomaisilta suopeampaa suhtautumista Habsburg-kysymykseen. Moskovan lähettiläs ALEXANDROSKY arveli, että tämä kysymys oli Itävallan taholta otettu esille siinä toivossa että Tšekkoslovakiasta nykyinen ulkoasiainministeri HODŽA, joka aikanaan oli Itävalta-Unkarin parlamentin edustajana arkkiherttua FRANS FERDINANDIN luona, olisi Habsburgeihin nähden myönteinen. Sen vuoksi olisi v. SCHUSNIGG tiedustellut miten Tšekkoslovakia suhtautuu Itävallan muuttamiseen vaatimattomasti vain ruhtinaskunnaksi. Italian lähettiläs kertoi, että Itävallan ulkoasiainministeri ja ministeri BENEŠ olivat tästä kysymyksestä keskustelleet Genevessä viime joulukuussa, jolloin jälkimmäinen oli vastannut, ettei Tšekkoslovakiassa ole mitään sitä vastaan, että esimerkiksi STARHEMBERGISTÄ tehdään Itävallan ruhtinas tai valtionhoitaja, mutta että Habsburg-kysymys on kansainvälinen, johon nähden Tšekkoslovakia pysyy pikku ententen Bledin konferenssissa viime elokuussa omaksumalla kannalla. Itävallan lähettiläs alleviivasi, että matkan päätarkoitus oli keskustella taloudellisista suhteista ja välitystuomiosopimuksesta. Habsburg-kysymyksestä hän ei mielellään tahtonut puhua. Ulkoasiain-

ministerin sijaisen, ministeri KROFTAN kanssa keskustelin suomalaisen taidenäytelyn avajaisissa ja hän vakuutti, ettei mitään ollut allekirjoitettu ja ettei vierailu ollut johtanut mihinkään erikoiseen tulokseen. Habsburg-kysymystä ei hänkään mielellään halunnut kosketella, mutta mainitsi lopuksi, että Itävallan taholta oli pyydetty, ettei siitä kirjoitettaisi eikä puhuttaisikaan. Itävaltaa koskevien asiain esittelijä kertoi, että v. SCHUSNIGG oli virallisesti ilmoittanut, ettei ruhtinas v. Starhembergiä suunnitella valtionhoitajaksi. Eräs tšekäläisistä virkaveljistäni väitti, että tämä vierailu oli yhteydessä Itävallan ulkoministerin viime lokakuussa tekemän Lontoon-matkan kanssa, siellä kun Itävaltaa oli neuvottu ensin järjestämään suhteensa Prahaan.

Nekin puheet, jotka tri v. Sohusnigg ja ruhtinas v. Starhemberg pitivät edellisen palattuuan Wieniin, viittaavat siihen, että matkan päätarkoitus oli tunnustella ja valmistaa maaperää Habsburgien valtaan palauttamiselle. Puheet julkaistiin tarkasti Tšekkoslovakian lehdistössä, mutta ilman kommentaareja. Ainoastaan presidentti Benešillä lähellä oleva "Lidové Noviny" piti tarpeellisena ilmaista ~~miten~~ niihin nähden kantansa ja rauhoittaa lukijoitaan tässä arkaluontoisessa kysymyksessä. Tämän kannanilmaisunsa lehti puki tammikuun 21 päivän numerossaan seuraavaan varovaiseen muotoon: "Diplomaattipiirien käsityksen mukaan eivät Starhembergin esittämät näkökohdat legitimistisen propagandan tukemisesta Itävallassa ole suinkaan ristiriidassa Prahassa torstaina ja perjantaina käytyjen neuvottelujen kanssa. Itävallan perinnäisen propagandan tukemisesta aina Habsburgien palauttamiseen saakka on vielä pitkä matka, jota ei voi aivan lyhyessä ajassa kulkea. Siksi Tšekkoslovakian viranomaiset käsittävät, että Itävallan nykyisellä hallituksella täytyy olla ideologinen perusta kansallisen hakaristipropagandan torjumiseksi".

Liesneekö Tšekkoslovakia luvannut vaikuttaa muihin pikku ententen maihin siihen suuntaan, että Bledin kokouksen Habsbugkin-kysymystä koskeva päätös tarkistettaisiin! Jää nähtäväksi, onko tämä Tšekkoslovakian ja Itävallan lähenymisyrittäjä johtava pikku ententen ja Rooman liittoon kuuluvien valtioiden poliittiseen ja taloudelliseen yhteistoimintaan, jota Prahassa hartaasti toivotaan.

M. Junttila